

NUIVIEN SUOMI

**Maahanmuuttokriitikoiden käsityksiä maahanmuutosta ja
suomalaisuudesta**

**Sosiologia
Turun yliopisto
Pro gradu -tutkielma
Sini Väisänen
Toukokuu 2011
Turku**

TURUN YLIOPISTO

Sosiaalitieteiden laitos/ yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

VÄISÄNEN, SINI: Nuivien Suomi. Maahanmuuttokriitikoiden käsityksiä maahanmuutosta ja suomalaisuudesta.

Pro gradu -tutkielma, 98 s., 2 liites.

Sosiologia

Toukokuu 2011

Tutkielmassa tarkastellaan, millaisia käsityksiä maahanmuuttokriitikoilla on maahanmuutosta ja suomalaisuudesta. Maahanmuuttokriitikot ovat maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen kielteisesti suhtautuvia, jotka vaativat maahanmuuton rajoittamista. Nimitys on heidän itsensä käyttämä, joka on median myötä levinnyt yleisempään käyttöön. Tässä tutkielmassa maahanmuuttokriitikoksi käsitetään henkilö, joka toimii aktiivisesti maahanmuuttokriittisillä foorumeilla.

Tutkimusaihetta käsitellään kansallisen identiteetin ja nationalismin teorioiden kautta. Niiden avulla pyritään selvittämään, miten maahanmuuttokriitikot rakentavat kansallista identiteettiä sekä kuvaa maahanmuutosta. Maahanmuuttokriittisyyteen liittyy dikotominen jako suomalaisiin ja heihin 'muihin'. Jaolla vahvistetaan kansallista identiteettiä sulkemalla muut sen ulkopuolelle. Tutkimuksen aineisto koostuu kymmenestä teemahaastattelusta, jotka on tehty talvella 2010-2011. Haastateltavat tavoitettiin Internetistä, maahanmuuttokriittiseltä Hommaforumilta.

Tutkimusmenetelmänä tutkielmassa käytetään aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Analyysissä aineisto on teemoiteltu ja siitä on muodostettu tiivistetty kuvaus. Teemoilla on tuotu esiin keskeisimpiä asioita, jotka liittyvät maahanmuuttokriittiseen diskurssiin. Maahanmuuttokriittinen diskurssi voidaan nähdä eräänlaisena näkökantana ja puhetapana, joka sekä mahdollistaa että rajoittaa näkemyksiä niin maahanmuutosta kuin suomalaisuudestakin.

Maahanmuuttokriitikoiden käsitykset maahanmuutosta ovat tutkimuksen tulosten mukaan yksinkertaistavia. Maahanmuuttajista luodaan puheissa stereotyyppinen ja yksiulotteinen kuva. Maahanmuuttoon liittyviä ongelmia korostamalla luodaan uhkakuvia, joilla perustellaan tarvetta maahanmuuton rajoittamiseen. Käsityksissä maahanmuuttajista esiintyy rodullistamista, jolloin maahanmuuttajien kulttuuriset piirteet mielletään luonnollisen kaltaisiksi, maahanmuuttajia määritteleviksi faktoiksi. Maahanmuuttajilta vaaditaan myös assimilaatiota, eli maahanmuuttajien omien kulttuuripiirteiden häivyttämistä ja suomalaisten piirteiden omaksumista. Suomalaista kulttuuria halutaan siis suojella ulkoisilta vaikutuksilta eli pitää suomalaisuus puhtaana. Kansallista identiteettiä maahanmuuttokriitikot konstruoivat erontekojen kautta. Suomalaisuuden kriteereiksi mielletään syntymäpaikka, geeniperimä, yhteinen historia, luterilaisuus sekä länsimainen sivistys. Nämä kriteerit muodostavat kapean suomalaisuuskäsityksen, joka korostaa suomalaisuutta periytyvänä ominaisuutena.

Asiasanat: identiteetti, maahanmuutto, monikulttuurisuus, nationalismi, toiseus, rasismi, suomalaisuus.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	3
2.1. Maahanmuuttokriittisyys	3
2.2. Identiteetti ja sen rakentuminen	6
2.2.1. Kansallinen identiteetti	7
2.2.2. Toiseus	11
2.3. Nationalismi ideologiana	14
2.3.1. Naisten roolit	20
2.4. Monikulttuurisuus	22
2.4.1. Monet suomalaisuudet	23
2.4.2. Etnisyys merkitsijänä	24
2.5. Rasismi ja sen eri muodot	25
3. TUTKIMUSONGELMA JA MENETELMÄT	29
3.1. Tutkimuskysymykset	29
3.2. Aineiston hankinta	30
3.2.1. Hommaforum	31
3.2.2. Haastattelemassa	33
3.3. Sisällönanalyysi	37
3.3.1. Analyysin toteutus	38
3.3.2. Luotettavuus	40
4. KRIITIKOIDEN NÄKEMYKSET	43
4.1. Maahanmuutto	44
4.1.1. Valta ja media	45
4.1.2. Ongelmat	52
4.1.3. Loputon virta	66
4.1.4. Poliittikka ja yhteiskunta	70
4.1.5. Suvaitsemattomuuden suvaitseminen	73
4.2. Suomi ja suomalaiset	75
4.2.1. Suomalaisuus	75

4.2.2. Meidän tavat	81
4.2.3. Perinteet uhattuna	82
4.2.4. ”Mokutus”	87
5. LOPUKSI	92
5.1. Johtopäätökset	92
5.2. Pohdintaa	97

LÄHTEET

LIITTEET

Liite 1 Haastattelupyyntö

Liite 2 Haastattelurunko

1. JOHDANTO

Nuiva eli kylmäkiskoinen, penseä tai tyyli on sana, jolla maahanmuuttokriitikot kuvaavat suhtautumistaan maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen. Maahanmuutosta onkin viime vuosien aikana tullut keskustelun ja tyytymättömyyden kohde, vaikka Suomessa on edelleen hyvin vähän maahanmuuttajia verrattuna esimerkiksi muihin Euroopan maihin (<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>). Tyytymättömyyttä on nuivien parissa pyritty tuomaan esille ja tässä on onnistuttukin.

Maahanmuuttokriittisen keskustelun lisääntyminen liittyy osittain vuonna 2008 alkaneeseen talouskriisiin ja sen myötä kasvaneeseen työttömyyteen ja epävarmuuteen. Vahva oikeistoliberalistinen politiikka näyttääkin valtaavan alaa koko Euroopassa. Maahanmuuttokriittisten mielipiteiden suosion kasvua heijastelevat myös populistisilla maahanmuuttokriittisillä kannanotoilla ratsastavan Perussuomalaisten korkeat kannatusluvut. Perussuomalaisten lisäksi myös muut puolueet ovat esittäneet maahanmuuttovastaisia kannanottoja (Keskinen 2009b, 33). Vaikka kyseessä on voinut olla muiden puolueiden yritys estää äänten siirtyminen perussuomalaisille, on selvää, että tällaiset teemat puhuttelevat ihmisiä yhä enemmän (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 7-10). Tämä kävi ilmi myös juuri käydyissä eduskuntavaaleissa, joissa Perussuomalaiset saivat valtavan vaalivoiton. Ihmiset siis kokevat lisääntyneen epävarmuuden uhkaavana ja syyllisiä koettuun epävarmuuteen etsitään muualta tulleista.

Tässä pro gradu -tutkielmassa pyrin kuvailemaan sitä, millaisia käsityksiä maahanmuuttokriitikoilla on maahanmuutosta ja suomalaisuudesta. Maahanmuuttokriittisyys on viime vuosina ollut yhä enemmän esillä, joten aihe on erittäin ajankohtainen. Henkilökohtainen kiinnostus tutkia maahanmuuttokriittisyyttä syntyi kasvaneen medianäkyvyyden lisäksi siitä, kun huomasin erään kansalaisjärjestön, jolle itsekin lahjoitan rahaa, olevan suosittu maahanmuuttokriitikoiden keskuudessa. Tämä yllätti minut, sillä kyseinen järjestö rahoittaa mikrolainoja kehitysmaissa, enkä ollut ajatellut maahanmuuttokriitikoiden olevan huolissaan kehitysmaiden ihmisten hyvinvoinnista. Siksi halusin tutkia, mitä maahanmuuttokriitikot ajattelevat maahanmuutosta ja mille he perustavat kritiikkinsä.

Tässä tutkielmassa käsitän maahanmuuttokriitikon henkilöksi, joka toimii aktiivisesti maahanmuuttokriittisillä foorumeilla.

Lähestyn aihetta tutkimalla maahanmuuttokriitikoiden näkemyksiä maahanmuutosta ja suomalaisuudesta. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on, millaisia käsityksiä maahanmuuttokriitikoilla on maahanmuutosta. Toiseksi kysyn, miten maahanmuuttokriitikot rakentavat kansallista identiteettiään. Aion kuvata tutkimusaihetta käyttämällä Stuart Hallin (2005) teoriaa kulttuurisesta ja kansallisesta identiteetistä. Tämän lisäksi käytän aiheen tarkasteluun nationalismiteorioita kuten Benedict Andersonin (2007) teoriaa nationalismin alkuperästä. Nationalismi ja kansallismielisyys ovat olennainen osa maahanmuuttokriittistä puhetapaa. Koska haluan kuvailla ja selittää maahanmuuttokriittisyyttä sekä saada syvällisen ymmärryksen maahanmuuttokriitikoiden tavasta puhua maahanmuutosta, teen laadullista tutkimusta (Alasuutari 1999, 39). Aineistoni olen kerännyt haastattelemalla maahanmuuttokriitikoita. Tein kymmenen teemahaastattelua, joista olen tehnyt sisällönanalyysin. Näin pystyin selvittämään millaiset asiat korostuvat maahanmuuttokriitikoiden puhuessa maahanmuutosta ja suomalaisuudesta.

Ennen varsinaisen tutkimustyön aloittamista ja aineiston keruuta jouduin pohtimaan tutkimuseettisiä kysymyksiä. Kohderyhmälläni on tutkimusaiheesta hyvin vahvat näkemykset, joista henkilökohtaiset näkemykseni eroavat. Jouduin pohtimaan tätä eroa haastateltavien ja omien näkemysten välillä. Halusin tuoda haastateltavien oman äänen kuuluviin. Toisaalta taas tavoitteeni on yrittää edistää suvaitsevaisuutta. Tutkielmassa oli siis jo alusta lähtien eräänlainen sitoumusten ristiriita. Toisella puolella oli sitoumus haastateltaville ja toisella sitoumus omille näkemyksille. Päätin ratkaista tämän ongelman lähestymällä maahanmuuttokriittisyyttä nationalismin ja suomalaisuuden kautta. Isänmaallisuus on asia, jota kaikki haastateltavat kannattivat, joten näkökulma toimi ratkaisuna. Sitoumuksen omiin näkemyksiini taas täytän sillä, että ihmisten ajatuksia mahdollistavat tai niitä rajoittavat mallit on hyvä tehdä näkyviksi. Vain sitä kautta näkemyksiä voidaan kyseenalaistaa.

2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Maahanmuuttoilmiön maailmanlaajuinen kasvu on yksi globalisaation monista vaikutuksista. Maahanmuuton taustalla onkin hyvin monimutkaisia ilmiöitä, mutta en käsittele niitä tässä tutkielmassa. Myös maahanmuuttokriittisyyteen liittyy erilaisia syitä, ja pyrin nyt seuraavissa alaluvuissa tarkastelemaan näitä syitä ja niiden taustalla olevia ajatusmalleja. Tähän liittyvät rakenteet kuten nationalismi ja kansallinen identiteetti ovat tutkielmani keskeisimmät käsitteet. Oleellisia käsitteitä ovat myös monikulttuurisuus, etnisyyden ja rasismi.

Miten sitten nationalismi, etnisyyden ja rasismi liittyvät toisiinsa ja mitä tekemistä niillä on maahanmuuttokriittisyyden kanssa? Rasismien monimuotoisuudet ja etnisyyden erilaiset rakenteet ovat hyvin merkityksellisiä kansallisen yhtenäisyyden rakentamisessa (Brah 1993, 9). Rasismi on sosiaalinen konstruktio, jolla tiettyjä ryhmiä voidaan sulkea pois yhteisöistä. Tämä ulossulkeminen tapahtuu rodullistamalla tietyn ryhmät etniset tai kulttuurilliset piirteet. Ulossuljettu ryhmä muuttuu silloin toiseksi, joka erottuu yhteisön normista. (Mt. 1993, 10-12.) Rodullistaminen ja toiseuttaminen ovat siis prosesseja, joilla normista poikkeavien ryhmien piirteet yksinkertaistetaan ja niputetaan yhdeksi kimpuksi. Kansallisvaltiot perustuvan ajatukseen, jossa yksi etnisyyden dominoi muita etnisyyksiä (mt. 1993, 15). Etnisiä rajoja muodostetaan ja pidetään yllä uskomuksilla yhteisistä esi-isistä, historiasta ja kohtalosta (mt. 1993, 15). Tällaiset rajanvedot ovat nationalismien rakennusosia, joilla usein perustellaan maahanmuuttokriittisiä näkemyksiä.

2.1. Maahanmuuttokriittisyys

Maahanmuuttokriittisyys ilmestyi terminä julkiseen keskusteluun vuonna 2008. Se ei kuitenkaan ole tieteellinen termi, vaan maahanmuuttokriitikoiden itse itsestään käyttämä nimitys. Maahanmuuttokriittisyys ei ole terminä täysin ongelmaton, sillä kriittisyyden tulisi ainakin tieteellisessä merkityksessä olla asioita monipuolisesti ja tarkasti tutkiva. Kuitenkin keskustelu esimerkiksi maahanmuuttokriittisillä foorumeilla keskittyy lähinnä ongelmiin, joita maahanmuutosta koetaan aiheutuvan.

Maahanmuuttokriitikot väittävät myös olevansa keskustelun avaajia maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuden liittyvistä ongelmista, vaikka näistä ongelmista on keskusteltu ennenkin. Tämän lisäksi heidän näkemyksensä kriittisyydestä ovat usein uhkakuvia luovia ja yksinkertaisten syy- ja seuraussuhteiden esittämistä eikä niinkään ilmiöiden monimutkaisuuden hahmottamista. (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 10-14.) Maahanmuuttokriittisyys on siis maahanmuuttokriitikoiden oma termi, joka on median myötä siirtynyt yleisempään käyttöön.

Maahanmuuttokriittisyyden laajempi esiinnousu oli osa suurempaa asenteellista muutosta, joka johtui osittain kyseisen vuoden taloudellisen kriisin mukana tulleista ongelmista kuten työttömyyden ja epävarmuuden lisääntymisestä. Kehitys on merkinnyt maahanmuuttovastaisuuden lisääntymistä ja monikulttuurisuuden uhkaksi kokemista. Siihen on vaikuttanut myös se, että yhä enemmän maahanmuuttokriittisiä mielipiteitä on uskallettu esittää julkisesti, erityisesti Internetissä. Asiasta käyty keskustelu on kuitenkin ollut melko polarisoitunutta. Myös medialla on ollut oma vaikutuksensa yksinkertaistaessaan maahanmuuttoon liittyviä mielikuvia. Maahanmuutosta on uutisoitu joko liioittelevan optimistisesti, kohottamalla esiin menestystarinoita ja korostamalla monikulttuurista rikkautta, tai sitten liioittelemalla maahanmuuton aiheuttamia uhkia. Maahanmuuttoon liittyvät ongelmat ja sen taustalla olevat ilmiöt ovat kuitenkin hyvin paljon kompleksisemmat kuin mitä media antaa ymmärtää, eivätkä tällaiset kaksinapaiset yksinkertaistukset auta ymmärtämään niitä. (Keskinen ym. 2009, 10-11.)

Maahanmuuttokriittisyys aatteena syntyi erilaisista poliittisista näkökulmista. Se, mikä maahanmuuttokriitikoita yhdistää, tunnettujen maahanmuuttokriitikoiden julkilausumien mukaan, on tarve puolustaa sananvapautta. Milla Hannula (2011) on teoksessaan *Maassa maan tavalla* kuvannut maahanmuuttokritiikin syntyhistoriaa. Hannulan teoksessa haastatellaan useita liikkeeseen olennaisesti vaikuttaneita henkilöitä, jotka puhuvat tarpeesta suojella suomalaista sananvapautta. Monet näistä maahanmuuttokriitikoista ovat aiemmin vahvasti vastustaneet kommunismia ja kaikenlaista Neuvostoliiton ihailua. Useat heistä ovat myös hyvin isänmaallisia. Maahanmuuttokriittisen liikkeen juurien voidaankin sanoa sijaitsevan niin antikommunismissa kuin kansallismielisyydessäkin. Aiemmin tämän aatteen kannattajat tapasivat toisiaan vain erilaisten järjestöjen kautta kuten esimerkiksi

Suomen Sisussa. Joitain keskustelupiirejä järjestettiin ainakin harvinaisia, ideologisesti kansallismielisiä kirjoja myyvässä Burning Books –kirjakaupassa. Erilaiset ideologiset taustat omaavat maahanmuuttokriittiset henkilöt eivät kuitenkaan vielä 1990-luvulla olleet muodostaneet selkeää ryhmittymää. Internetillä oli tärkeä osa yhteisen rintaman synnyssä. Maahanmuuttokriittiset foorumit mahdollistivat nopean maahanmuuttopolitiikkaan liittyvien ongelmien tiedotuksen ja niiden helpon kommentoinnin. (Hannula 2011, 25-52.)

Roxanne Lynn Doty (2003) on tutkinut maahanmuuttokriittisyyttä tai paremminkin maahanmuuttovastaisuutta länsimaissa ja erityisesti Yhdysvalloissa, Iso-Britanniassa ja Ranskassa. Teoksessa *Anti-Immigrantism in Western Democracies* hän kuvailee sitä, miten maahanmuuttovastaisuuden taustalla on aina jokin tahto tai halu. Tämä tahto on yleensä halua turvata järjestys. Maahanmuuttovastaiset uskovat maahanmuuton, joka ilmiönä liittyy globalisaatioon, uhkaavan järjestystä ja turvallisuutta. Globalisaatiolla on kuitenkin paljon uhkaavampia vaikutuksia kuten terrorismi, kansainvälinen huumekauppa tai vakavien tautien nopea maailmanlaajuinen leviäminen. Siitä huolimatta länsimaat ovat erityisen kiinnostuneita kitkemään pois laitonta maahanmuuttoa. Juuri se nähdään ongelmaksi, johon kannattaa puuttua ensimmäisenä, vaikka vakavampiakin olisi. (mt. 2003, 1-3.)

Länsimaat pyrkivät siis kohti täydellistä järjestystä. Tämä taas onnistuu fyysisesti vain sulkemalla kansallisvaltioiden ulkopuolelle kaikki se, minkä ei nähdä kuuluvan sinne. (Franklin, Holman, Marchand & Overbeek 2002, x-xi.) Ketkä sitten kuuluvat ja ketkä eivät? Maahanmuuttajat ja erityisesti laittomat maahanmuuttajat eivät sinne nykyisen järjestelmän mukaan kuulu. Ihmisten globaali liikkuminen alueellistetussa, maantieteellisesti koodatussa, kulttuurisessa ja poliittisessä tilassa on nähty virtana, joka uhkaa järjestystä, turvallisuutta ja identiteettiä. Nämä järjestyksen tavoittelut ovat aiheuttaneet lukuisia kategorisoinnin käytäntöjä, jotka voivat johtaa muun muassa rasismiin tai ulossulkemiseen, sillä niillä ihmisillä, jotka ovat jääneet yhteiskunnan rakenteiden ulkopuolelle, ei ole paikkaa (Douglas 2000, 157). Maahanmuuton rajoittamisen tavoitteita esiintyy kaikissa maissa, joihin hakeutuu niin laillisia kuin laittomiakin maahanmuuttajia. Näin ollen myös maahanmuuttovastaisuus on globaalia.

2.2. Identiteetti ja sen rakentuminen

Stuart Hallin (2003) mukaan identiteetit rakentuvat rajoja tekemällä. Identiteetti perustuu erontekoihin eli siihen, kuinka se määritellään sulkemalla niitä asioita pois, joita se ei ole. Identiteettejä ei siis rakenneta millekään alkuperäiselle ja luonnostaan olemassa olevalle pohjalle, vaan ne koostuvat niistä valinnoista, joita ihmiset tekevät ja siitä, mihin ryhmään kukin haluaa tulla samaistetuksi. (Hall 2003, 250-272.) Identiteetin muodostamisen teorian avulla yritän hahmottaa sitä, kuinka maahanmuuttokriitikot mahdollisesti yrittävät luoda homogeenistä suomalaista identiteettiä, joka sulkee muut sen ulkopuolelle. Silloin nämä muut voivat olla esimerkiksi maahanmuuttajia tai muita kantasuomalaisista etnisesti eroavia, joiden osaksi on tullut representoida toiseutta.

Identiteetti käsitteenä on modernin ajan tuote ja se on tällä hetkellä murroksessa. Tämä murros tarkoittaa sitä, että identiteetit, jotka aiemmin antoivat meille vankkoja asemia sosiaalisina yksilöinä, kuten luokka, sukupuoli, rotu, etnisyys ja kansallisuus, ovat pirstoutumassa. Nämä heijastelevat yhteiskunnan muutakin rakenteellista muutosta 1900-luvun lopulla. Hall jakaa identiteetin historian kolmeen erilaiseen käsitykseen. Ensimmäinen on valistuksen ajan subjekti: ihmisillä ajateltiin olevan jokin pysyvä ja yhtenäinen ydin, joka saattoi kasvun myötä kehittyä, mutta ei muuttua perimmiltään. Sosiologisen määritelmän mukaan taas ihmisen sisäinen ydin ei ole autonominen vaan muodostuu suhteessa merkitykselliseen toiseen. Tämän määritelmän mukaan identiteetti muodostuu minän ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa. Kolmannen eli postmodernin määritelmän mukaan identiteetti ei ole mitään pysyvää vaan se on koko ajan liikkeessä. Ihmisellä voi olla myös useita eri identiteettejä, joita toteutetaan eri tilanteissa. Joskus nämä identiteetit voivat olla päällekkäisiä tai jopa keskenään ristiriitaisia. Identiteetti ei siis ole pelkästään historiallisesti tai biologisesti määrittynyt. Myöhäismodernissa ajassa tapahtuneet muutokset ja erityisesti globalisaation vaikutuksesta subjekti on pirstaloitunut, eikä ole enää mitään yhtenäistä eheää 'minää'. (Hall 2005, 21-26.)

Postmodernin määritelmän mukaan ihmisellä voi siis olla useita rinnakkaisia identiteettejä. Hyvin merkityksellinen ja perustavanlaatuinen näistä on kansallinen

identiteetti, sillä se sitoo meidät osaksi suurempaa ja yleensä juridisesti määriteltyä yhteisöä. Maahanmuuttokriittisissä piireissä on korostettu suomalaisuuden erityisyyttä ja sitä kuinka se poikkeaa oleellisesti muista kansallisuuksista. Tämä on kuitenkin tarkoituksellisen prosessi, jolla pyritään vahvistamaan oman kansan ja identiteetin merkitystä. Kansalliset identiteetit ovat kuitenkin sosiaalisia konstruktioita, joilla voi perustella erilaisia käytäntöjä ja aatesuuntauksia (Alasuutari & Ruuska 1998, 8). Kansallisen identiteetin merkityksellisyyden ja sen vaikutusvoiman vuoksi käsittelen sitä tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

2.2.1. Kansallinen identiteetti

Kansallinen identiteetti on rakennettu kuva meistä osana jotain yhtenäistä kansakuntaa, joka eroaa historialtaan, kulttuuriltaan ja muilta olennaisilta piirteiltään muista kansakunnista. Kansallinen kulttuuri ja identiteetti ovat siis tapoja, joilla me ymmärrämme itseämme ja joilla me paikannamme itsemme. Sitä pidetään yllä ja uusinnetaan kertomalla historiaa kansakunnan alkuperästä sekä jatkamalla traditioita, olkoot ne sitten autenttisia tai keksittyjä. (Hall 2005, 45-49.) Maahanmuuttokriittisellä Hommaforumilla, jonka kautta olen tavoittanut haastateltavat tutkielmaan, suomalaisten historiaa mytologisoidaan puhumalla esimerkiksi ”isoisästä, joka kranaatin sirpaleiden haavoittamana jaksoi taistella meille vapaan isänmaan”. Foorumeilla tuodaan esille kansakunnan symboleja muistuttamaan siitä, mikä suomalaisia yhdistää ja miksi sitä on suojeltava vierailta vaikutuksilta.

Pasi Saukkosen (2004) mukaan kansallisella identiteetillä voidaan tarkoittaa hyvin erilaisia asioita. Se voi tarkoittaa joko valtion poliittista identiteettiä tai sitä, miten ihmiset identifioituvat johonkin valtioon tai kansakuntaan. Kansallinen identiteetti on poliittinen käsite, sillä sen merkitys ja rakentuminen moderneissa kansallisvaltioissa on usein valtiiovallan edistämää. Valtiossa voidaan siis toteuttaa identiteettipolitiikkaa, jossa tehdään selkeitä rajanvetoja meidän ja muiden välille. Tällaisessa erottelussa muodostuvat odotukset, joiden mukaan ihmisten tulee noudattaa suomalaisia tapoja ja käyttäytyä kuin kunnan suomalainen. (Saukkonen, 2004, 90-91.) Aina ei kuitenkaan ole täysin selvää, mitä nämä tavat ovat ja millaista suomalainen käyttäytyminen on.

Kansallinen identiteetti on modernin ajan tuote ja se koki uudelleenmäärittelyn 1980-luvulla, kun globalisaatio ja suuret muuttoliikkeet muuttivat ihmisten käsityksiä maailmasta. Siihen aikaan Neuvostoliitto hajosi ja maailman kartalle syntyi useita 'uusia' valtioita. Kulttuurillista yhtenäisyyttä ei myöskään enää nähty kehityksen päätepisteenä. Suurten murrosten aikaan kävi yhä ilmeisemmäksi, että mikään ihmisryhmä ei koskaan ole täydellisen yksi eikä pysyvä. Siitä huolimatta voidaan puhua ryhmäidentiteeteistä, joita kansallisvaltiossa pyritään vahvistamaan. Vaikka kansallinen identiteetti on uusi ilmiö, se pyrkii käyttämään hyväksi vanhojen asioiden uudelleen määrittelyä. Traditioita nostetaan esille ja muodostetaan uusia symbolijärjestelmiä, joilla korostetaan kansallista yhtenäisyyttä. Kieli on romanttisen kansallisuusajattelun piirissä pidetty kansallisuuden tärkeimpänä järjestelmänä ja kriteerinä. On kuitenkin hyvä muistaa, että yhtenäinen kirjakieli on tietoisien prosessien synty, jonka kielitieteilijät ovat synnyttäneet standardisoimalla sanastoa ja poistamalla murre-eroja. Valtiollisen kansallisen identiteetin tehtävä on siis ollut todistaa se, että sisäiset eroavuudet kansakunnan sisällä eivät hajota sitä osiin vaan nämä eroavuudet integroituvat sen sisälle. (Saukkonen 2004, 91-103.)

Michael Billigin (2002) mielestä jotkut yhteiskuntatieteilijät ovat epäonnistuneet kansallisen identiteetin käsittelyssä siinä, että se on määritelty ihmisen syntymää edeltäviksi siteiksi ilman, että näiden siteiden muodostumista tai toimintatapaa on selitetty. Kyse voi olla identiteetin käsitteen ongelmallisuudesta. Kansallista identiteettiä pohdittaessa olisi tärkeää miettiä sitä, miksi ihmiset eivät nykyaikanakaan unohda kansallista identiteettiään. Billigin mukaan tämä johtuu siitä, että ihmisiä muistutetaan jatkuvasti siitä, että he asuvat kansallisvaltioissa. Tämä muistutus, joka yksinkertaisesti voi tarkoittaa salossa liehuvaa valtion lippua, on niin tuttu ja jatkuva, ettei sitä rekisteröidä. Kansallinen identiteetti ammentaa elinvoimansa näistä huomaamattomista muistutuksista. Tästä johtuen kansallinen identiteetti toteutuu elämän arkisissa tavoissa. (Billig 2002, 7-8.)

Pertti Alasuutari ja Petri Ruuska (1998) taas puhuvat kansallisen identiteetin merkityksen muutoksesta. Heidän mukaansa se, että kansallista identiteettiä ja suomalaisuutta on pohdittu paljon, johtuu suurista maailmanlaajuisista muutoksista ja globalisaation voimistumisesta. Globalisaation on pelätty heikentävän kansallisvaltioiden asemaa markkinavoimien kasvaessa. Toisaalta taas kansallisvaltiot

ovat lähentyneet yhä tiiviimpään yhteistyöhön, kuten esimerkiksi Euroopan Unionissa. Nämä ilmiöt ovat saaneet ihmiset pohtimaan, miten tällaiset muutokset vaikuttavat suomalaiseen kulttuuriin ja sen elinvoimaisuuteen. Globalisaation myötä kansallisten identiteettien on ajateltu heikentyvän ja muuttuvan enemmän maailmankansalaisuudeksi. (Alasuutari & Ruuska 1998, 6-8.) Kansalliset identiteetit ovat kuitenkin jälleen muuttuneet merkityksellisemmiksi Euroopassa nousseen uusnationalismin myötä. Niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa oikeistonationalistiset liikkeet pyrkivät vahvistamaan kuvaa kansallisesta erityisyydestä. Kansalliset identiteetit ovat edelleen elinvoimaisia ja niitä voidaan vahvistaa korostamalla 'muiden' erilaisuutta.

Erottautumisen käytäntöjä on sekä kulttuurisia että hallinnollisia. Suomalainen on siis sekä kansallinen identiteetti että lainopillisesti käsitettynä kansallisuuden määrite. Vaikka kansalaisuuspolitiikka ja -laki ovat Suomessa suhteellisen tiukkoja, suomalaisuuden saavuttaminen sen arkisessa mielessä on vielä vaikeampaa. Maahanmuuttajista puhutaan maahanmuuttajina, vaikka he olisivat asuneet useita kymmeniä vuosia Suomessa, puhuisivat suomea ja omaisivat Suomen kansalaisuuden. Myös maahanmuuttajien lapsia, jotka ovat syntyneet Suomessa ja näin ollen ovat juridisesti täysivaltaisia suomalaisia, kutsutaan yleisesti toisen polven maahanmuuttajiksi. He ovat siis edelleen maahanmuuttajia, vaikka eivät välttämättä ole koskaan muuttaneet yhtään minnekään. Tämä johtuu kapeasta suomalaisuuskäsityksestä ja näin ollen he ovat kantaväestön ulkopuolelle suljettuja, toisia. Suomalaisuuden määrittely, joka perustuu erojen häivyttämiselle ei ole helppoa (Huttunen, Löytty & Rastas 2005, 17). Jos suomalainen kulttuuri mielletäisiin jo lähtökohtaisesti moninaiseksi, muualta tulleet eivät näyttäisi enää niin poikkeavilta (Löytty 2005, 182).

Miten ulkomaalaisesta sitten voi tulla suomalainen, on aihe, jota Outi Lepola (2000) käsittelee väitöskirjassaan *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa*. Lepola on tutkinut maahanmuutosta ja ulkomaalaisten asemasta käytyä poliittista keskustelua. Hänen tutkimuksensa taustalla on ajatus siitä, että poliittinen keskustelu ei kerro vain ulkomaalaisista ja maahanmuutosta, vaan myös suomalaisuutta koskevista käsityksistä. Lepola on käyttänyt tutkimuksensa aineistona

valtiopäiväasiakirjoja vuosilta 1988-1999, jotka ovat osa maahanmuuttajien ja ulkomaalaisten asemaa sääteleviä lakiuudistuksia. Tutkimuksen aineisto on rajattu ajanjaksoon, jolloin maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden määrä lisääntyi nopeasti Suomessa. Kun maahanmuutto lisääntyy ja sen myötä väestö muuttuu heterogeenisemmäksi, käsitys suomalaisuudesta ei ole enää niin itsestään selvä. (Lepola 2000, 19-24.)

Lepolan mukaan maahanmuuttajista ja heidän asemastaan käyty keskustelu kuvastaa oivasti sitä, miten suomalaisuus käsitetään ja millaisena valtiona Suomi nähdään. Maahanmuuttajien asema näyttää monesti epäselvältä ja heidän olemistaan Suomessa pidetään normaalista poikkeavana. Tämä johtuu siitä, että suomalaiseksi mielletään edelleenkin henkilö, joka on syntynyt Suomessa, asunut täällä koko ikänsä, puhuu yleensä suomea äidinkielenään ja omaa Suomen kansalaisuuden. Nämä ovat Lepolan mukaan ääneen lausumattomia itsestäänselvyyksiä, jotka sulkevat muunlaiset asukkaat kansallisen yhteisön ulkopuolelle. Väitöskirjassaan Lepola tarkasteleekin, miten virallisen tason maahanmuuttopoliittiset kysymykset ja laajemman tason syvään juurtuneet käsitykset suomalaisuudesta ovat vuorovaikutuksessa keskenään. (Lepola 2000, 20.)

Tutkimuksessaan Lepola on määritellyt kolme eri vaihetta, joiden kautta maahanmuuttaja voi asettua Suomeen. Nämä ovat maahanpääsy, pysyvä asuminen ja kansalaisuuden saaminen. Eri vaiheiden saavuttaminen ei ole yhtä helppoa kaikille, vaan se riippuu maahanmuuttajan kotimaasta. (Mt. 2000, 28-29) Esimerkiksi EU-maista Suomeen muuttaminen on huomattavasti helpompaa kuin vaikka Burkina Fasosta. Kun sitten ulkomaalainen saa suomen kansalaisuuden, hänestä tulee muodollisesti valtion jäsen. Useimmat maailman valtioista julistavat olevansa kansallisvaltioita, jolloin kansalaisuus mielletään suoraan kansallisuudeksi, joka taas viittaa hallitsevaan kulttuuriseen ryhmään. (Mt. 2000, 34-35.) Aina juridisen kansalaisuuden saaminen ei kuitenkaan takaa sitä, että maahanmuuttaja mielletäisiin suomalaiseksi. Jos suomalaisuus käsitetään vain suomalaiseksi etnisyydeksi, se on suljettu piiri, johon voi päästä vain periytyvien ominaisuuksien kanssa. Jos etnisyyden sijaan suomalaisuus käsitettäisiin yhteiskunnalliseksi yhteenkuuluvuudeksi, Suomessa vakinaisesti elävien ja toimivien joukoksi, suomalaisuuden määrittely ei

olisi enää niin hankalaa. Sen piiriin voisivat kuulua niin maahanmuuttajat kuin maassa syntyneetkin. (Mt. 2000, 384-385.)

2.2.2. Toiseus

Klassisen sosiologisen määritelmän mukaan identiteetti muodostuu vuorovaikutuksessa yksilön ja yhteiskunnan välillä. Yksilö muodostaa siis identiteettinsä suhteessa merkitykselliseen toiseen, suhteessa siihen, mitä hän itse ei ole. (Hall 2005, 22.) Usein kulttuurinen identiteetti ja erityisesti kansallinen identiteetti perustuukin eronteolle, eli sille, mitä ei olla. Esimerkiksi suomalaisuus on ei-venäläisyyttä ja ei-ruotsalaisuutta, kuten suomalaisen poliitikon ja kirjailijan A.I. Arwidssonin (1791-1858) tunnettu lentävä lause kuuluu ”Ruotsalaisia emme ole, venäläisiksi emme tahdo tulla, olkaamme siis suomalaisia” (Kannisto 2008, 146). Muodostaakseen kansallisen yhtenäisyyden ryhmän on määriteltävä ne piirteet ja seikat, jotka kuuluvat sille sekä ne, jotka suljetaan tämän yhtenäisyyden ulkopuolelle.

Olli Löytty (2005) kuvaa toiseutta käsitteenä, jonka avulla jäsennetään suhdetta tutun ja vieraan sekä normin ja poikkeuksen välillä. Nämä erot eivät kuitenkaan muodostu neutraalisti, vaan niillä kuvaillaan valtasuhdetta, jossa joku tai jokin määritellään erilaiseksi ja näin myös toista alemmaksi. Esimerkkinä Löytty käyttää puhetta maahanmuuttajista, jossa maahanmuuttajat esitetään valtaväestöstä poikkeavana. Tietty ihmisryhmä, tässä esimerkissä maahanmuuttajat, saadaan näyttämään erilaisilta siten, että puheessa korostetaan juuri heidän eroavia piirteitään eikä niinkään yhdistäviä asioita, joita varmasti olisi olemassa enemmän kuin erottavia tekijöitä. Korostetuille ja toiseutta tuottaville eroille on tyypillistä se, että yksi ero tuottaa joukon muita eroja. (Löytty 2005, 161-162.) Esimerkkinä voisi käyttää puhetta muslimeista, joihin helposti yhdistetään miesten ja naisten välinen epätasa-arvo ja fundamentaalisuus. Näin tapahtuu, vaikka tämä ei missään nimessä ole mikään automaattinen tai luonnollinen yhteys. Epätasa-arvoa on aina esiintynyt ja esiintyy yhä kaikissa yhteiskunnissa. Myös fundamentalisteja on kaikkien aatteiden ja uskontokuntien edustajissa. Toiseuden käsite on hyvin käyttökelpoinen ja sitä onkin käytetty paljon valta-asetelmien analysoimiseen (mt. 2005, 172). Toiseus ei

kuitenkaan ole mikään ominaisuus vaan seurausta tietynlaisista kohtaamisista ja näkemisen tavoista (mt. 2005, 181).

Toiseus on siis eronteon käsite, jonka avulla yksi ryhmä voi tuntea keskinäistä yhtenäisyyttä. Se auttaa korostamaan ryhmän jäsenten samankaltaisuutta ja sen ulkopuolella olevien erilaisuutta. Toiseuteen liittykin representaation käytäntö eli se, miten me esitämme tämän vieraan toisen. Tyypillisiä representaatioita populaarikulttuurissa ovat viestinnässä käytetyt stereotyyppiset mallit. Toiseuden visuaalinen representaatio on monimutkaista toimintaa, johon liittyy tunteita ja asenteita, ja sillä voidaan aiheuttaa katsojassa niin huolta kuin pelkoakin. (Hall 1997, 225-226.) Toiseus on kuitenkin tarpeellista maailman hahmottamisen kannalta. Ihmiset tarvitsevat kategorioita hahmottaakseen maailmaa, jossa elävät. Kategorioita varten rajan vedot ovat tärkeitä ja näitä rajoja pidetään yllä rituaalien avulla. (Douglas 2003, 53-54.) Rituaalien avulla järjestellemme maailmaa, jolloin kaikki objektit ja merkitykset ottavat ja saavat niille kuuluvan paikkansa. Esimerkiksi lika on yksi kategoria, joka auttaa meitä hahmottamaan maailmaa. (Mt. 2003, 46-47.) Pöydällä hiekka on likaa, kun taas uimarannalla se on mukava asia, joka kuuluu sinne olennaisesti. Kun asiat on luokiteltu tiettyihin, niille kuuluviin paikkoihin, ne voidaan hyväksyä osaksi kokemusmaailmaamme. Samalla tavalla myös ihmisiä luokitellaan eri ryhmiin. Tällaisten kategorisointien myötä ihmisten on helpompi käsitellä sosiaalista maailmaa.

Kategorisointiin liittyy stereotypisointi ja sitä käytetään erilaisiin tarkoituksiin. Stereotyypit ovat yksinkertaistavia kuvia jostain ryhmästä, ja niitä hyödynnetään esimerkiksi markkinoinnissa. Stereotyyppisten kuvien avulla markkinoidaan usein kaupallisia tuotteita. Esimerkkeinä toimivat vuoteen 2008 asti markkinoilla ollut Laku-Pekka lakritsi, jonka kääreessä oli afrikkalainen musta mies, jolla oli kihara tukka ja paksut huulet, sekä Elovena-tyttö, joka edustaa suomalaista vaaleaa naista. Stereotyyppistäminen tarkoittaa moninaisuuden pelkistämistä muutamiksi piirteiksi, jotka sitten esitetään luonnollisina ja muuttumattomina. Näiden stereotyyppien avulla ihmiset luokitellaan eri ryhmiin. (Hall 1997, 245-249.) Tällaiset kuvat eivät ole vain stereotyyppisiä, vaan myös rasisisia, sillä yksinkertaistamisella ne rodullistavat tietynlaiset piirteet yhdeksi roduksi. Populaarikulttuurin yksinkertaistukset voivat

vaikuttaa viattomilta, mutta ne vahvistavat huomaamattomasti näiden rodullistettujen kuvien elinvoimaisuutta.

Toiseus on olennainen osa maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin liittyvässä keskustelussa. Heli Ukkonen on kulttuuriantropologian pro gradu -tutkielmassaan *Rasismien ja Toiseuden ongelma. Maahanmuuttaja-aiheisen internet keskustelun antropologista tarkastelua* tutkinut maahanmuuttoon kielteisesti suhtautumista rasismien ja toiseuden näkökulmasta. Ukkosen aineisto koostuu Internet-keskusteluista, joissa kirjoitellaan afrikkalaisista maahanmuuttajista. Hän pyrki selvittämään sitä, miksi maahanmuuttoa vastustetaan keskusteluissa ja miten niissä rakennetaan toiseutta ja itseä. Tämän toiseuden kautta ihmiset jaotellaan meihin ja heihin. (Ukkonen 2008, 1-2.) Toiseus on siis erottautumisen keino ja tapa, jolla ihmisiä luokitellaan eri kategorioihin. Maahanmuuttajien toiseutta ilmennettiin tavalla, jolla he eivät pystyneet tai osanneet toimia suomalaisen kulttuurin vaatimalla tavalla. Ukkosen mukaan se ei kuitenkaan ole suoraan rasismia. Toiseutta kuitenkin tarvitaan rasismien ymmärtämiseksi, sillä mahdollinen rasismi oikeutetaan tekemällä sen kohteesta toinen. (Mt. 2008, 75-77.)

Ajatusta 'meistä' ja 'muista' vahvistettiin länsimaissa representoimalla läntisten ja ei-läntisten kansojen suhteita. Länsi ja itä ovat käsitteitä, jotka merkitsevät enemmän kuin vain ilmansuuntia. Se, minkä me ymmärrämme läntiseksi, on syntynyt Euroopassa, mutta nykyään Euroopan lisäksi muuallakin on läntisiä yhteiskuntia. Eivätkä kaikki valtiot Euroopassa ole läntisiä. Länsi on siis eräänlainen yleistys, joka edustaa tietynlaista ideaa yhteiskunnallisesta rakenteesta. Läntisen yhteiskunnan ajatellaan olevan kehittynyt, kaupungistunut, moderni, kapitalistinen ja maallinen. Tällainen läntinen yhteiskunta alkoi muodostua feodaalisen järjestelmän hajoamisen jälkeen joskus 1500-luvulla. Länsi ei siis ole pelkästään maantieteellinen termi vaan myös historiallinen rakennelma. Sana läntinen toimii nykyään modernin synonyyminä ja ajatusmallina. Sen avulla voimme jaotella eri yhteiskunnat läntisiin ja ei-läntisiin. Lisäksi se tuottaa vertailumallin, jonka avulla voimme vertailla sitä, miten ja minkä verran eri yhteiskunnat eroavat toisistaan. Ei-läntisistä yhteiskunnista voidaan siis puhua pohtien sitä, kuinka kaukana ne ovat lännestä tai kuinka ne ovat mahdollisesti siirtymässä kohti läntistä järjestelmää. Länsi siis auttaa selittämään ja representoimaan eroa. (Hall 2005, 77-79.)

Hall puhuu siitä, kuinka näillä eroilla, joita puheessa tehdään 'meidän' ja 'heidän' välillä, on suuri merkitys. Lingvistisen selitysmallin mukaan nämä erot ovat merkityksen kannalta välttämättömiä. Emme esimerkiksi tiedä, mitä valkoinen tarkoittaa, ilman että voimme verrata sitä sen vastinpariin mustaan. Valkoinen on siis ei-mustaa ja sama toisin päin. Kansallisiin identiteetteihin pätee sama logiikka. (Hall 2005, 152-153.) Suomalaisuutta itsessään on hankala kuvailla, mutta tiedetään, että se on eri asia kuin esimerkiksi ruotsalaisuus tai norjalaisuus. Merkitys muodostuu siis vastakohtien välisissä eroissa. Maailma hahmotetaan binaaristen vastinparien kautta. Näitä vastinpareja voivat olla esimerkiksi valkoinen ja musta, maskuliininen ja feminiininen sekä suomalainen ja ulkomaalainen. Nämä binaariset koodit kuitenkin tuottavat yksinkertaistetun kuvan maailmasta, sillä ne lukitsevat merkityksien moninaisuuden kahteen ääripäähän (Hall 2005, 153). Jacques Derrida esittää Hallin mukaan, että on olemassa vain harvoja neutraaleja vastakohtapareja. Yleensä näissä binaarisissa koodeissa jompikumpi ääripää on hallitsevassa asemassa. Niiden välillä on siis olemassa valtasuhde. Tämä on selvästi havaittavissa myös juuri mainitsemissani vastinpareissa, joissa hallitsevia puolia ovat valkoinen, maskuliininen ja Suomessa tietysti suomalaisuus. (Derrida 1974, Hallin 2005, 154 mukaan.)

2.3. Nationalismi ideologiana

Kuten jo aiemmin mainitsin, maahanmuuttokriittisyyteen liittyy olennaisesti vahva käsitys suomalaisista yhtenäisenä kansakuntana ja maahanmuuttajista suomalaisista etnisesti tai kulttuurisesti poikkeavana, Suomeen myöhemmin saapuneena joukkona. Tämä käsitys perustuu ajatukseen Suomesta homogeenisenä ja historiallisena kansallisvaltiona, joka on kulttuurisesti ja etnisesti yhtenäinen. Tätä ajatusmallia voidaan kuvata termillä nationalismi. Julkisessa keskustelussa väitetään, että vasta viime vuosikymmenillä Suomesta on tullut monikulttuurinen maa (Huttunen, Löytty & Rastas 2005, 16). Näin ei kuitenkaan ole, sillä Suomi ei ole koskaan ollut yksikulttuurinen yhteiskunta (mt. 2005, 16). Suomi on rajamaa ja täällä on aina liikkunut paljon erilaisia ihmisiä. Myös kantasuomalaisia halkovat monet erot. Moninaisuus kuitenkin pyritään peittämään yhtenäistä kansakuntaa rakennettaessa.

(Löytty 2003, 8.) Rakennettu kuva homogeenisestä Suomesta on siis vain yhdenlainen historiankertomus ja sen voisi kertoa toisinkin.

Nationalismia on vaikea määritellä täysin yksiselitteisesti. Jussi Pakkasvirta ja Pasi Saukkonen (2004) määrittelevät toimittamassaan teoksessa *Nationalismit* nationalismin ajattelu- ja puhettavaksi sekä poliittiseksi ja ideologiseksi ajattelumalliksi, joka jakaa ihmiset kansoiksi ja maapallon alueet kansallisvaltioiksi. Kyse on siis ajatuksesta, että yhteinen kieli, uskonto ja kansanluonne muodostavat kansallisen kokonaisuuden. (Mt. 2004, 14-15.) Pakkasvirran ja Saukkosen mukaan Johan Gottfried von Herder (1744-1803), jonka historianfilosofista ajattelua voidaan pitää yhtenä nationalismin lähteenä, pitää yksilön merkityksellisen olemassaolon edellytyksenä kieliyhteisöön kuulumista. Hänen ajatuksensa oli, että kieli ei ole vain kommunikaation väline vaan ajattelun synonyymi, jonka myötä jokaisella kielellisesti yhtenäisellä kansalla on oma erityinen ajattelutapansa. (Mt. 2004, 16.) Kieli nähdään usein yhtenä olennaisimpana seikkana, joka auttaa maahanmuuttajia oppimaan suomalaisen ajattelutavan ja näin integroitumaan uuteen kotimaahan. Yhteistä kieltä pidetään myös kansakuntaa koossapitävänä voimana. On kuitenkin hyvä muistaa, että Suomessa on aina ollut myös pienempiä kielivähemmistöjä kuten esimerkiksi suomenruotsalaiset ja saamelaiset. Yhden kansallisvaltion sisällä on mahdollista olla useampia virallisia kieliä ja silti valtio pystyy toiminaan hallinnollisena yksikkönä.

Historiallisesti tarkasteltuna nationalismin alkuna voidaan pitää Yhdysvaltojen itsenäistymistä vuonna 1776 ja vuoden 1789 vallankumousta Ranskassa. Euroopassa tapahtui 1800-luvulla merkittävää nationalistista toimintaa, johon liittyi oman historian luomista tieteen ja taiteen avulla. Tällaisia tekoja olivat muun muassa kansallisten oopperoiden, museoiden ja arkistojen luominen. Vuoteen 1918 mennessä Eurooppaan oli syntynyt uusia merkittäviä kansallisvaltioita, kuten Italia ja Saksa. Myös vanhoissa, jo olemassa olevissa valtioissa, valtaa pitävät eliitit pyrkivät vahvistamaan kansallista yhteenkuuluvuuden tunnetta ja näin luomaan uutta valtionalismia. Sillä pyrittiin lisäämään kansalaisten lojaalisuutta hallitsijoita kohtaan. (Emt. 2004, 15-18.)

Sinänsä ajatuksessa kansasta tai kansallisvaltiosta ei ole mitään väärää, mutta on hyvä pitää mielessä, että se ei ole mikään luonnollinen tai ainoa valtiollisen

järjestäytymisen muoto. Oleellista on myös se, että käsitys kansasta tai kansallisvaltiosta on useimmissa moderneissa valtioissa tarkoituksellisesti rakennettu kuva. Benedict Andersonin (2007) mukaan kansakunnat ovat kuviteltuja yhteisöjä, joiden jäsenet osallistuvat niiden ideaan, eli uskovat ja toistavat kertomusta kansakunnasta. Kansakunnat ovat kuviteltuja, koska kaikki niiden jäsenet eivät mitenkään pysty tapaamaan kaikkia jakamansa kansakunnan kansalaisia, ja sen vuoksi he joutuvat kuvittelemaan olemassa olevan yhtenäisyyden. Se, että nämä kansakunnat ovat kuviteltuja, ei kuitenkaan tee niistä epätosia. (Anderson 2007, 39-41.) Käsitteen kansakunta tietoinen avaaminen ja tarkastelu auttaa hahmottamaan sitä, kuinka usein tällaiset itsestään selvinä pidetyt asiat ovat tietoisesti rakennettuja. Olisikin hyvä miettiä ja myös kyseenalaistaa sitä, millaisiin tarkoitukseen tällaisia rakennettuja ajatusmalleja käytetään ja minkälaisia väittämiä niillä perustellaan.

Tarpeen vaatiessa kansakunnat esitetään ja usein myös mielletään historiallisiksi ja muinaisiksi. Kansakunnat ja erityisesti kansallisvaltio ovat kuitenkin modernin ajan tuotteita. Kansakuntien kuvittelemisen vaati perustavanlaatuisen maailmankuvan ja käsitteellisen muutoksen, joka syntyi vasta feodaaliyhteiskunnan murentuessa. Sitä ennen ihmisiä olivat yhdistäneet muut kulttuuriset järjestelmät, kuten uskonnollinen yhteisö ja dynastinen valtakunta. Tämä käsitteellinen muutos tapahtui Euroopassa, missä uskonnollisten yhteisöjen yhtenäisyys alkoi hajota myöhäiskeskiajalla. Siihen vaikutti latinan kielen valta-aseman syrjäytyminen, kun kansankielisyys alkoi vallata alaa eri puolilla Eurooppaa. Kansankielisyys yhdessä kirjapainokapitalismin kanssa mahdollisti uusien painotuotteiden laajan leviämisen. Sen myötä uutiset ja muut tiedotteet saatiin levitettyä yhtäaikaaisesti koko valtion alueelle. Tämän kansankielisyyden leviämisen ja kaikkiin kansankerroksiin laajenneen luku- ja kirjoitustaidon myötä ihmiset saattoivat kokea uudenlaista yhtenäisyyttä oman kielialueensa sisällä. (Anderson 2007, 43-75.)

Nationalismin käsitteen avaaminen auttaa ymmärtämään, miten kansakunnan idea on syntynyt. Kansakunnan idea taas on suorassa yhteydessä kansalliseen identiteettiin, sillä juuri se mahdollistaa identiteetin muodostamisen. Merkityksellistä tässä tutkielmassa onkin tarkastella kansallista identiteettiä ja sen muodostumista. Käsittelin kansallista identiteettiä tarkemmin luvussa Identiteetti. Nationalismia ei kuitenkaan voida selittää vain kansallisella identiteetillä tai ryhmäsitoutumisella ja

muista erottautumisen tunteella. Se tuntuu olevan jotain vieläkin syvempää. Sanni Pyylampi on pro gradu -tutkielmassaan *Suomalaisuuskäsitykset ja kansallistunne osana maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin liittyvää asennoitumista* tutkinut suomalaisuuteen ja maahanmuuttoon liittyvää asennoitumista nationalismiin ja kansallisen identiteetin teorian kautta. Pyylampi mainitsee nationalistisen ajattelun olevan hyvin monimutkaista, vaikka sitä pidetään usein itsestään selvänä ja luonnollisena. Pyylampi on tarkastellut työssään Suomen yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta hankittua kyselyaineistoa, jonka avulla on mitattu 15–75-vuotiaiden kansallistunnetta ja asennoitumista maahanmuuttopolitiikkaan. (Pyylampi 2006, 1-8.) Hän selvitti tutkielmassaan tilastollisin menetelmin, miten maahanmuuttoon asennoituminen on yhteydessä suomalaisuuteen suhtautumisessa (mt. 2006, 39). Tulosten mukaan erityisen tärkeäksi maahanmuuttoon asennoitumista selittäväksi tekijäksi nousi käsitys suomalaisuuden kriteereistä (mt. 2006, 102). Suomalaisuuden kriteereitä olivat muun muassa suomalaiset sukujuuret, tapojen omaksuminen, suomen kansalaisuus sekä suomalaisuuden kokeminen. (Mt. 2006, 49-51.)

Kansallistunne on siis olennainen osa maahanmuuttoon asennoitumisessa. Vaikka kansallistunne on ollut ja edelleenkin on arkiajattelussa kyseenalaistamaton ja luonnollinen asia, on tähän asiaan tullut muutos, jonka globalisaatio on saanut aikaan. Sen myötä alueiden ja paikallisuuden merkitys kansallisuuden muotoutumiselle on hämärtynyt, ja näin ollen kansallistunnetta on alettu kyseenalaistaa kasvavassa määrin. (Lehtonen 2004, 11.) Globalisaatiolla voi olla erilaisia vaikutuksia ihmisten identiteettikäsitteisiin. Hall jakaa nämä mahdolliset kehityskulut kolmeen erilaiseen tendenssiin. Ensinnäkin on mahdollista, että kansalliset identiteetit rapautuvat globaalin homogeenisen kulttuurin levitessä kaikkialle. Toiseksi kansallisten identiteettien rapautuessa niiden tilalle voivat tulla uudet, useammista lähteistä yhdistetyt hybridit identiteetit. Toisaalta taas voi olla, että tämän globaalin kulttuurillisen homogenisoitumisen tai hybridisyyden vastareaktionä paikalliset ja kansalliset identiteetit vain vahvistuvat entisestään. (Hall 2005, 58.)

Nykyään erityisesti Euroopassa, on tapana korostaa nationalismiin läheisyyttä rasismiin kanssa ja sen toiseuden pelkoon ja vihaan paikantuvia juuria. Nationalismi on kuitenkin ollut tuottamassa myös paljon hyvää. Kansallistunteet ovat synnyttäneet syvää ja jopa uhrautuvaa rakkautta. Sen lisäksi nationalismi aatteena on tuottanut

hienoja kulttuurituotteita, kuten runoutta, proosaa, musiikkia ja muuta taidetta. Nationalismiin liittyvä yhteenkuuluvuuden tunne kansakunnassa muodostuu helposti yhteisen kielen kautta, vaikka vähemmistökieliä on tietysti aina olemassa. Tämä yhteenkuuluvuuden tunne kansakunnassa voi tuottaa solidaarisuutta ja yhteisen edun puolesta uhrautumista. (Anderson 2007, 201.) Siihen myös perustuu ajatus sosiaalidemokratiasta ja tulojen tasauksesta yhden valtion sisällä eli se, että huolehditaan kaikkien kansalaisten eduista. On sitten eri asia, kenet hyväksytään ja voidaan ottaa täysivaltaiseksi jäseneksi kansallisvaltioon, ja minkä mukaan tämä jäsenyys määritetään.

Nationalismin positiivisiksi vaikutuksiksi voidaan laskea myös se, että sillä on ollut iso merkitys kolonialismin vastaisessa taistelussa esimerkiksi Afrikassa. Siellä nationalismin synty oli kolmivaiheinen (Weiss 2005, 407). Ensin syntyi tietoisuus omasta kulttuurista, sen jälkeen poliittinen tietoisuus eli yritys osallistua siirtomaahallintoon ja lopuksi 1940-luvulta lähtien pyrkimys itsenäisyyteen (mt 2005, 407). Afrikassa nationalismin kärkihahmot olivat länsimaisen koulutuksen saaneita, jotka yrittivät ajaa afrikkalaisten tietoisuutta ja arvostusta omaa kulttuuriaan kohtaan. Itsenäistymispyrkimysten myötä kulttuurinationalismista siirryttiin poliittiseen nationalismiin, joka mahdollisti itsenäisyyttä ajavien puolueiden perustamisen. (Mt. 2005, 407-408.) Näin ollen nationalismi ja tietoinen kansallistunteen synnyttäminen on pystynyt auttamaan syrjivän ja epäoikeudenmukaisen siirtomaajärjestelmän lopettamisessa.

Yleisesti nationalismin ajatellaan Billigin (2002) mukaan sijoittuvan erilaisiin periferioihin. Periferioilla Billig tarkoittaa separatistisia alueita kuten Quebec Kanadassa tai Baskimaa Espanjassa sekä äärioikeistolaisia, militaristisia liikkeitä. Nationalismi on kuitenkin paljon lähempänä meitä, sillä se on osa kaikkien kansallisvaltioiden rakennusaineita. Nationalismi on syy, jolla voidaan perustella mitä erilaisimpia toimenpiteitä. Suuri yleisö yleensä myös hyväksyy ne, sillä kyse on yhteisestä edusta eli kansakunnan suojelusta. Tällaisesta jokapäiväisestä nationalismista Billig käyttää nimitystä banaali nationalismi. Banaali nationalismi on se ideologinen tapa, jolla tuotamme ja uusinamme länsimaisia kansallisvaltioita. Banaali ei kuitenkaan arkipäiväisyydessään tarkoita täyttä harmittomuutta. Nationalismi arkisuudessaan ja huomaamattomuudessaan sisältää paljon

mahdollisuuksia vallankäyttöön. Useita sotia on saatu hyväksytettyä kansan enemmistöllä käyttämällä kansallisen edun retoriikkaa. (Billig 2002, 5-7.)

Nationalismi on siis läsnä koko ajan ja meitä muistutetaan jatkuvasti siitä, että elämme kansallisvaltioissa. Kyse on jokapäiväisestä kotimaan liputtamisesta. Liputtamisella Billig ei tarkoita vain valtion lipun heiluttelua vaan myös muita arkisia toimintoja. Yleisin niistä liittyy kielen käyttöön. Pienin tekijä banaalissa nationalismissa on sanan 'me' käyttö. Kun esimerkiksi tiedotusvälineissä puhutaan kansalaisista käytetään sanaa 'me'. (Billig 2005, 93-94.) Sillä voidaan rakentaa ja osoittaa yhtenäisyyttä jonkin ryhmän kesken. Toisaalta sanan 'me' käyttö on myös ulossulkevaa, sillä siihen ei lasketa kuuluvan ketä tahansa. 'Me' on aina jollain tavalla määritelty ryhmä. Samaa ilmaisua käytetään myös urheilutapahtumissa. Jos esimerkiksi Suomen jääkiekkjoukkue voittaa maaottelussa vaikkapa Ruotsin, silloin tiedotusvälineissä puhutaan siitä, kuinka 'me' voitimme. Ottelussa eivät siis voittaneet vain maajoukkueen 25 pelaajaa vaan koko kansa. Paikallisuus on toinen asia, jota ei kyseenalaisteta (Billig 2005, 174). 'Me' elämme tietyllä, valtiollisesti rajatulla alueella ja tämä alue otetaan annettuna. Sitä ei kyseenalaisteta, vaan se on ja pysyy kotimaana ja näin se myös esitetään. Tällaiset jatkuvat ja arkipäiväiset käytännöt saavat meidät muistamaan, että kuulumme johonkin kansakuntaan. (Mt. 2005, 175.)

Nationalismia pohdittaessa on syytä käsitellä myös uusnationalismia. Uusnationalismi kuvaa nationalismin uusimpia ja viimeaikaisempia variaatioita. Nämä uudemmat variaatiot ovat nousseet esille erilaisissa globaaleissa ja transnationaalisissa olosuhteissa verrattuna vanhempiin nationalismin muotoihin, joilla pyrittiin rakentamaan kansallisvaltioita. Aiemmin nationalistit pyrkivät korostamaan kulttuurista homogeenisyyttä, kun taas nykypäivän nationalistit ovat joutuneet hyväksymään urbaanin heterogeenisyyden. Uusnationalismi onkin yhteiskunnallinen ilmiö. Uusnationalistit voidaan kuitenkin erottaa kahdesta muusta kansallista yhtenäisyyttä ajavasta suuntauksesta, joista ensimmäinen on paikallinen irtautuminen. Tämä viittaa jonkin ryhmän pyrkimykseen irtaantua hallitsevasta valtiovallasta. Toisena ovat äärioikeistolaiset liikkeet, jotka suosivat laittomia ja väkivaltaisia keinoja edistääkseen rasistisia aatteita. Uusnationalistiset liikkeet ovatkin äärioikeistolaisia puolueita, jotka pyrkivät toimimaan laillisesti demokraattisen järjestelmän sisällä. (Banks & Gingrich 2006, 2.) Suomessa uusnationalistisiksi

puolueiksi voidaan laskea muun muassa Perussuomalaiset, Muutos 2011 ja Vapauspuolue. Uusnationalismin politisoitumisen ja demokraattisessa järjestelmässä toimimisen myötä puolueiden retoriikassa maahanmuuttokritiikki on yritetty muokata salonkikelpoiseksi.

2.3.1. Naisten roolit

Olen ottanut tarkasteltavaksi myös sukupuolen merkityksen kansallisuuden tuottamisessa. Tämä on tutkielmani kannalta merkityksellistä kahdesta syystä. Ensimmäinen on se, että vaikka Hommaforumilla on myös paljon naisjäseniä, kaikki haastateltavani olivat miehiä. Naisten vähäinen edustus maahanmuuttokriittisten mielipiteiden esittäjinä voi johtua siitä, että naisten oletetaan olevan sovitteluvaisempia ja maahanmuuttomyönteisempiä. Miehillä on myös yleisesti ollut suurempi merkitys kansallisen kuvan ja kansalaisuuden mallin muodostamisessa. Toinen syy tarkastella sukupuolen merkitystä on se, että maahanmuuttokriittisessä keskustelussa on usein esitetty näkemyksiä, joiden mukaan Suomessa vallitseva naisten ja miesten välinen tasa-arvo saattaa kärsiä kasvavan maahanmuuton ja maahanmuuttajien mukana tulevien kulttuurivaikutusten takia.

Kansallisvaltioiden rakentaminen on ollut modernin ajan suuria projekteja, joita on pidetty yllä monin eri tavoin niin taloudellisesti, kulttuurillisesti, sosiaalisesti kuin emotionaalisestikin. Kansallista identiteettiä taas on tuotettu muun muassa rituaalein, myytein ja kertomuksin, ja sen avulla on rakennettu yhtenäisyyttä peittämään eroja. Kansalaisuus ja suomalaisuus voidaan siis ymmärtää tuotettuna ja performatiivisena, sillä me toteutamme sitä teoillamme ja käytöksellämme. Koska kaikkien Suomen kansalaisten nähdään toteuttavan suomalaisuutta, on suomalaisuus yleensä nähty sukupuolineutraalina. Illuusio sukupuolineutraalista kansallisesta identiteetistä tekee naisten suhteen kansallisvaltioon ongelmalliseksi. Se marginalisoi naiset esitetyn kansallisuuden reunoille, sillä heillä ei ole ajateltu olevan omaa miehisestä kansallisesta identiteetistä poikkeavaa identiteettiä. Suomalaisuuden on siis ajateltu olevan jotain sellaista, joka liittyy kaikkiin 'meihin'. Silti kansallisuus sukupuolittuu jatkuvasti. Naiset kuvitellaan usein kansakunnan ikiaikaisuuden säilyttäjiksi, heidän jälkikasvunsa kantovastuun vuoksi. Miehet taas edustavat kansallisvaltion

progressiota, joiden vastuulla on myös naisten suojeleminen ulkopuolisilta uhilta. Suomessa ajatellaan vallitsevan täysi tasa-arvo miesten ja naisten välillä. Eri sukupuolet ovatkin täällä melko tasa-arvoisessa asemassa, mutta täälläkään naisilla ei ole samanlaiset mahdollisuudet kuin miehillä päästä johtaviin asemiin. (Gordon, Komulainen & Lempiäinen 2002, 11-15.)

Suomalaisen tasa-arvon ajatuksen takana näyttää Kirsti Lempiäisen (2002) mukaan olevan yhteinen alkukoti, joka on syntynyt miesten ja naisten kesken jaetusta työvastuusta pelloilla. Suomalaisuuteen ja kansallisuuteen liittyy sen tunnuspiirteiden esiintyminen muuttumattomina. Näin ollen suomalainen sukupuoli ja tasa-arvo näyttävät myös ikäikäisina. Lempiäinen (2002) on artikkelissaan *Kansallisuuden tekeminen ja toisto* tarkastellut sitä, miten sosiologisissa teksteissä kansallisuus esitetään ja toistetaan. Lempiäinen väittää, että kansallisuus ja sukupuoli kiinnittyvät myös valtaan. Kansallisuuden muuttumattomuus taas näyttää johtuvan sukupuolierojen häivyttämisestä, käsityksestä yhteisestä ”maalta kaupunkiin” kehityskertomuksesta sekä suomalaisuuden problematisoitavuudesta. (Lempiäinen 2002, 20-24.) Näiden keinojen avulla tuotetaan käsitys yhteisestä suomalaisuudesta. Suomessa Lempiäisen mukaan ideaalina näyttää sukupuoleton kansalainen. Naisille sallitaan jonkinlainen poikkeaminen kansallisuuden identiteetistä, mutta asemat, joita naisilla suomalaisuuden ideologiassa tarjotaan ovat kuitenkin melko rajatut. Naisten oletetaan useimmin olevan koulutettuja ja mukana työelämässä. Maahanmuuttokriittisessä diskurssissa myös maahanmuuttajanaisten toivottaisiin sopeutuvan tähän muottiin.

Maahanmuuttokriittisyyteen ei liity vain pelko tasa-arvon heikentymisestä vaan myös naisiin kohdistuvan väkivallan lisääntymisestä. Tällaisia asioita tuodaan usein esille, kun halutaan korostaa maahanmuuton liittyviä uhkakuvia. Suvi Keskinen (2009a) on tutkinut niin sanottujen kunniamurhien uutisointia sekä Suomessa että muissa pohjoismaissa. Merkityksellistä näissä kunniamurhien uutisoinnissa nationalismiin kannalta on se, että juuri tällaisia asioita yleensä esitetään uhkaksi kansalliselle yhtenäisyydelle ja turvallisuudelle. Lisäksi on tärkeää huomata, kuten Keskinen artikkelissaan *'Honour-Related Violence' and Nordic Nation-Building* toteaa, että sukupuolella ja seksuaalisuudella on tärkeä rooli kansakunnan ja sen rajojen symbolisessa luomisessa. Suomessa julkisessa keskustelussa on erityisesti nostettu

esille kunniamurhat. Keskinen on tutkinut sitä, miten tätä aihetta on käsitelty mediassa, miten sitä on kuvailtu ja selitetty ja myös sitä, mitä on jätetty sanomatta. (Keskinen 2009a, 257-260.) Suomalaisessa keskustelussa huomionarvoista on se, että uutisointi kunniamurhista ei liity vain maahanmuuttajataustaan vaan myös islamilaiseen kulttuuriin. Kunniamurhadiskurssiin on muodostunut yleistynyt kuva vähemmistöistä, jotka hyväksyvät kunniaan liittyvän väkivallan. Islam nähdään siis uhkana, sillä sen uskotaan luovan kulttuuriyhteisöjä, joissa naisiin kohdistuva väkivalta on hyväksyttävää. (Keskinen 2009a, 266-268.) Tätä pidetään usein maahanmuuttokriitikoiden keskuudessa syynä rajoittaa maahanmuuttoa islamilaisista maista, sillä sen uskotaan heikentävän sukupuolien välistä tasa-arvoa Suomessa.

2.4. Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuus on termi, jota käytetään nykyään hyvin yleisesti, mutta jonka merkitys ei ole aina täysin selvä. Hall (2003) erottaakin käsitteet monikulttuurinen ja monikulttuurisuus toisistaan. Sana monikulttuurinen on adjektiivi, jota voidaan käyttää adjektiivin tapaan kuvaamaan niitä sosiaalisia piirteitä ja hallinnallisia ongelmia, joita kohdataan kaikissa yhteiskunnissa, joissa erilaiset kulttuuriset yhteisöt elävät yhdessä samalla, kun ne yrittävät säilyttää alkuperäisiä kulttuurisia identiteettejään. Monikulttuurisuus taas on substantiivi, joka viittaa niihin menettelytapoihin, joita käytetään monikulttuuristen yhteiskuntien monimuotoisuutta koskevien ongelmien hallinnassa. Sanalla monikulttuurisuus viitataan myös oppiin, joka tukee monikulttuurisia strategioita. Nämä kaksi termiä ovat käytännössä toisistaan erottamattomat, sillä niiden merkitykset ovat kietoutuneet toisiinsa. Monikulttuurisuus on ongelmallinen termi, sillä se voi vaikuttaa vain yksittäiseltä opilta, jolla yritetään edistää utooppista ihannevaltiota. Monikulttuurisuuksia on kuitenkin olemassa hyvin erilaisia, sillä se kuvaa joukkoa erilaisia poliittisia strategioita. (Hall 2003, 233-234.)

Myös Peter Kivisto (2007) jakaa myös monikulttuurisuuden merkityksen kahtia. Hänen mukaansa termiä käytetään sekä analyttisenä että normatiivisena ohjeena, eli kuvaamaan sitä, miten asiat ovat ja miten niiden pitäisi olla. Multikulttuurisuudesta

puhuttaessa nämä kaksi eri merkitystä menevät yleensä sekaisin. Kivisto käyttää termiä sen normatiivisessa mielessä. Hänen mukaansa monikulttuurisuutta on erilaisten etnisten identiteettien säilyttäminen samalla, kun säilytetään rinnakkainen kansallinen identiteetti, joka yhdistää eri ryhmät yhden valtiomuodon alle. (Kivisto 2007, 36.) Kivisto puhuu Australiasta ja Kanadasta esimerkkeinä monikulttuurisista valtioista, koska niissä monikulttuurisuus on ollut osa valtion virallista politiikkaa. Näissä valtioissa monikulttuurisuuspolitiikan tarkoitus on ollut arvostaa eri etnisyyksiä, mutta samalla luoda yhteinen kansallinen identiteetti, joka yhdistää alleen kulttuurisen moninaisuuden. (Mt. 2007, 84-85.) Monikulttuurisuus voi siis olla tavoitteellinen ja poliittinen ohjelma tai sitten kulttuurisen moninaisuuden kuvaamista.

Hallin (2003) mukaan monikulttuurisuutta on kaikissa yhteiskunnissa, kun termiä käytetään sen kuvailevassa merkityksessä (mt. 2003, 233-234). Vaikka Hall käyttää esimerkkinä Iso-Britanniaa monikulttuurisesta yhteiskunnasta, uskon, että samat periaatteet pätevät myös Suomessa. Monikulttuurisuuden vastakohtana voidaan nähdä selvärajainen, traditionaalinen yhteiskunta. Käsitys puhtaasti homogeenisestä yhteiskunnasta on kuitenkin rakennettu kuva, jota ylläpidetään luomalla ja uusintamalla traditioita. Hallin mukaan kaikissa yhteiskunnissa ihmiset kuuluvat toisiinsa limittyviin yhteisöihin, jotka voivat olla keskenään hyvinkin erilaisia ja joilla voi olla hyvin erilaiset intressit. Toisin sanoen kaikki yhteiskunnat ovat monikulttuurisia, vaikka monikulttuurisuuden aste voikin vaihdella. Etnisyyden ja kansalaisuuden lisäksi suuria eroja ihmisten välillä luovat myös muun muassa sosiaalinen sukupuoli, luokka ja asuinalue. (Hall 2003, 264-265.)

2.4.1. Monet suomalaisuudet

Voidaan sanoa, että ei ole olemassa mitään yksiselitteistä tyypillistä suomalaista tai suomalaisuutta, jota kaikki kansalaiset toteuttaisivat. Mikko Lehtonen (2004) toteaaakin, että olisi syytä siirtyä säiliömetaforasta suhdekimppumetaforaan puhuttaessa Suomesta ja suomalaisuudesta. Säiliömäisyys tarkoittaa sitä, että suomalaisuus on jotain pysyvää ja muuttumatonta, kun taas suhdekimppu kuvastaa suomalaisuuden sopimuksenvaraisuutta ja sitä, että se on jatkuvasti muuttuvassa

tilassa. Suomessa on useita erilaisia kulttuureita ja toimintatapoja alueellisista kulttuureista erilaisiin urbaaneihin alakulttuureihin asti. Empiirinen tosiasia on, että Suomessa suurin osa väestöstä puhuu suomen kieltä äidinkielenään. Näin ollen on helppo ymmärtää historiallisesti ajateltuna, että täällä keskenään asuneille ihmiselle on muodostunut yhteisiä piirteitä, vaikka väestö onkin keskenään myös geneettisesti poikkeavaa. Näiden yhtenäisten piirteiden korostaminen ja kansanluonteeksi kutsuminen saavat aikaan sen, että suomalaisuus näyttäytyy yhtenäisenä ja luonnollisena. Tällaiset stereotypiat ovat vaikuttaneet suomalaisuuden rakentumiseen. (Lehtonen 2004, 12-21.)

Kun pohditaan suomalaisuutta ja sen toteutumista, voidaan huomata, että yleensä se toteutuu ihmisten jokapäiväisessä elämässä. Asioita, joita liitetään suomalaisuuteen, ovat hyvin arkisia toimintoja kuten saunominen, makkaran syönti ja luonnossa liikkuminen. Nämä ovat asioita, jotka opitaan sosialisoinnin myötä. Se, että ne ovat niin arkisia tekee niistä niin luonnollisen kaltaisia (Löytty 2004, 53). Ne eivät kuitenkaan ole asioita, joita kaikki suomalaiset toteuttavat, mutta ne mielletään osaksi kansallista toimintakulttuuria. Jos joku maahanmuuttaja toteuttaa näitä, hänet mielletään helpommin suomalaiseksi. Syntyperäisiltä, etnisesti valtaväestöä muistuttavilta arkisen tapakulttuurin toteuttamista ei vaadita, sillä suomalaisuutta ymmärretään olevan monenlaista, kunhan sen toteuttajat ovat 'kantasuomalaisia'.

2.4.2. Etnisyys merkitysijänä

Kun Suomessa nykyään puhutaan monikulttuurisesta yhteiskunnasta, sillä tarkoitetaan yleensä erilaisten etnisten ryhmien määrän lisääntymistä. Etnisyys on nykyään käsitteenä jo niin yleinen, että se esiintyy arkisessa puheessakin. Etnisyys ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteinen termi, vaan se on muodostunut korvaamaan vanhoja, hankalampia käsitteitä. Etnisyys on korvannut epäkorrektina pidetyn 'rodun' käsitteen, jolla on kuvattu kulttuurisia ja ulkonäöllisiä eroja. Ihmisiä luokitellaankin erilaisiin lokeroihin puhumalla etnisistä ja kulttuurillisista eroista. Merkitsemällä erot etnisiksi puhe vaikuttaa poliittisesti korrektimmalta kuin puhua esimerkiksi 'rodullisista' eroista. Vanhan käsitteen korvaaminen uudella osoittaakin ajattelutavoissa tapahtuneita muutoksia. Nämä uudet käsitteet eivät kuitenkaan ole

täysin vapaita vanhojen käsitteiden merkityksistä, vaan vanhoja merkityksiä siirtyy käsitteiden korvautumisen myötä myös uusiin termeihin. (Huttunen 2005, 117-123.)

Termin etnisyyden ajateltiin katoavan sosiologian modernisaatioteorioiden myötä. Modernisaation myötä ajateltiin syntymässä perittyjen siteiden, kuten etnisyyden ja sukulaisuuden, merkityksen heikentyvän ja sopimusvaraisten suhteiden merkityksen lisääntyvän. (Huttunen 2005, 122.) Tämän käsitteen käyttö ja tarpeellisuus on kuitenkin lisääntynyt erityisesti globalisaation myötä, kun ihmisten liikkuminen sekä maasta- ja maahanmuutto on lisääntynyt, varsinkin kolmannen maailman maista läntiseen Eurooppaan. Moderneissa länsimaisissa kansallisvaltioissa on tarvittu etnisyyden käsitettä kuvaamaan maahanmuuton myötä sinne syntyneitä ihmisryhmiä, jotka ovat poikenneet kantaväestöstä niin ulkonäöllisesti kuin tavoiltaankin. Etnisyydellä nämä erot on voitu merkityksellistää ja paikantaa. Tämän prosessin myötä on syntynyt rajoja, joilla osoitetaan kulttuurilliset erot. Nämä erot saavat merkityksensä suhteessa toisiin kulttuurillisiin ryhmiin. Etnisyys nähdään arkiymmärryksessä usein jonakin luonnollisena ja synnynnäisenä ominaisuutena, vaikka kyse onkin neuvottelujen myötä syntyneistä käytännöistä. Etniset piirteet voivat toimia myös erottautumisen ja identiteetin rakennusosina. Esimerkiksi maahanmuuttajat korostavat usein kulttuurillisia perinteitään erottautuakseen uuden kotimaan valtakulttuurista. Näin he voivat kokea yhtenäisyyttä ryhmän kesken, jolla on samanlainen tausta ja samankaltaiset syyt maahanmuuttoon. (Mt. 128-133.)

2.5. Rasismi ja sen eri muodot

Maahanmuuttokriittisyyden tarkasteluun liittyy olennaisesti myös rasismi, sillä aika ajoin maahanmuuttoa käsittelevissä julkisissa keskusteluissa on esiintynyt avoimen rassistisia piirteitä (Keskinen 2009b, 40). Suomalaista rasismiin liittyvää keskustelua leimaa kuitenkin se, että maahanmuuttokriittisiä puheenvuoroja tulisi saada pitää ilman, että ihminen leimautuu rassistiksi (Rastas 2009, 60). On totta, että niin maahanmuuttopolitiikkaa kuin muutakin politiikkaa täytyy pystyä käsittelemään kriittisesti. Tämä keskustelu on kuitenkin yleensä melko yksipuolista ja korostaa moninaisuutta uhkatekijänä. Näissä keskusteluissa on pyritty häivyttämään niin

sanottujen kantasuomalaisten välisiä eroja ja korostamaan suomalaisten ja maahanmuuttajien välisiä eroja. On merkittävää, että julkisessa diskurssissa on keskitytty enemmän kieltämään rasismien olemassaolo kuin käsittelemään sitä itse ongelmana (Rastas 2009, 47).

Rasismien tunnistamista vaikeuttaa myös se, että yhä useammin nationalistisessa dialogissa aiemmin rotuun liitetyt biologiset käsitykset on korvattu kulttuurisilla määrittelyillä. Kun termi rotu korvataan etnisyydellä, eronteot liitetään kulttuuriin ja uskonnollisiin piirteisiin biologisten sijaan. (Hall 2003, 254-255.) Tämä tarkoittaa sitä, että jos joku esimerkiksi esittää halventavia kommentteja muslimeista, tätä ei nähdä rasismina, sillä hän ei kritisoi tiettyä ryhmää biologisesti eroavana vaan islamilaiseen kulttuuriin liittyviä piirteitä. Kuitenkin myös kulttuuriset eronteot voivat olla rasismia. Paul Gilroy puhuu (2005) kulttuurisesta rasismista. Kyse on rasismista, joka näkee yhden kansakunnan yhtenäisenä kulttuurisena yhteisönä, joka on altis vieraiden kulttuurien vahingoittaville vaikutuksille. (Gilroy 1992, Hallin 2005, 55-56 mukaan.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa rasismi on ollut pitkään vaiettu aihe ja sen tutkimus on ollut vähäistä 1990-luvulle asti. Keskustelua on käyty syrjinnästä, muukalaispelosta ja suvaitsemattomuudesta, mutta ei rasismista. (Rastas 2005, 69.) Rasismia kuitenkin esiintyy Suomessa ja sen vuoksi olisi tärkeää, että ilmiöstä puhuttaisiin sen oikealla nimellä. Rasismi käsitteeseen liittyy ajatus ihmisrajista, joka jakaantuu eri rotuihin. Rodun käsite syntyi Euroopassa 1700-luvun loppupuolella tieteellisenä käsitteenä, joka myöhemmin on todistettu täysin epätieteelliseksi. Rotuopilla ihmisryhmien tai 'rotujen' väliset erot selitettiin biologisiksi ja luonnollisiksi. Tämä käsite auttoi eurooppalaisia toiseuden representaatioissa. (Miles 1994, 51.) Stereotyyppistäminen taas tarkoittaa niitä erilaisia representaatiokäytäntöjä, joilla ihmiset pelkistetään muutamiksi yksinkertaisiksi ja olemukselliseksi ominaispiirteiksi. Niillä ihmisryhmien väliset erot luonnollistetaan ja muutetaan vakioiksi. Sen keskeisin käytäntö on rodullisten erojen esittäminen. (Hall 2005, 189.) Vaikka rotu biologisena käsitteenä on todistettu epätieteelliseksi, on sen merkitys jäänyt elämään ja se on edelleen hyvin vahva. Siksi rodusta ei voida käsitteenä luopua.

Vesa Puuronen (2011) on tutkinut suomalaisia rasismeja ja hän toteaa, että rodullistaminen liittyy oleellisesti rasismiin. Rodullistamista on Puurosen mukaan sekä käytännöllistä että ideologista, joista käytännöllinen liittyy muun muassa tilastoja varten tehtyyn rotujakoon ja ideologinen taas rotu-käsitteen käyttöön erilaisissa diskursseissa. (Mt. 2011, 20-21.) Toisin kuin angloamerikkalaisissa maissa, Suomessa ei rodun käsitettä pidetä korrektina. Silti meillä esiintyy paljon erilaisia rodullistamisen käytäntöjä. Esimerkiksi puhuttaessa sosiaalisista ongelmista raiskaukset liitetään mustiin miehiin ja prostituutio yleensä venäläisiin naisiin. Rodullistamisen käytännöllä ongelmien syyt saadaan siirrettyä pois yhteiskunnallisista rakenteista ja vieritettyä vähemmistöille. Se taas vaikeuttaa sosiaalisten, poliittisten ja rodullisten ongelmien tunnistamista ja niihin puuttumista. Tämän prosessin myötä myös tietyt vähemmistöt ja niiden kulttuurit tai uskonnot saavat pysyviä piirteitä, joita sitten voidaan käyttää hyväksi perusteltaessa tiettyjä poliittisia tavoitteita. (Puuronen 2011, 21.)

Rasismi on siis syrjinnän muoto, joka perustuu syrjityn rotuun, etniseen alkuperään, rodullistettuun kulttuuriin tai uskontoon (Puuronen 2011, 52). Rasismi ei kuitenkaan liity vain rotuihin tai rodullistamiseen, sillä se on myös rakenteellinen ilmiö. Rasismia esiintyy niin yhteiskunnallisissa instituutioissa, arkielämän käytäntöissä kuin lainsäädännössäkin. (Mt. 2011, 54.) On siis tärkeää, että vanhan, biologisen rasismien lisäksi kykenemme tunnistamaan myös muita rasismien muotoja. Uusrasismissa tai kulttuurisessa rasismissa ihmiset luokitellaan joidenkin kulttuuristen piirteiden esimerkiksi kielen, uskonnon tai tapojen perusteella ryhmiin, jotka sitten esitetään luonnollisina ja näin rodullistetaan (mt. 2011, 57). Suomessa kulttuurista rasismia esiintyy poliittisesti siten, että maahanmuuttajien tai muiden kulttuurivähemmistöjen vaaditaan luopuvan omista kulttuurisista piirteistään ja heidän odotetaan sulautuvan eli assimiloituvan suomalaiseen valtakulttuuriin (mt. 2011, 57). Rakenteellista rasismia taas voi esiintyä esimerkiksi lainsäädännössä, ilman että lainsäätäjät ovat edes tietoisia siitä. Syrjivät lait asettavat jotkin ryhmät epäsuotuisaan asemaan. Myös institutionaalisissa käytännöissä kuten esimerkiksi oppilaitoksissa tai työmarkkinoilla, jotkut ryhmät ovat heikommassa asemassa kuin toiset. (Mt. 2011, 59).

Rasismia esiintyy Suomessa monella eri tasolla. Jos haluamme päästä eroon rasismista, meidän on Puurosen (2011) mukaan hyväksyttävä se, että suomalaisessa

yhteiskunnassa vallitsee rotujärjestelmä. Rasismi nimittäin on hänen mukaansa rotujärjestelmän ylläpitämistä. (Puuronen 2011, 268.) Rotujärjestelmää vahvistetaan ja pidetään yllä erityisesti valkoisen vallan ylivoimalla (mt. 2011, 271). Valkoisen vallan ylivoimalla Puuronen tarkoittaa sitä, että valkoinen 'rotu' nähdään roduttomaksi ja neutraaliksi, jolloin se saa etuoikeutetun aseman yhteiskunnassa ja näin ollen se pystyy arvottamaan muita 'rotuja' (mt. 2011, 29). Jotta rasismista ja rotujärjestelmästä päästäisiin Suomessa eroon, meidän on ensin selvitettävä, miten se syntyy ja miten sitä ylläpidetään. (Puuronen 2011, 270-271).

3. TUTKIMUSONGELMA JA MENETELMÄT

Tutkimusongelmani on selvittää, mitä maahanmuuttokriittisyys tarkoittaa maahanmuuttokriitikoille, eli miten he näkevät ja kokevat maahanmuuton, sekä se kuinka he rakentavat kansallista identiteettiä ja millaisia rajanvetoja ja ulossulkemisia tähän liittyy. Käsitän tässä maahanmuuttokriitikon henkilöksi, joka toimii aktiivisesti maahanmuuttokriittisillä foorumeilla. Haluan siis jäsentää maahanmuuttokriittisyyden käsitettä kriitikoiden omasta näkökulmasta ja sitä, kuinka he muodostavat kansallista identiteettiä erontekojen kautta. Onko maahanmuuttokriittisyys vallitsevan pakolaispolitiikan kritiikkiä? Vai onko kyse muukalaispelosta tai halusta turvata kansallinen yhtenäisyys? Olen haastatellut tätä tutkielmaa varten maahanmuuttokriitikoita. Menetelmävalinta mahdollisti tutkimusaiheen tarkastelun kohderyhmän näkökulmasta.

3.1. Tutkimuskysymykset

Ensimmäinen tutkimuskysymys on, millaisia käsityksiä maahanmuuttokriitikoilla on maahanmuutosta. Tämän kautta pyrin ymmärtämään heidän perusteluitaan sille, miksi he kritisoivat maahanmuuttoa ja miten he edelleen muokkaavat kuvaa siitä ilmiönä. Maahanmuuttokriitikot näkevät maahanmuuton omasta näkökulmastaan ja näin ollen luovat niin keskustelupalstoilla kuin muillakin julkisilla foorumeilla tietynlaista kuvaa siitä. Yleisesti ottaen maahanmuuttokriittisissä piireissä kasvava maahanmuutto on nähty ongelmallisena. Tässä tutkielmassa yritänkin hahmottaa sitä, millaisina nämä ongelmat nähdään ja miten ne vaikuttavat haastateltavien käsityksiin maahanmuutosta.

Toinen kysymys on, miten maahanmuuttokriitikot rakentavat kansallista identiteettiään. Näen maahanmuuttokriittiseen keskusteluun liittyvän vahvasti dikotomisen jaon meihin suomalaisiin ja heihin muihin. Tässä diskurssissa suomalaisuus näyttäytyy luonnollisena ja kyseenalaistamattomana kategoriana (Lehtonen 2009, 109). Siksi koen tärkeäksi tarkastella tässä tutkielmassa kansallista identiteettiä. Lisäksi haluan selvittää, millaisia epäkohtia maahanmuuttokriitikot

kokevat monikulttuurisessa yhteiskunnassa olevan. Maahanmuuton myötä Suomi ja erityisesti suuret kaupungit ovat muuttuneet yhä monikulttuurisemmiksi, kun monikulttuurisuuden ajatellaan tarkoittavan ulkomaalaistaustaisen väestönsän lisääntymistä.

3.2. Aineiston hankinta

Halusin tutkia ihmisten käsityksiä ja heidän mielipiteitään ja saada niistä syvällisen kuvan, joten päätin tehdä haastattelututkimuksen. Aineistoa olisi löytynyt riittävästi myös Internetin keskustelufoorumeilta, mutta päätin kerätä aineistoni haastatteleamalla, sillä siten sain koottua erilaista tietoa kuin olisin saanut keskustelufoorumeilta. Haastatteluissa keskustelu on spontaanimpaa ja sitä kautta pystyin saamaan kokonaisvaltaisemman kuvan haastateltavien suhtautumisesta maahanmuuttoon. Haastattelujen vahvuus on myös siinä, että keskusteluissa tulee selkeämmin esille haastateltavien erilaiset ja jopa keskenään ristiriitaiset näkemykset, jotka kuitenkin ovat normaali osa inhimillistä hahmotuskykyä (Kvale 1996, 7). Haastattelut mahdollistivat myös sen, että pystyin tarkkailemaan, miten tietoa syntyy vuorovaikutuksessa haastateltavan ja tutkijan välillä. Keskustelufoorumeilla tämä ei olisi ollut mahdollista. Tämän lisäksi foorumeiden eri keskusteluketjut keskittyvät tiettyihin spesifeihin aiheisiin ja ne voivat olla ajallisesti melko pitkäkestoisia. Näin ollen totesin haastattelujen olevan tutkielmaani sopiva aineistonkeruumenetelmä.

Päädyin laadullisiin menetelmiin siksi, että laadullisella haastattelututkimuksella voidaan tuoda esiin tutkimuskohteiden näkökulma ja ymmärtää haastateltavien käsityksiä tutkitusta aiheesta (Glassner & Miller 2004, 127). Tämän lisäksi laadullisella tutkimuksella voidaan aineistosta löytää jotain aivan uutta, kuten uusia merkityksiä tai ennen kuvailemattomia tapoja ymmärtää ympäröivää yhteiskuntaa (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 16). Laadullisen ja kulttuuritutkimuksen tavoitteena on Pertti Alasuutarin (1995) mukaan hahmottaa, miten maailma ja sosiaalinen elämä välittyvät merkitysten kautta (Alasuutari 1995, 27). Laadulliseen tutkimukseen ei kuitenkaan ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita tai toimintatapoja, joita tutkijoiden tulisi noudattaa. Sen sijaan jokaista tutkielmaa varten tutkijan on itse

muokattava paras menetelmällinen lähestymistapa tutkimukseensa, jotta tutkimuskysymyksiin saadaan vastaus. Nämä menetelmät ovat laadullisessa tutkimusperinteessä hyvin moninaiset, mutta niitä yhdistää se näkemys, että maailma rakentuu sosiaalisesti (mt. 1995, 27). Tässä prosessissa ihmiset tulkitsevat merkityksiä ja pyrkivät sen mukaan toimimaan jokapäiväisessä elämässään (mt. 1995, 27). Koska päädyin laadullisiin menetelmiin, en pyrkinyt hankkimaan tilastollisesti kattavaa otosta vaan harkinnanvaraisen näytteen, joka lopulta tarkoitti kymmenen henkilön haastattelua.

Vaikka kvalitatiivista tutkimusta tehdessä haastateltavien määrä on suhteellisen pieni, yksittäisten ihmisten näkemykset ja käsitykset heijastavat yleisemminkin vallitsevan yhteiskunnan, tai tässä tapauksessa yhden ryhmän arvoja, ja auttavat näin kertomaan jotain yleistä yhteiskunnasta. Päätin siis hankkia aineistoni haastattelemalla ja totesin, että teemahaastattelu olisi hyvä lähestymistapa tutkimusongelmaani. Teemahaastattelu on sopivan avoin haastattelumuoto, jossa pyritään keskustelunomaisesti etenemään teemarunkoa avuksi käyttäen. Haastattelu onkin aineistonhankintamenetelmänä hyvin joustava, sillä se perustuu kielelliseen vuorovaikutukseen (Hirsjärvi & Hurme 2010, 11). Tällöin myös tarkentavat kysymykset ja vaikeiden kysymysten uudelleen muotoilu on mahdollista. Tämä on huomattava etu tutkimuksenteossa, sillä silloin voidaan tarttua haastatteluissa esiin tulleisiin asioihin, joita tutkija ei ollut aiemmin huomannut liittyvän tutkittuun ilmiöön. Myös tässä tutkielmassa siitä oli hyötyä, sillä maahanmuuttokriittisyys oli melko vieras ilmiö minulle ennen tutkimustyön aloitusta.

3.2.1. Hommaforum

Tavoitin haastateltavat Hommaforumin kautta. Hommaforum on verkossa toimiva Homma ry:n ylläpitämä keskustelufoorumi, jossa rekisteröityneet käyttäjät voivat keskustella yhteiskunnallisista ongelmista. Foorumin sivuilla kerrotaan, että sen tarkoitus on saattaa yhteen samanmielisiä ihmisiä, eli valveutuneita ja huolestuneita kansalaisia, joita yhdistää maahanmuuttokriittisyys. Tällä hetkellä foorumilla on lähes viisituhatta rekisteröitynyttä käyttäjää. Verkoston perustivat vuonna 2008 tunnetun maahanmuuttokriitikko Jussi Halla-ahon blogin vieraskirjan aktiivit

(<http://www.halla-aho.com/scripta/vieraskirja.html>). Keskustelun aiheet foorumilla on jaettu erillisiin ketjuihin teemojensa mukaisesti. Keskusteluketjut on jaettu eri tiloihin myös niiden asiapitoisuuden mukaan. Esimerkiksi Tuvassa voi keskustella melko vapaasti päivittäisistä puheenaiheista, kun taas Salongissa keskustelun taso on yritetty pitää korkeammalla ja asiapitoisena. Sivustolla on myös muita keskusteluketjuja. Näiden lisäksi sieltä löytyy myös tutkimuksia, manifesteja sekä toimintaehdotuksia. (www.homma.org.)

Huomionarvoista on, että kun tavoitin haastateltavani tältä maahanmuuttokriittiseltä foorumilta, tutkimusaineistoni muodostui eräänlaisesta ääriaineuksesta. Hommaforumin aktiivit ovat kuitenkin juuri niitä, joiden ääni on kuuluvimmin ja jotka muokkaavat kyseisen joukon julkikuvaa. Vaikka olen tehnyt sisällönanalyysiä, pyrin myös kuvaamaan maahanmuuttokriittistä diskurssia ja sitä miten se mahdollistaa ja rajoittaa suomalaisuuden ja maahanmuuton näkemisen. Konstruktionistisen näkemyksen mukaan kieli ja sen käyttö ovat erottamaton osa todellisuutta (Jokinen, Juhila & Suoninen 2004, 9). Sosiaalista todellisuutta siis tuotetaan kielen avulla (mt. 2004, 10). Sosiaalinen todellisuus on erilaisten merkityssystemien kirjo ja näitä merkityssystemejä eli diskursseja tuotetaan erilaisissa käytännöissä (mt. 2004, 25). Maahanmuuttokriittisillä foorumeilla kirjoittelevien henkilöiden mielipiteet eivät siis ole vain heidän omia näkemyksiään vaan ne ovat myös todellisuutta tuottavia, sillä ne osaltaan muokkaavat foorumia seuraavien ihmisten kuvaa maahanmuutosta.

Julkaistakseni haastattelupyynnön Hommaforumilla, rekisteröidyin sinne käyttäjäksi. Loin foorumin avoimeen Tupa-osioon haastattelupyynnön, jossa pyysin mahdollisia haastateltavia ottamaan yhteyttä minuun yksityisviestillä. Pian sain useita yhteydenottoja. Tämä yllätti minut, sillä olin pelännyt, että aiheen kiistanalaisuuden vuoksi monikaan ei olisi valmis osallistumaan kasvokkain tehtävään haastatteluun. Yhteydenottojen lisäksi haastattelupyyntö synnytti foorumilla heti vilkkaan keskusteluketjun, jossa osa keskustelijoistakin epäili mahdollisuuksiani löytää tarpeeksi haastateltavia. Samassa ketjussa käytiin läpi myös laadullisten menetelmien ja sosiologian kritiikki. Haastattelupyynnössäni mainitsin tekeväni teemahaastatteluja, mistä useat foorumin aktiivit päättelivät, että olen tekemässä laadullista tutkimusta. Siitä syntyi keskustelu, jossa kritisoitiin sekä laadullisia menetelmiä että sosiologiaa tieteenalana. Osa keskustelijoista ei edes varsinaisesti pitänyt sosiologiaa tieteenä

vaan joukkona mielipidekirjoituksia. Joukossa oli myös keskustelijoita, jotka puolustivat sosiologiaa ja sen oikeutusta itsenäisenä tieteenä. Tällaiset kysymykset kuuluvat tieteenfilosofian piiriin, ja välillä onkin hyvä miettiä, mikä oikeuttaa tieteen nimitykseen ja mikä on tieteellistä tietoa. Maahanmuuttokriitikoiden keskuudessa näyttää olevan vahva usko tilastollisen tiedon objektiivisuuteen. Se mikä voidaan numeroin osoittaa, on heidän mukaansa luotettavaa tietoa. En kuitenkaan aio tässä tutkielmassa käsitellä sen enempää tieteen enkä tiedon teoriaa. Aineistoa kerätessä oli kuitenkin mielenkiintoista huomata, miten maahanmuuttokriittisyyteen liittyy myös konstruktionistisen tiedonkäsityksen kritiikki.

Osa haastattelupyynnöni kommentoineista olisi suostunut haastateltavaksi, jos haastateltavien kokonaismäärä olisi ollut tilastollisesti edustava. Yksi keskustelija, jota myöhemmin myös haastattelin, esitti näkemyksen, jonka mukaan saattaisin syyllistyä ideologisesti sävytettyyn, valikoivaan aineistonkeruuseen. Tällä hän tarkoitti sitä, että aineistoa kerätessäni voisin valita haastateltaviksi sopivia henkilöitä sen mukaan, mitkä heidän näkemyksensä ovat ja näin ollen pyrkisin ohjailemaan tutkielman tuloksia. Hän myös ehdotti, että he voisivat ilmoittaa tutkielmani ohjaajalle tarkoituksenhakuisesta aineistonkeruusta, jos yhteydenotosta huolimatta en haastattelisi jotain henkilöä. Tämän myötä keskusteluketjuun syntyi kontrollijärjestelmä, jossa useampi haastateltava ilmoitti haastattelun jälkeen osallistuneensa tutkimukseen. Tästä käytännöstä oli minulle hyötyä, sillä useimmat kertoivat haastattelun olleen mukava kokemus ja suosittelivat sitä muillekin.

3.2.2. Haastattelemassa

Aloitin aineiston keruun marraskuussa 2010, jolloin julkaisin haastattelupyynnöni Hommaforumilla. Ensimmäisen koehaastattelun tein joulukuussa. Se sujui niin hyvin, että päätin käyttää sitä myös lopullisessa analyysissäni. En ollut aiemmin tehnyt haastatteluja, joten haastateltavien kohtaaminen ja tutkijan roolin omaksuminen jännittivät minua. Koehaastattelusta saatu positiivinen kokemus rohkaisi minua ja sain sovittua loputkin haastattelut. Ennen vuoden vaihdetta ehdin kuitenkin tehdä vain yhden haastattelun. Loput kahdeksan tein alkuvuodesta 2011, tammi- ja helmikuun aikana.

Haastattelin kaikki, jotka vastasivat ilmoitukseeni. Toivoin haastateltavien koostuvan mahdollisimman monipuolisesta joukosta eri ikäisiä ja koulutustaustaisia henkilöitä. Asuinpaikan suhteen en pyrkinyt minkäänlaiseen variaatioon, vaan yritin saada kaikki haastateltavat Turun seudulta, jotta pystyisin tekemään haastattelut kasvokkain ilman suurempia kustannuksia. En kuitenkaan välttynyt kokonaan matkustamiselta, sillä kävin yhdellä haastattelumatkalla Tampereella. Onnistuin sovittamaan kaksi haastattelua tälle samalle päivälle. Näitä kahta henkilöä lukuun ottamatta kaikki haastateltavat asuivat Turun seudulla. Kolmea henkilöä kävin haastattelemassa heidän kotonaan. Muut haastattelut suoritin yleisillä paikoilla, Turun yliopiston kirjastossa sekä kahdessa ravintolassa.

Kaikki tutkimukseen osallistuneet olivat miehiä. Ainoastaan yksi nainen vastasi haastattelupyyntööni. Hän suostui haastatteluun vain sähköpostitse, sillä hän halusi säilyttää täydellisen anonymiteetin. Annoin hänelle mahdollisuuden osallistua tutkimukseen sähköpostitse ja muokkasin hänelle haastatteluissa käyttämästäni teemarungosta kirjallisen kysymyspatteriston. Vastausten saaminen kuitenkin kesti ja tätä kirjoittaessani en vielä ole saanut niitä, joten ne jäävät käyttämättä. Naisten täydellinen puuttuminen haastateltavista vahvistaa sitä näkemystä, jonka mukaan kansallisuus ja sen tunnusmerkit rakentuvat hyvin vahvasti maskuliinisuuden varaan. Maahanmuuttokriitikoissa on myös naisia ja hekin kirjoittelevat Hommaforumilla. Yleisesti naisten kuitenkin odotetaan olevan suvaitsevaisempia, mikä saattoi osaltaan vaikuttaa siihen, että yksikään nainen ei halunnut osallistua kasvotusten tehtyyn haastatteluun. Tämä suvaitsevaisuusodotus liittyy siihen, että naisten kansallinen rooli on ollut vähäisempi verrattuna miesten rooliin, tai ainakin sitä on pidetty vähempiarvoisena. Naisten kansallinen rooli määrittäytyi pitkään vain lasten kasvatuksen kautta (Nätkin 2002, 176). Naiset jäivät siis tällä kertaa aineistoni ulkopuolelle. Uskon, että leimautumisen pelko rajoitti osallistujien määrää muutenkin siitä huolimatta, että lupasin kaikille osallistujille täyden anonymiteetin.

Haastateltavien iät vaihtelivat välillä 21 ja 45 vuotta. Viisi heistä kuului ikähaarukkaan 20-30 vuotta, kolme väliin 30-40 vuotta ja kaksi heistä oli yli 40-vuotiasta. Suurin osa haastateltavista oli korkeasti koulutettuja, sillä seitsemällä heistä oli korkeakoulututkinto tai he olivat korkeakouluopiskelijoita. Korkeakoulutettujen ja opiskelijoiden suuri määrä voi johtua siitä, että he kokevat pystyvänsä analysoimaan

maahanmuuttoa ilmiönä ja he ovat jo koulutuksenkin takia joutuneet ilmaisemaan itseään useammin verbaalisesti kuin ei-akateemiset. Yksi haastateltavista opiskelijoista ei määritellyt opintolinjaansa tai oppilaitoksen astetta. Joukossa oli myös yksi työssäkäyvä ja yksi yrittäjä.

Aineistonkeruuta suunnitellessani jouduin pohtimaan minkälaisilla kysymyksillä saisin sellaisen aineiston, jolla pystyisin vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Teemahaastatteluisia käytetään yleensä apuna teemarunkoa, johon kirjataan ylös aiheeseen liittyviä teemoja. Ne voivat sisältää tarkkoja kysymyksiä tai vain yleisluontoisia ajatusviivoja. Ennen teemarungon suunnittelua tutkijalla täytyy kuitenkin olla jonkinlainen esikäsitys tutkittavasta aiheesta, sillä teemarungon suunnittelussa on tärkeää tietää, mitä tutkitaan (Kvale 1996, 94-95). Niinpä pari viikkoa ennen rungon suunnittelua vietin joka päivä tunnin lukemalla Hommaforumin keskusteluketjuja. Tämä virtuaalietnografia auttoi minua saamaan esiyymmärryksen maahanmuuttokriittisyydestä. Kyseisellä foorumilla ja muutenkin maahanmuuttokriittisissä piireissä on hyvin omalaatuinen kielenkäyttötyyli. Kirjoituksissa käytetään paljon ironiaa sekä omia uudissanoja. Foorumia seurattessani pääsin perille siitä, mitkä ovat maahanmuuttokriittisissä piireissä ajankohtaisimmat ja keskustelluimmat aiheet.

Teemarungon suunnittelun jälkeen kokeilin sen toimivuutta koehaastattelussa. Runko toimi niin hyvin, ettei minun tarvinnut tehdä siihen suuria muutoksia. Koehaastattelussa tuli esille pari asiaa, joita en ollut aiemmin huomioinut. Lisäsin ne myöhemmin haastattelurunkooni. Lopullisessa versiossa ei ollut tarkasti formuloituja kysymyksiä vaan viisi laajempaa teemaa, joiden alle olen ranskalaisin viivoin kirjannut avainsanoja ja joitain väljiä kysymyksiä. Teemarungon voikin joko formuloida tarkasti tai vain listata laajempia aihekokonaisuuksia. Tärkeintä on, että sen avulla saadaan hankittua tutkimuksen kannalta oleellinen tieto (Kvale 1996, 129). Päädyin haastattelurungossani väljempiin kysymyksiin, sillä en halunnut liikaa ohjata haastateltavien puhetta omilla ennakkokäsityksilläni.

Haastattelussa oli mielenkiintoista huomata, miten teemarunko toimi eri ihmisten kanssa. Jotkut haastateltavat puhuivat paljon, jolloin käytin runkoa vähemmän. Toisten kanssa taas jouduin kyselemään huomattavasti enemmän. Haastattelutilanteet

vaativatkin aineiston kerääjältä luovuutta, jotta hän pystyy toimimaan erilaisten ihmisten kanssa siten, että haastattelut onnistuvat. Haastattelutilanteen hyvän ilmapiirin luominen on myös haastattelijan vastuulla (Kvale 1996, 125). Pysin joka kerta siihen, että haastateltavilla jäisi haastattelutilanteista miellyttävä olo, eikä mikään asia jäänyt askarruttamaan. Varmistin sen kysymällä haastattelujen lopussa, oliko heillä jotain aiheeseen lisättävää tai jäikö jokin mietityttämään.

Hommaforumilla viettämäni ajan ja haastattelujen myötä huomasin, että maahanmuuttokriittinen puhetapa sisältää paljon termejä, joihin en ollut aiemmin törmännyt. Heille on kehittynyt oma puhetapa. Tällainen oma puhetapa on keino luoda yhtenäisyyttä ryhmän kesken ja sulkea muut sen ulkopuolelle. Oli hämmästyttävää kuulla, kuinka kaikki haastateltavat käyttivät samanlaisia ilmauksia ja esimerkkitapauksia uutisista, jotka eivät muuten olleet erityisen tunnettuja. Termejä, joita he käyttivät olivat muun muassa ”suvaitsevaisto”, ”kukahattutäti” ja ”ammattiloukkaantuja”, joilla kuvattiin suomalaisia, jotka eivät jaa heidän näkemyksiään. Olen selittänyt näitä termejä ja uutistapauksia tarkemmin sen mukaan, kun ne esiintyvät analyysiluvussa.

Haastattelut kestivät keskimäärin puolesta tunnista tuntiin. Lyhyin haastattelu kesti kolmekymmentäyksi minuuttia ja pisin tunnin ja viisikymmentä minuuttia. Äänitykset tein kannettavalla tietokoneellani. Äänitteet onnistuivat enimmäkseen hyvin, mutta myös vastoinkäymisiä oli. Yhden haastattelun kanssa tapahtui vahinko. Äänityksen aikana kannettavan tietokoneeni kovalevy oli vioittunut ja yli tunnin kestävästä haastattelusta sinne oli tallentunut vain haastattelun ensimmäiset yhdeksän minuuttia. Onnettomuuden selvityksessä haastattelu oli vielä tuoreessa muistissa, joten pystyin melko hyvin kirjaamaan ylös siinä esille tulleet asiat. Pyysin myöhemmin haastateltavaa vastaamaan kysymyksiini uudelleen, tällä kertaa sähköpostitse, mutta en saanut enää vastausta pyyntööni. Käytän kuitenkin myös tätä haastattelua analyysissäni, vaikka suoria lainauksia en siitä ole juuri voinutkaan ottaa.

Haastatteluja tehdessä oman haasteen prosessiin toi haastateltavien arvomaailman kohtaaminen. Joskus haastateltavat saattavat esittää mielipiteitä, jotka tutkijasta itsestään tuntuvat vierailta tai jopa kummallisilta. Silloin testataan haastattelijan ammattitaito. Haastattelijan täytyy jättää oma arvomaailma sivuun näissä tilanteissa ja

pyrkiä objektiivisesti seuraamaan keskustelua. Myös sillä, missä tilanteessa haastateltavat kertovat näkemyksiään, on merkitystä. He ovat puhuneet sosiologian opiskelijalle ja hyvin todennäköisesti olleet tietoisia siitä, että en välttämättä jaa heidän näkemyksiään. Tämä on voinut vaikuttaa siihen, etteivät kaikkein radikaaleimmat näkemykset ole tulleet esille.

Tutkimusaiheesta johtuen jouduin haastatteluissa keskustelemaan asioista, jotka ovat joillekin arkaluontoisia ja pyrin huomioimaan sen runkoa laatiessani. Päätin aloittaa haastattelun kyselemällä ensin haastateltavien yleisemmästä kiinnostuksesta maahanmuuttopolitiikkaan ja siitä käytyyn keskusteluun. Se oli hyvä tapa avata keskustelu, koska siitä oli helpompi edetä kysymään tarkemmin haastateltavien näkemyksistä. Halusin myös selvittää haastateltavien käsityksiä suomalaisuudesta. Niitä tuli esille muiden kysymysten yhteydessä, joten minun ei tarvinnut kysellä siitä paljon. Viimeisenä teemana kysyin haastateltavien omakohtaisista kokemuksista maahanmuuttajista. Vaikka teema on mielenkiintoinen, päätin rajata sen pois tästä tutkielmasta, sillä en tutki haastateltavien todellisia kokemuksia maahanmuuttajista.

3.3. Sisällönanalyysi

Olen analysoinut aineiston sisällönanalyttisin menetelmin. Sisällönanalyysi ei varsinaisesti ole yksittäinen metodi vaan sen alle jäsentyy useita eri analyysikokonaisuuksia (Tuomi & Sarajärvi 2009). Useimmat laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät perustuvatkin sisällönanalyysiin. Yleensä sisällönanalyysillä kuitenkin tarkoitetaan kirjoitettujen aineistojen sisältöjen erittelyä. Tämä voidaan tehdä luokitellen, teemoitellen tai tyypitellen. (Mt. 2009, 91-93.) Tässä tutkielmassa olen analysoinut haastattelut teemoittelemalla. Teemoittelu muistuttaa luokittelua, mutta siinä luokkien lukumääräisen esiintymisen sijaan ollaan kiinnostuttu siitä, mitä kustakin teemasta on sanottu (mt. 2009, 93). Teemoittelu tarkoittaakin laadullisen aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä aihepiirien mukaan. Ryhmittelyn jälkeen aineistosta etsitään varsinaisia teemoja eli teemoja kuvaavia näkemyksiä. Jos aineisto on kerätty teemahaastatteluilla, aineiston pilkkominen on melko helppoa. (Mt. 2009, 93.) Alasuutarin (1995) mukaan analyysissä aineisto

pyritään teemoittelemaan sen mukaan, mikä on järkevää teoreettisen viitekehyksen kannalta. Teemoittelun pohjalta aineistoa pyritään tulkitsemaan ja selittämään. Näiden vaiheiden avulla laadullisella tutkimuksella pystytään vastaamaan tutkimuskysymyksiin. (Alasuutari 1995, 10-16.)

Sisällönanalyysillä aineistoja analysoidaan systemaattisesti ja sillä pyritään saamaan tiivistetty kuvaus tutkitusta ilmiöstä. Pelkkä kuvaus ei kuitenkaan riitä, vaan kuvauksesta on tehtävä myös johtopäätöksiä. Sisällönanalyysi onkin tekstianalyysiä, jolla pyritään selvittämään aineistosta löytyviä inhimillisiä merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103-104.) Kun aineistosta luodaan sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä, sillä pyritään lisäämään informaation arvoa. Ilman tiivistettyä kuvausta aineisto on vain hajanaista informaatiota. Sisällönanalyysi voidaan jakaa aineistolähtöiseen ja teorialähtöiseen analyysiin. (mt. 2009, 108.) Tässä tutkielmassa analyysi on ollut aineisto-ohjautunutta. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä aineisto pyritään ensin pelkistämään, jolloin siitä karsitaan kaikki epäoleellinen pois (mt. 200, 109.) Sen jälkeen aineisto ryhmitellään ja lopuksi se abstrahoidaan. Tämä tarkoittaa sitä, että aineistosta pyritään etenemään teoreettiselle tasolle. (Mt. 2009, 110-111.) Näin ilmiöstä voidaan sanoa jotain yleisempää. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi perustuukin tutkijan tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellistä näkemystä tutkittavasta ilmiöstä (mt. 2009, 112).

3.3.1. Analyysin toteutus

Haastattelujen jälkeen analyysin ensimmäinen vaihe oli niiden litterointi. Litteroin kaikki haastattelut sitä mukaa, kun sain niitä tehtyä. Litterointivaiheessa huomasin, että haastattelupaikan olisi hyvä olla mahdollisimman rauhallinen, sillä pienehkökin ympäröivä häly hidastaa litterointia. Litteroin haastattelut niin tarkasti kuin oli tarpeellista. Koska en ollut tutkimassa keskustelun vuorovaikutusta vaan ihmisten käsityksiä ja niiden merkityksiä, en litteroinut kaikkia äännähdyksiä kuten esimerkiksi hengityksiä. En myöskään mitannut puheessa esiintyviä taukoja. Kirjoitin haastattelut ylös sanatarkasti ja se oli riittävä tarkkuus analyysiäni varten.

Aloitin analyysin käymällä läpi litteroituja haastatteluja, jotka sitten koodasin ja jaoin eri osiin niitä yhdistävien teemojen mukaisesti. Teemahaastatteluilla kerätyn aineiston yksi vahvuus on siinä, että kynnyks aineiston analyysiin ei ole niin korkea kuin muiden aineistojen kanssa, sillä aineisto on jo valmiiksi jäsentyne haastattelurungon teemojen mukaisesti (Eskola & Vastamäki 2010, 43). Teemat kumpusivat esille aineistosta jo litterointivaiheessa ja niitä tehdessä kirjasin uusia teemoja ylös sitä mukaa, kun niitä esiintyi haastateltavien vastauksissa. Analyysissä aineistosta etsitään tutkimuskysymyksillä niitä kuvaavia ilmaisuja (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109). Aineistoa pelkistäessä keräsin eri teemojen alle niihin liittyviä vastauksia, joita löytyi haastatteluista useasta eri kohdasta, sillä vastaukset eivät aina noudattaneet haastattelurungon järjestystä. Analyysissä rungon teemojen alle on syntynyt uusia teemoja ja osa vanhoista teemoista on jäänyt pois. Lopulliset teemat eivät kuitenkaan ole ainoita mahdollisia tapoja jäsentää tutkittavaa ilmiötä, vaan ne ovat tämän tutkielman analyysin mukaisia. Osa teemoista on myös limittäisiä. Aineistosta löytyi paljon muutakin, mutta valitsemani kategoriat auttavat vastaamaan juuri tämän tutkielman tutkimuskysymyksiin.

Haastattelujen teemoittelun jälkeen aloitin katkelmien tarkemman luvun. Tässä vaiheessa mekaaninen koodaus ja ryhmittely oli jo tehty, jolloin pystyin etsimään ryhmitellyistä tekstikatkelmista samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samalla pohdin, mitä ne kertovat tutkimusaiheestani. Tästä etenin muodostamaan oman tulkintani aihetta kuvaavista teksteistä. Pyrin siis muodostamaan teoreettisen tulkinnan tutkimusaiheestani. Kyse on abstrahoinnista, jossa empiirinen aineisto liitetään teoriaan ja tuloksissa aineistosta pyritään esittämään aineistosta muodostettu malli, joka sisältää aineistoa kuvaavat teemat (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112-113).

Kriitikoiden näkemykset -luvussa käytän suoria lainauksia haastatteluista. Näihin katkelmiin olen merkinnyt haastateltavat koodeilla H1, H2 ja niin edelleen. Harkitsin ensin numerointien poistamista, sillä pelkäsin niiden lisäävän haastateltavien tunnistettavuutta. Päätin kuitenkin jättää numerot koodeihin, sillä ne mahdollistavat vaihtelun seurannan eri haastatteluista lainatuista vastauksista. On tärkeää, että lainauksia esiintyy tasaisesti useammalta haastateltavalta, jotta analyysi ei nojaa vain yhteen, monisanaiseen informanttiin. En kuitenkaan usko, että numerointi lisää merkittävästi haastateltavien tunnistamismahdollisuutta. Näitä asioita on silti hyvä

pohtia, sillä osa haastateltavista oli hyvin huolissaan yksityisyydestään. Muutama haastateltava taas oli sitä mieltä, että he voisivat esiintyä raportissa omalla nimellään, sillä he seisovat näkemystensä takana. Esitän kuitenkin kaikki haastateltavat yhdenmukaisesti nimettöminä.

Suorissa lainauksissa olen joutunut leikkaamaan vastauksia niin alusta kuin lopustakin. Tämä ei johdu mistään erityisestä sisällöllisestä syystä tai siitä, että haluaisin esittää asiat irti konteksteistaan. Olen tehnyt näin vain sen vuoksi, että useimmat haastateltavat antoivat pitkiä vastauksia. Tämä oli tietysti hyvä asia, sillä se helpotti työtäni, kun sain runsaan aineiston. Osa haastateltavien vastauksista venyi kuitenkin niin pitkiksi, että jouduin lyhentämään niitä. Tyyllillisesti olen poistanut lainauksista änkytykset ja muut köhinät. Tein näin, jotta katkelmien lukeminen olisi miellyttävämpää ja jotta änkytykset eivät olisi liian leimallisia tai muuten tunnistettavia. Näistä toimenpiteistä huolimatta lainaukset vastaavat alkuperäistä sanomaa.

3.3.2. Luotettavuus

Tutkimusta tehdessä on pohdittava tulosten luotettavuutta. Kvale (1996) mainitsee sosiaalitieteissä vallitsevat kolme tärkeää aspektia, jotka on huomioitava tuloksista raportoitaessa. Nämä kolme kohtaa ovat yleistettävyyttä, luotettavuutta ja validiteettiä. Yleistettävyyttä miettiessä on hyvä huomioida, mistä aineisto kertoo ja kuinka suppea se on. Tässä tutkielmassa olen tavoittanut haastateltavat yhdeltä Internetin maahanmuuttokriittiseltä foorumilta. Tämän lisäksi lähes kaikki haastateltavani olivat varsinaissuomalaisia miehiä, jotka olivat varsin hyvin koulutettuja. Tuloksia ei siis voi yleistää koko kansaan, mutta ne kertovat kyllä jotain oleellista maahanmuuttokriitikoista ja maahanmuuttokriittisestä liikkeestä. Luotettavuus taas liittyy kaikkiin tutkimuksen vaiheisiin sekä tutkimustulosten johdonmukaisuuteen. Johdonmukaisuus voidaan saavuttaa suorittamalla huolellisesti tutkimuskysymykset mielessä pitäen kaikki tutkielman vaiheet: haastattelu, litterointi ja analyysi. Validiteetti liittyy myös kaikkiin tutkielman vaiheisiin. Tärkeintä on kuitenkin huomioida, vastataanko tuloksissa niihin kysymyksiin, joita on esitetty. (Emt. 1996, 229-235.)

Kvalen (1996) mukaan haastattelututkimusten raporteissa on usein ongelmana haastattelujen ja lopullisen raportin yhteen sitominen. Hänen mukaansa raportissa yksittäiset lainaukset jäävät usein irrallisiksi tekstikatkelmiksi, jotka eivät liity tutkijan omaan tekstiin. (Emt. 1996, 254-255.) Olen tässä tutkielmassa yrittänyt välttää irrallisuutta ja pyrkinyt sitomaan lainaukset tekstiin siten, että ne tukevat analyysiäni ja haastateltavien omat äänet pääsisivät esille. Olen varonut sitä, etten esittäisi haastateltavia liian homogeenisenä ryhmänä. Täytyy muistaa, että yhteneväisyyksistä huolimatta jokainen haastateltava on yksilö, jolla on omat henkilökohtaiset näkemyksensä. Olen myös pyrkinyt perustelemaan haastatteluista tekemäni tulkinnat.

Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2009) kirjoittavat laadullisen tutkimuksen luotettavuuteen liittyvän erilaisia käsityksiä, sillä se ei ole yhtenäinen tutkimusperinne, vaan siihen kuuluu useita erilaisia perinteitä. Tässä keskustelussa tuodaan usein esiin kysymyksiä totuudesta ja tiedon objektiivisuudesta. Laadullisessa tutkimuksessa totuus on konsensukseen perustuvaa ja pragmaattisen tietoteorian mukaista. Konsensukseen perustuvan tietoteorian mukaan ihmiset voivat yhteisymmärryksessä luoda totuuden, kun taas pragmaattisen tietoteoriassa totuus liittyy tiedon käytännöllisiin seurauksiin eli uskomus on tosi, jos se toimii käytännössä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134-135.) Objektiivisen tiedon etsimisen mielekkyyttä laadullisissa tutkimuksissa on kritisoitu, koska laadullisissa tutkimusotteissa todellisuuden nähdään yleensä konstruoituvan sosiaalisesti. Näin ollen tutkimuskohteiden omien kokemusten tai tulkintojen oikeellisuutta tai vääryyttä ei arvioida, vaikka laadullisessakin tutkimuksessa tutkimuskohteen oletetaan olevan reaalisesti olemassa. (Mt. 2009, 136-137.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa tutkimusta tarkastellaan kokonaisuutena. Silloin huomio kiinnitetään tutkimuksen johdonmukaisuuteen. On siis hyvä pohtia tutkimuksen eri osia ja niiden toimivuutta itsekseen sekä suhteessa toisiinsa. Erityisen tärkeää on pohtia, onko tutkimuksessa todella tutkittu sitä, mitä on aiottu tutkia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140.) Tätä tutkimusraporttia kirjoittaessa olen yrittänyt pitää tutkimuskysymykset koko ajan mielessä. Tutkimusprosessini etenikin siten, että lopulliset tutkimuskysymykset tarkentuivat tutkielman edistyessä. Näin

olen pystynyt vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Lisäksi olen yrittänyt raportoida mahdollisimman tarkasti ja selkeästi tutkimuksen teon eri vaiheet. Uskon, että siten olen pystynyt parantamaan tutkielmani luotettavuutta.

4. KRIITIKOIDEN NÄKEMYKSET

Seuraavaksi kuvaan maahanmuuttokriitikoiden näkemyksiä. Analyysissä yritän osoittaa, miten maahanmuuttokriittinen diskurssi mahdollistaa ja rajoittaa näkemyksiä maahanmuutosta ja suomalaisuudesta. Diskurssi ei kuitenkaan ole olemassa itsenäisesti vaan se muodostuu käytäntöjen myötä. Se voidaan myös nähdä todellisuutta rakentava, sillä puhutavat muokkaavat ihmisten käsityksiä maailmasta (Jokinen, Juhila & Suoninen 2004, 18-19). Olen tarkastellut tutkimusaihetta maahanmuuttokriitikoiden näkökulmasta. En siis pyri arvioimaan haastateltavien esittämien tosiasiaväitteiden totuudenmukaisuutta, vaan ymmärrän ne haastateltavien itse todeksi uskomiksi. Tällä pyrin tekemään näkyväksi tämän katsontakannan reunaehdoja. Mielestäni on tärkeää yrittää ymmärtää erilaisten ajattelutapojen mahdollisuusehdoja, vaikka ne olisivatkin itselle vieraita. Hahmottamalla näitä reunaehdoja voimme ymmärtää, miten erilaiset näkemykset muodostuvat. Vain siten voimme haastaa niitä.

Olen jakanut haastatteluissa läpikäytyt teemat kahteen laajempaan teemaan, joista ensimmäinen on maahanmuutto yhteiskunnallisena ilmiönä. Tämä teema kertoo siitä, miten maahanmuutosta puhutaan ja miten se nähdään. Maahanmuutosta puhumiseen vaikuttaa nationalistinen ajattelutapa, joka tarkoittaa sitä, että Suomessa uskotaan olevan yksi ja yhtenäinen kansakunta. Nationalistinen ajatusmalli luo kiintymystä omaan kansallisvaltioon, jota pyritään suojelemaan vieraalta uhalta (Anderson 2007, 201). Toinen teema on suomalaisuus. Pyrin hahmottamaan sitä, miten maahanmuuttokriitikot näkevät maahanmuuton ja suomalaisuuden, sekä sitä miten suomalaisuus muodostuu erottautuessa maahanmuuttajista. Eronteot ovat oleellinen osa identiteettien konstruoimisessa (Hall 1999, 13). Nämä kaksi teemaa ovat toistensa kanssa limittäiset. Tämä jako oli kuitenkin oleellista tutkimuskysymysteni vuoksi. Näiden kahden teeman alle jäsenyy suppeampia alateemoja.

4.1. Maahanmuutto

Maahanmuuttokriitikot olivat sitä mieltä, että julkisessa keskustelussa kaikki maahanmuuttajat, huolimatta heidän taustoistaan, niputetaan yhdeksi ja samaksi ryhmäksi. Heidän mielestään näin ei pitäisi tehdä, sillä se aiheuttaa sekaannusta keskustelussa. Maahanmuutosta puhuttaessa maahanmuuttajat pitäisi jakaa työperäisiin ja humanitaarisiin maahanmuuttajiin sekä avioliiton tai rakkauden takia Suomeen muuttaneisiin. Ongelmallisimmaksi ryhmäksi haastateltavat kokivat humanitaariset maahanmuuttajat, sillä he tulevat yleensä kehitysmaista. Kriitikoiden mukaan humanitaarisilla maahanmuuttajilla on liian suuri kulttuurillinen ja taloudellinen ero verrattuna suomalaisiin, joten sopeutuminen tänne on erittäin vaikeaa. Humanitaarisiksi maahanmuuttajiksi haastateltavat laskivat YK:n pakolaisohjelman kautta tulevat pakolaiset sekä turvapaikanhakijat. Humanitaarisen maahanmuuton ongelmallisuutta haastateltavat kuvailivat näin:

H3: Yleensä tällanen niin sanottu työperänen maahanmuutto ei aiheuta minkäänlaista keskustelua, eikä se aiheuta niinko, sitä ei oikeestaan niinko vastusta kukaan, mutta sitte taas, tämmönen näin, sanotaan kolmansista maista tuleva maahanmuutto niin, se taas on oikeestaan se missä tämä rajalinja menee, että jotkut sanoo sitä että, no sanotaan et sit rassistiset henkilöt, että sielt ei saa tulla ketään ja sitte taas tällaset niin sanotut kukkahattutädit, että sieltä pitää saada, tulla niin paljon ku jaksaa väkeä, että tämä on oikeestaan se rintamalinja, että tämmönen Euroopasta tuleva maahanmuuttaja sen määrä niin se ei oikeestaan kiinnosta tavallaan ketään, että maahanmuuttokeskustelu pyörii tämän Euroopan ja teollisuusmaiden ulkopuolelta tulevan maahanmuuton ympärillä.

Tässä lainauksessa voi huomata, kuinka osa haastateltavista puhui maahanmuuttokriittisyydestä niin sanotusta asiantuntijapositionista, ulkoistaen itsensä kyseisestä ryhmästä. Haastateltavat ovat kuitenkin haastattelupyyntöön vastatessa itse laskeneet kuuluvansa kyseiseen ryhmään, joten puhetapa on mielenkiintoinen. Se voi johtua siitä, että haastateltavat olivat varsin korkeasti koulutettuja, joten ilmiön analysointi ulkopuolelta tuntui heille luontevalta. Kyse voi olla myös siitä, että ulkoistetusta positionista aiheesta oli helpompi puhua tutkijalle, jonka asenteet eivät olleet tiedossa.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että maahanmuuttokriittisyys ei ole kritiikkiä itse maahanmuuttajia kohtaan, vaan kyse on vain maahanmuuttopolitiikan kritiikistä. Siitä huolimatta suuri osa kritiikistä liittyi suoraan maahanmuuttajiin ja heidän kulttuuriin taustoihinsa, kuten seuraavasta lainauksesta ilmenee:

H1: Et jos otetaan joku työperäinen maahanmuuttaja jostain länsimaasta nii okei se on jo valmiiks sopeutunu, koska se on kulttuurillisesti hyvin lähellä suomalaista ja se nimenomaan tulee Suomeen tehdäksen töitä elikkä voi sanoa että elääkseen maassa maan tavalla. Mut sit taas jos ajatellaan jotain sosiaalituristii, joka lähtee jostain köyhästä maasta ihan sillä perusteella, et se tulee tänne Suomeen nauttimaan tota sosiaaliturvaa niin yleensäki niiden maiden kulttuuri on hyvin poikkeava suomalaisesta kulttuurista ja myöskin niitten yhteiskuntatilanne on hyvin poikkeava ja myöskin se yleinen elintaso on hyvin poikkeava suomalaisesta, elikkä ne tulee niin sanotusti seinästä revästen aivan uuteen ympäristöön.

Edellisessä katkelmassa haastateltava käytti halventavaa ilmausta ”sosiaalituristi”, jolla maahanmuuttokriittisissä piireissä tarkoitetaan turvapaikanhakijaa, joka muuttaa Suomeen hyötyäkseen suomalaisesta sosiaaliturvasta. Ilmaus on yksinkertaistava, sillä se pyyhkii pois kaikki kompleksiset tekijät maahanmuuton tai turvapaikan hakemisen taustalla ja yksinkertaistaa ihmisen tänne tulon taloudellisiin motiiveihin.

Maahanmuutosta puhuttaessa esille nousi vallan käyttö ja sen kytkeytyminen mediaan. Tämän lisäksi esille nostettiin niitä ongelmia, joita haastateltavat kokivat maahanmuutosta aiheutuvan. Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden oletetut korkeat synnytysluvut herättivät huolta kriitikoiden keskuudessa. Toisaalta maahanmuuttopolitiikan, joka kriitikoiden mielestä on epäonnistunut, nähtiin liittyvän myös muihin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Suvaitseminen ja suvaitsemattomuus olivat myös teemoja, joita pohdittiin. Käsittelen näitä teemoja seuraavissa alaluvuissa.

4.1.1. Valta ja media

Ensimmäinen tärkeä asia, joka nousi esille haastatellessani maahanmuuttokriitikoita, oli maahanmuuttokysymyksen ongelmallinen käsittely mediassa ja mediaan kytkeytynyt valta. Vallalla tarkoitan tässä sekä poliittisia päätöksiä että massamedian valtaa julkikuvan muokkaajana. Poliittisen eliitin vallankäyttö nähtiin kytkeytyneen

suomalaisten valtamedioiden toimintaan ja näin vaikuttavan suoraan uutisointiin. Haastateltavat uskoivat, että maahanmuuton lisääminen olisi poliittisten päättäjien oman edun mukaista, ja siksi he yrittäisivät massamedian avulla saada kansan tuen päätöksilleen. Milla Hannulan mukaan maahanmuuttokriittisestä näkökulmasta Helsingin Sanomat esittää yleensä vain maahanmuuton positiivisia puolia (Hannula 2011, 13-14). Myös haastateltavat olivat sitä mieltä, että julkisuudessa ei sallita positiivisesta linjasta poikkeavia kirjoituksia. Pentti Raittila (2007) on kuitenkin tutkinut maahanmuuttajiin liittyvää uutisointia ja hän on todennut, että se on hyvin usein yksipuolista, joka esittää maahanmuuttajat muusta yhteiskunnasta erillisinä oleviksi ja muiden toiminnan kohteiksi (Raittila, Nikunen, Pöythäri & Hiltunen 2007, 131). Syrjivän journalismin vastakohtana voidaan pitää niin sanottua ”suvaitsevaisuusjournalismia”, joka ovat kirjoitettu suvaitsevaisuusnäkökulmasta. Sellaiset jutut voivat kuitenkin edelleen auttaa ylläpitämään vähemmistöjen toiseutta, sillä ne esittävät vähemmistöjen edustajat omissa erityisjutuissaan eikä niinkään normaaleissa arkielämän konteksteissa, kuten kantaväestöstä tehdyt jutut. (Raittila 2007, 12.)

Kun kysyin maahanmuuttokriitikoilta, miksi he olivat alun perin kiinnostuneet maahanmuuttokysymyksestä, muutama haastateltava mainitsi syyksi sen, että maahanmuuttoon liittyviä ongelmia ei heidän mukaansa käsitelty mediassa. Sen sijaan, että maahanmuutosta keskusteltaisiin asiallisesti ja sitä tarkasteltaisiin monelta eri kantilta, media on haastateltavien mukaan keskittynyt esittämään vain positiivisia selviytymistarinoita.

SV: Joo, elikkä, no mites, mikä sai sut kiinnostumaan tästä maahanmuuttokeskustelusta?

H3: Alun perin varmaan se sai mut kiinnostumaan, että se oli tämmöne vaiettu puheenaihe, mitä ei tuotu normaaliin poliittiseen keskusteluun, se sai niinku tavallaan mut ärsyyntymään siitä aiheesta, et oli tämmönen yks hyssytelty aihe, mikä kyllä muualla Euroopassa oli noussu jo keskusteluun, mutta sitte taas Suomessa, missä oli kuitenkin kehitys hyvin samanlaista, niin, siitä ei jostain syystä sitte ainakaan niinko lehdistötasolla keskusteltu.

Asennetutkimusten mukaan journalistien suhtautuminen maahanmuuttoon onkin ollut myönteisempää kuin yleinen mielipide (Raittila 2009, 69). Tämä ei kuitenkaan vielä suoraan vaikuta siihen, että maahanmuuttajiin liittyvä uutisointi olisi jotenkin

ideologisesti sävytettyä. Vuosilta 1999-2002 tehdyn laajan tilastollisen mediaseurantatutkimuksen mukaan maahanmuuttajiin liittyvässä uutisoinnissa rikollisuus oli yksi keskeinen aihealue (Raittila 2002, 32-38).

Haastateltavat olivat tietoisia yleiseurooppalaisesta maahanmuuttovastaisesta, oikeistopopulistisesta diskurssista. Radikaalit oikeistopopulistiset ja maahanmuuttovastaiset näkemykset ovat vallanneet alaa niilläkin alueilla, joissa on hyvin vähän maahanmuuttajia (Schain, Zolberg & Hossay 2002, 10-11). Nyt tämä yleiseurooppalainen keskustelu on tuotu Suomeen. Haastateltavat uskoivat, että maahanmuuttokriittisten keskustelun puute johtui sananvapauden rajoittamisesta. He näkivät, että maahanmuuttokriittisiä juttuja ei julkaista lehdissä, siksi että aiheesta sallitaan vain tietynlainen uutisointi. Haastateltavat sanoivat puolustavansa sananvapautta osallistumalla maahanmuuttokriittiseen keskusteluun.

SV: Aivan. Mut olik se siis enemmän se, et se nousi muualla Euroopassa sitte esille, mikä sit sai sut kiinnittää huomiota siihen keskusteluun vai just se, että ei puhuttu täällä, vai oliko se joku yksittäinen tapaus tai..

H3: Ei se varsinaisesti ollu yksittäinen tapaus, se oli varmaan vähän niinku sekä että, tuo keskustelun puute, mikä sinänsä tämmösenä sananvapauden kannattaja ärsytti ja sitte toisaalta se, että ne ongelmat, mitkä oli noussu jo muualla Euroopassa ja mistä siellä puhuttiin, niin Suomessa vaiettiin ja mä koin että myös Suomen poliittisessa, tuota noin, keskustelussa pitää olla maahanmuutto mukana.

Maahanmuuttokriitikoiden mielestä he ovat olleet ensimmäisinä nostamassa maahanmuuttoon liittyviä ongelmia yleisenkeskustelun piiriin. Maahanmuuttokriittisestä keskustelusta ei kuitenkaan ole maahanmuuton ja monikulttuurisuuden vastustuksen lisäksi kummunnut uusia näkökulmia tai ajatuksia siitä, miten asiat pitäisi hoitaa (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 12). Maahanmuuttokriitikot ovat halunneet saada oman äänensä kuuluviin ja helpoin väylä sen toteuttamiseksi on ollut Internet, sillä he ovat kokeneet joutuneensa sensuurin kohteeksi perinteisemmissä medioissa. Näitä maahanmuuttokriitikoiden omia keskustelupaikkoja löytyy Internetissä Hommaforumin lisäksi useita muitakin. Internetin foorumeilla asioista on myös helpompi puhua niiden oikeilla nimillä, sillä siellä on mahdollisuus säilyttää anonymiteetti (Ukkonen 2008, 6). Siellä on myös helpompi esittää syrjiviä ja jopa rodullistavia mielipiteitä.

Muutostakin on ollut, ainakin haastateltavien mukaan, sillä he näkivät maahanmuuttoon liittyvän uutisoinnin parantuneen viime vuosien aikana. Heidän mukaansa aiheesta keskustellaan nyt muuallakin kuin maahanmuuttokriittisillä foorumeilla. Maahanmuuttouutisointi uskottiin siis aiemmin olleen lähinnä maahanmuuton positiivisten puolten ylikorostamista ja ongelmista vaikenemista. Journalismitutkija Pentti Raittila (2002) on tutkinut maahanmuuttajiin liittyvää uutisointia vuosina 1999-2002 (Raittila 2002, 32). Hän on todennut, että maahanmuuttajien uutisointi keskittyy kuviin 'hyvistä' ja 'pahoista' maahanmuuttajista. Esimerkiksi maahanmuuttajiin liittyvät rikosuutisoinnit olivat hyvin yleisiä (Raittila 2002, 41-55). Maahanmuuttokriitikoiden mielestä vasta nyt mediassa nostetaan esille maahanmuutosta aiheutuneita ongelmia.

SV: Joo. No mitä mieltä sie oot sitte niinko mediasta, et median yleisestä linjasta, että miten siellä käsitellään tätä aihetta?

H3: Aaa, no suurin piirtein ennen vuoden kakstuhattakaheksan syksyä nii median linja oli se, että maahanmuutosta ei joko puhuttu, ja jos siitä puhuttiin, niin maahanmuutto oli ainoastaan positiivinen asia, mutta sitten tämä, mmm, sanotaanko maahanmuuttokriittisten kunnallisvaalimenestyksen jälkeen ja sitten varmaan sitä seuranneen perussuomalaisten, aa, gallupkannatuksen nousun ansiosta niin, nämä on, tuota noin, nousu paljon, huomattavasti enemmän niinko keskusteluun, ja sitte se keskustelu mediassa niinko tullu paljon tasapuolisemmaksi, että mediassa nykyään esiintyy sekä maahanmuuttoa puolustavia että maahanmuuttoa kannattavia väitteitä.

Maahanmuuttokriitikot kokivat ongelmalliseksi sen, että vaikka maahanmuuttouutisoinnin määrä ja taso on parantunut, uutisoinnin yleinen linja on silti vinoutunut. Suurin osa uutisoinnista on heidän mukaansa edelleenkin yltiöpositiivista, mikä nähtiin johtuvan siitä, että suurin osa toimittajakunnasta on niin sanottua "suvaitsevaistoa". "Suvaitsevaisto" on yleinen termi maahanmuuttokriittisissä piireissä, joka tarkoittaa maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuden positiivisesti suhtautuvia henkilöitä. "Suvaitsevaiston", johon nähtiin kuuluvan niin toimittajia kuin poliittista eliittiäkin, uskottiin olevan saman monikulttuurisuusideologian vakaita kannattajia. Monikulttuurisuusideologialla taas tarkoitetaan maahanmuuttokriittisissä piireissä sitä, että monikulttuurisuuden suhtaudutaan täysin kriitikittömästi ja optimistisesti. Maahanmuuttokriitikot puhuivat välillä myös monikulttuurisuususkonnosta. Uutisoinnin vinoutuminen johtui haastateltavien mukaan mukaan siitä, että maahanmuuttoon liittyvät jutut ovat aina

samojen toimittajien kirjoittamia. He uskoivat, että monikulttuurisuusideologiaa yritetään Suomessa toteuttaa tuomalla esiin positiivisia monikulttuurisuusjuttuja. Valtaeliitti tuo heidän mukaansa vahvasti esiin omaa ideologiaansa median kautta, kuten yksi haastateltava ilmaisi asian:

H5: Median linja on vinoutunut ja nimenomaan sillä tavalla, että media on samaa mieltä kun, tuota, useimmat johtavat poliitikot, eli media ei tunnu lainkaan kritisoivan hallituksen harjoittamaa maahanmuuttopolitiikkaa, vaan media ikään kuin tukee sitä, et tuntuu siltä niin kun media olis suurin piirtein niin kun sata prosenttisesti Suomen hallituksen omistama tai, että ikään kuin sanomalehtien päätoimittajat ja uutisten, ajankohtaisohjelmien toimittajat televisiossa olisivat niin kun suurin piirtein hallituksen palkkalistoilla, että siltä se niin kun tuntuu.

Poliittisella eliitillä, johon katsotaan kuuluvan muutamia kymmeniä valtaa pitäviä kansanedustajia, on haastateltavien mielestä useita eri syitä suosia kasvavaa maahanmuuttoa. Käsittelen näitä poliittisen eliitin taloudellisia tavoitteita myöhemmin alaluvussa *Politiikka ja yhteiskunta*. Kansalle kasvavaa maahanmuuttoa valtaeliitti perustelee yleensä työvoimapulalla sekä suomalaisten kielitaidon kohentamisen tarpeella (Hannula 2011, 14). Kasvava maahanmuutto on maahanmuuttokriittisissä piireissä ylläpidetty kuva, sillä todellisuudessa maahanmuuton määrää on vaikea ennustaa ja esimerkiksi vuoden 2008 jälkeen uusien maahanmuuttajien määrä näyttää laskeneen (www.stat.fi). Haastateltavat uskoivat kuitenkin poliitikkojen retoriikassa olevan ristiriita todellisuuden ja perusteluiden välillä. He sanoivat valtaeliitiltä puuttuvan todellisuudentajua, joka johtuu siitä, että valtaeliitti asuu rikkailla asuinalueilla, missä ei juuri asu maahanmuuttajia. Näin ollen heidän ei tarvitse päivittäin kohdata maahanmuutosta aiheutuvia ongelmia, toisin kuin niiden, jotka asuvat lähiöissä. Haastateltavat eivät itse maininneet asuvansa sellaisilla alueilla, missä maahanmuuttajia asuisi runsaasti. He eivät myöskään maininneet, että he itse joutuisivat kohtamaan niitä ongelmia, joita he uskoivat maahanmuutosta aiheutuvan.

H5: Ongelma on se, että poliittinen eliitti elää jossain muussa todellisuudessa. He eivät tajua, mitä ongelmia maahanmuutosta tulee. Heidän ei tarvitse asua niillä ongelma-alueilla ja omassa arkielämässään kohdata niitä ongelmia. Heidän ainoa kohtaamisensa maahanmuuttajien kanssa on tällaisten harvojen korkeissa asemissa toimivien sivistyneiden maahanmuuttajaeliitin kanssa.

Poliittisen eliitin retoriikan ja todellisuuden välistä kuilua kommentoi myös toinen haastateltava:

H9: Et eipä nuo näytä Helsingin rouvat ja herrat haluavan niitä maahanmuuttajia kuitenkaan ite naapurikseen sinne kalliimpiin kaupunginosiin, vaikka niitä ovat kovasti sinne Helsinkiin haalimassa.

Haastateltavat esittivät, että samalla kun valtaeliitti pyrkii toteuttamaan omia päämääriään, tavalliset kansalaiset joutuvat elämään maahanmuuton todellisten vaikutusten kanssa. Näin ollen kansalaisten ja eliitin näkemykset asioiden tilasta eroaisivat huomasti. Maahanmuuttokriittisyyden uskottiinkin olevan aate, jonka takana enemmistö tavallisesta kansasta seisoo. Näin haastateltavat pyrkivät esittämään itsensä järkevinä ja normaaleina. Lisäksi he uskoivat toimivansa tavallisen kansan tulkkina.

H1: Mmm, no ehkä yks on se, et niinku mä sanoin, niin enemmistö suomalaisista on termin maahanmuuttokriittinen takana, vaikka niinku mun mielestä se termi vois olla ihan hyvin olla terveen järjen käyttö elikkä semmonen rationaalinen järkiperäinen lähestyminen tähän maahanmuuttopolitiikkaan.

Maahanmuuton puolesta puhuminen, jota maahanmuuttokriittisissä piireissä kutsutaan myös monikulttuurisuusideologiaksi, nähtiin liikkeenä, joka pyrkii julkisessa keskustelussa esittämään monikulttuurisuuden täysin kritiikittömästi positiivisena ilmiönä. Tällaista oletettua toimintamallia haastateltavat vertasivat suomettumisen aikaan, jolloin Neuvostoliittoa tai presidentti Kekkonen ei saanut kritisoida julkisesti. Muutaman haastateltavan mukaan aiemmin Neuvostoliitto oli meille pyhä asia, jota ihailtiin ilman minkäänlaista kriittistä tarkastelua. Vaikka useimmat näistä kritiikittömästi Neuvostoliittoa ihailleet ovat myöhemmin katuneet näkemyksiään, löytyy Suomesta edelleen Neuvostoliittoa ihailevia järjestöjä kuten Suomen antifasistinen komitea Safka (Hänninen & Hänninen 2010, 177-178). Sen jäsenet eivät kuitenkaan ole maahanmuuttokriitikoiden kritisoimia kukkahattutätejä. Maahanmuuttokriitikoiden mielestä Neuvostoliiton ihailun kohteena on korvannut sekä monikulttuurisuus että Islamin usko.

H9: Kyllä massamedian niinku ja ylipäättään minkä tahansa median yleinen linja on toistaseksi ollu hyvin vahvasti se, että maahanmuutto on välttämätön asia ja sitä pitää niinku ihan propagoida ihmisten mieliin, että siinä on vähän semmosta niinku mä oon ennenki sanonu, vähän on samanlaista meininkiä kuin Neuvostoliiton kanssa aikasemmin, että maahanmuutto nähdään pääsääntöisesti vaan niinku pelkästään hyväks asiaks ja yritetään niinku ihmisten päähän tunkee, että te ootte vaan nyt niin tyhmiä, että te ette tajua kuinka hieno juttu tää on.

Median toiminta sai moitteita myös siitä, että se on pyrkinyt leimaamaan maahanmuuttokriittiset kannanotot rasistisiksi. Kriitikoiden mukaan mediassa on hyvin hankala keskustella maahanmuutosta ilman, että leimautuu rasistiksi. Heidän mukaansa kuitenkin vain hyvin pieni osa maahanmuuttokriitikoista on oikeasti rasisteja, kun taas suurin osa haluaa vain asiallista keskustelua maahanmuuttopolitiikasta ja sen vaikutuksista. Ennen maahanmuuttokriittisyyden laajempaa esiinnousua vielä 2000-luvun alussakin maahanmuuttokriitikot kirjoittivat Internetin keskustelupalstoilla vain nimimerkeillä siksi, että he pelkäsivät leimautumista (Hannula 2011, s. 42).

H1: Ja sitten se, se taas että mediassa ikävä kyllä nää henkilöt pyörittää sitä niin sanottua maahanmuuttokritiikkiä, sit taas siellä niinku median puolella, niin on johtanu siihen, että se media käsittelee, käsittelee vaan nimenomaan just niinku maahanmuuttokriittisyyttä ja hyvin usein vetää siitä semmoset yhtäläisyysmerkit kaiken näkösen rasismiin ja väkivaltaan.

Edellä oleva lainaus kuvastaa sitä, että haastateltavat eivät mieltäneet maahanmuuttokritiikkiä varsinaisesti rasistiseksi. Rasistien uskottiin olevan marginaalinen vähemmistö maahanmuuttokriittisen liikkeen sisällä. Rasismin kieltäminen liittyy siihen, että niin maahanmuuttokriittisissä piireissä kuin yleisemminkin, rasismeja ei tiedosteta olevan erilaisia. Maahanmuuttokriitikot puhuvat usein rasismista juuri vanhana tai biologisena rasismina, jolloin sen uskotaan liittyvän vain vanhoihin rotuoppeihin. Rasismi liittyy kuitenkin myös kulttuuriin, sillä myös kulttuurisia eroja voidaan esittää luonnollisina (Rastas 2005, 77). Kulttuurirasismissa tietyt kulttuuriset piirteet voidaan siis rodullistaa ja näin myös hierarkkisesti luokitella eriarvoisiksi.

Leimaamisen lisäksi haastateltavat kokivat maahanmuuttokriitikoiden joutuneen epäoikeudenmukaisesti kohdelluiksi siten, ettei heille ole annettu yhtäläillä palstatilaa viestimissä kuin maahanmuuttoon myönteisesti suhtautuville. Silloin kun maahanmuuttokriitikot pääsevät esiintymään tiedotusvälineisiin, tilanne muokataan haastateltavien näkemysten mukaan epäkiitolliseksi kriitikoiden kannalta.

H7: Ja itse asiassa mä sanoisin jopa niin että, jos mä mietin näitä viimeaikaisia tv-haastatteluja, mitä on ollu että Halla-aho, Soinia ja Lahtista ja niin edelleen, on pyydetty televisioon puhumaan, niin kun mä olen kattonu niitä lähetyksiä, miten haastattelijat on kohdelleet haastateltavia. Kuten ny vaikka Pressiklubi, misä, missä tuota Ruben Stillerin ohjelmassa niin Leif Salmen ja Saska Saarikoski pääsi tilittämään Halla-aho kaks yhtä vastaan, niin jos olisin ollu Halla-aho, niin en olis menny, että kyllä se median kohtelu on niin epäreilua. Että pistetään haastateltavia kaks yhtä vastaan tai kolme yhtä vastaan tilanteisiin.

4.1.2. Ongelmat

Seuraavaksi käsittelen niitä ongelmia, joita maahanmuuttokriitikot näkevät maahanmuutosta aiheutuvan ja erityisesti maahanmuuttajien määrän kasvaessa. Maahanmuutto sekä pakolaisten ja turvapaikan hakijoiden määrä maailmanlaajuisesti kasvaa koko ajan johtuen erilaisista kriiseistä ja luonnonkatastrofeista (Dummet 2002, 36). Myös länsimaihin riittää tulijoita, vaikka suurin osa pakolaisista jääkin kehitysmaihiin kuten Pakistaniin, Etiopiaan ja Sudaniin (UNHCR Statistical Yearbook 2009, 46). Kaikki haastateltavat sanoivat, että heidän kritiikkinsä on kohdistettu vain maahanmuuttopolitiikkaa kohtaan eikä niinkään itse maahanmuuttajiin. Haastateltavat korostivat kuitenkin juuri käytännön ongelmia, joita he kokevat maahanmuuttajista aiheutuvan. Haastatteluissa esiin nousseet ongelmat olen jakanut maahanmuuttajien vaikeuksiin sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan, maahanmuuttajien rikollisuuteen ja turvattomuuden lisääntymiseen, maahanmuutosta johtuviin kustannuksiin sekä siihen, mitä haastateltavat uskovat jatkossa tapahtuvan. Korostan vielä, että nämä kategoriat eivät ole maahanmuutosta aiheutuvia todellisia ongelmia vaan haastateltavien käsityksiä.

Sopeutumattomuus

Suurimmaksi ongelmaksi maahanmuutossa koettiin haastateltavien keskuudessa se, että iso osa maahanmuuttajista ei heidän mukaansa sopeudu suomalaiseen yhteiskuntaan. Syyksi tähän sopeutumattomuuteen nähtiin muun muassa maahanmuuttajien huono asutuspolitiikka. Se, että maahanmuuttajat asuvat kaikki samalla alueella, johtaa ennen pitkää gettoutumiseen. Tämän lisäksi ongelmaksi koettiin riittämätön kielen ja kulttuurin opetus. Edellä mainitut seikat ovat yleisiä uskomuksia, jotka liittyvät monikulttuurisuuskritiikkiin (Vertovec & Wessendor 2010, 6). Yksi näistä uskomuksista on se, että monikulttuurisuuspolitiikka olisi lisännyt separaatiota ja gettoutumista. Mikään ei kuitenkaan osoita, että maahanmuuttajat pyrkisivät vetäytymään erillisille alueille ja niilläkin alueilla, missä asuu paljon maahanmuuttajia, väestö koostuu monista eri etnisyyksistä. (Mt. 2010,7-17.) Muutamalla haastateltavalla oli kärjistetympiä näkemyksiä ja he olivat sitä mieltä, että jotkin kulttuurit ovat niin erilaisia verrattuna suomalaiseen, että sopeutuminen tänne voi olla lähes mahdotonta.

Useimmat haastateltavat näkivät ongelmallisena sen, että maahanmuuttajat eivät pysty sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan puutteellisen kielitaidon takia. Kielikysymys onkin erityisen tärkeä sen takia, että sillä on ollut niin merkittävä rooli kansallisvaltion luomisessa. Andersonin mukaan juuri kansankielinen kirjapainokapitalismi lopulta mahdollisti suurten joukkojen yhteisyyden kuvittelemisen (Anderson 2007, 75). Ne, jotka eivät hallitse kansankieltä, joutuvat helpommin ulossuljetuiksi. Maahanmuuttajien puutteellisen kielitaidon syyksi nähtiin sekä haluttomuus opetella uusi kieli että liian vähäinen opetuksen tarjonta.

SV: Joo. Mites sitte toi sopeutuminen niinku, onks se, onnistuukse ihan hyvin, maahanmuuttajat niinku sopeutua yhteiskuntaan vai?

H6: Osa sopeutuu erinomaisen hyvin ja osa ei sopeudu ollenkaan, koska on kuitenkin paljon ihmisiä, jotka täällä on ollut kymmenen, viistoista vuotta, ne ei oo, ne ei puhu niinku viittä sanaa enempää kieltä, niin siin on hirveän vaikea lähteä ylipäättään edes kouluttautumaan saati hakemaan töitä, et jos ei siinä ajassa oo oppinu vielä niinkun kieltä lainkaan. Sit on taas sellasia, jotka niinkun on opetellu kielen, sopeutunu erittäin hyvin.

Maahanmuuttajien kielitaidottomuus nähtiin siis sekä järjestelmän että heidän itsensä syyksi. Näin maahanmuuttajista muokataan kuva passiivisina henkilöinä, jotka eivät näe vaivaa opetellakseen paikallisen kielen.

Myös se nähtiin ongelmalliseksi, että maahanmuuttajataustaisille lapsille tarjotaan omakielistä, eli heidän vanhempiansa kielen opetusta. Omakielinen opetus miellettiin segregaaation ylläpidoksi. Omakielistä opetusta kritisoitiin myös talousnäkökulmasta:

H1: No, ainahan se, että jos opetetaan jotain niin se kapasiteetti on sitte taas pois jostain muusta, et jos nyt esimerkiksi ajatellaan sitten noit turvapaikanhakijoita, nii ymmärtääkseni heille on tarjolla todella vähän suomen kielen koulutusta elikkä tyyliin tuntia paria kolmea viikossa ja se, siinäki opetetaan alkeet ja niihi alkeisiin sitte taas kuuluu se, että kuinka, kuinka pystytään toimimaan tilassa ja muissa virastoissa, että niinku saadaan se homma alkuun eikä sitten taas opetella yhtään niinku sitä käytännön, käytännön suomea ja sinä mukana sitä suomalaista kulttuuria, että miten niinku Suomessa eletään ja miten Suomessa eletään suomalaisena. Niin, ku sä kysyit se, että tota onks se kieli ja kulttuuri on katos siitä pois, nii on.

Kielitaidottomia maahanmuuttajataustaisia lapsia, jotka osallistuvat normaaliin suomalaiseen peruskouluopetukseen, pidettiin vahingollisena opetukselle. Haastateltavien mukaan suomenkielisten lasten opetuksen laatu kärsii siitä, kun opettajat joutuvat kiinnittämään huomiota erityisohjausta vaativiin vaillinaisen kielitaidon omaaviin oppilaisiin. Kritiikin mukaan erityishuomiota vaativia maahanmuuttajataustaisia oppilaita ei siis tarvitsisi huomioida, sillä kyse on taloudellisesta taakasta. Jos taas kyseessä on kantasuomalainen, jolla on erityistarpeet, kyse olisi normaalista toiminnasta. Näin luodaan rajoja 'meidän' ja 'muiden' välillä. Toisaalta lasten uskottiin oppivan suomen kielen nopeammin, jos heille ei opeteta koulussa heidän omaa kieltään. Maahanmuuttokriitikoiden assimilaatiovaatimukset ovat melko totaaliset, sillä he näkisivät parempana, että maahanmuuttajien seuraavissa sukupolvissa ei säilyisi heidän omia kulttuuripiirteitään kuten esimerkiksi oma kieli.

H6: Kouluissa näkyy ainakin tunnin opettajia, lastentarhaopettajia, niin se lisää kumminki työtaakkaa aika paljon siellä, se että on lapsia ja niinku, ehkä se on eniten kielitaidosta kiinni ja sen takia kumminki lapsi oppii nopeastiki ja sen takia ehdotus näistä omakielisten hoitajien palkkaamisesta lisäksi on aika älytön, koska kyllä niinkun lapset, kouluikäsetkin vielä, niin jos ne on jatkuvassa kielikylvyssä, niin oppii kyllä kielen varmasti, ja se on niinku

kaikkien etu, myös heidän oma etunsa, jos he oppii kielen mahdollisimman nopeesti.

Yhteiskuntaan sopeutumattomuuden uskottiin johtavan syrjäytymiseen. Kriitikoiden mukaan se, että maahanmuuttajat eivät sopeudu tai sopeutuvat huonosti Suomeen, ei ole kenenkään etu, varsinkaan maahanmuuttajien. Syrjäytymisen syyt voivat olla hyvin monenlaisia, mutta syrjäytymistä maahanmuuttajien parissa ei aiheuta niinkään sopeutumattomuus kuin syrjivät käytännöt. Esimerkiksi maahanmuuttajien työllistymisvaikeuksien on osoitettu johtuvan syrjinnästä ja työnantajien rasistisista asenteista (Forsander 2002, 68).

Rikollisuus

Maahanmuutosta aiheutuvaksi ongelmaksi laskettiin myös rikollisuus. Maahanmuuttajat nähtiin ryhmänä, joka tekee väestömääräänsä nähden enemmän rikoksia kuin kantasuomalaiset. Haastateltavat uskoivat, että maahanmuuttajat kasvattavat Suomen rikostilastoja. Syyksi maahanmuuttajien korkeaan rikosprosenttiin epäiltiin yhteiskuntaan sopeutumattomuutta. Suomessa ei kuitenkaan tilastoida rikoksista tuomittuja etnisyyden perusteella, joten maahanmuuttajataustaisten, mutta Suomen kansalaisuuden saaneiden rikoksiin syyllistymistä on hyvin vaikea selvittää (<http://www.stat.fi>). Vain ulkomaan kansalaisten tuomioita on tilastoitu ja Tilastokeskuksen viimeisimmän tutkimuksen mukaan vuonna 2009 kaikista rikoksiin tuomituista 9,1 prosenttia oli ulkomaan kansalaisia. Tämä ei kuitenkaan kerro mitään maahanmuuttajista, sillä lukuun sisältyvät myös Suomessa vain käymässä olevat ulkomaalaiset. (<http://www.stat.fi>)

Rikollisuus nähtiin jo itsessään haitalliseksi, mutta se ei ollut ainoa negatiivinen vaikutus, vaan myös rikostilastojen mahdollista kasvua pidettiin ongelmallisena. Rikostilastojen kasvun myötä Suomen maine turvallisenä maana voisi kärsiä. Suomen turvallisuutta pohtiessa kaksi haastateltavaa mainitsi terrorismin uhan, joka kasvaa, jos Suomeen tulee lisää maahanmuuttajia. Huomionarvoista on se, että maahanmuutosta keskusteltaessa terrorismi nousee esille. Terrorismin pelko liittyy monikulttuurisuuskritiikin uskomuksiin, joiden mukaan monikulttuurinen ilmapiiri

luo sellaisen kulttuurisen tyhjiön, joka on oleellinen islamistisen terrorismin kasvulle (Vertovec & Wessendorf 2010, 11). Monikulttuurinen yhteiskunta tuskin kuitenkaan on syy. Ääriliikkeet ja terroristiset teot syntyvät yleensä epätoivosta ja suurin osa maailman terroristisista iskuista on tapahtunut länsimaiden ulkopuolella. Yksi haastateltava puhui rikollisuudesta näin:

H7: Sitten tietysti on tämä rikollisuus, mitä on jo vuosia puhuttukin, että tästähän julkastaan kerran vuodessa oikeustilastollinen vuosikirja, josta löytyy tarkat luvut. Itse en nyt niitä tältä istumalta muista, mutta suhteutettuna väkilukuun niin tietyt maahanmuuttajaryhmät ylikorostuu niissä. Syyllistyvät useammin väkivaltarikoksiin, seksuaalirikoksiin, myös huumerikoksiin. Toi somalien suosima khathan on nykyään Suomen salakuljetetuin huume.

Haastateltavat uskoivat rikollisuuden, erityisesti seksuaalirikosten, lisääntyvän maahanmuuton myötä. Erityisen ongelmallisena he pitivät naisten turvallisuuden heikentymistä. Heidän mukaansa yleinen turvallisuus on muuttunut niin, ettei naisten ole enää turvallista kävellä yöllä yksin baarista kotiin. Tällaisella väittämällä pyritään tekemään merkityksettömäksi se tosiasia, että myös suomalaiset miehet syyllistyvät raiskauksiin ja suurin osa Suomessa tapahtuneista raiskauksista on suomalaisten miesten tekemiä. Tässä diskurssissa naiset näyttäytyvät viattomina objekteina, jotka eivät pysty itse huolehtimaan itsestään. Tällaisessa puhettavassa nainen on toimijana marginalisoitu, jolloin häntä täytyy suojella, sillä hän ei pysty sitä itse tekemään (Gordon, Komulainen & Lempiäinen 2002, 14).

H3: Sitte yks syy on kasvava rikollisuus, koska monet maahanmuuttajat ensimmäisessä polvessa tekee huomattavasti kantaväestöä enemmän rikoksia, varsinkin tämmösiä, mitkä sitte päättyy näyttävästi lehteen kuten raiskaukset ja pahoinpitelyt, ja sitte taas seki tiedetään sitte taas muista maista, että tilanne saattaa jopa huonontua toisessa, kolmannessa tai neljännessä polvessa.

Seksuaalirikosten korostaminen johtuu myös siitä, että naisten on ajateltu representoivan kansakunnan puhtautta ja jatkuvuutta. On siis ajateltu, että naisia tulisi suojella vieraan uhan edessä. Tällaiset representaatiot eivät kuitenkaan esitä naisia yksilöinä vaan kuvaavat heitä yhtenä ryhmänä (Gordon 2002, 40-41).

Maahanmuuttokriitikoiden mukaan maahanmuuttajien rikollisuus voi johtua osin heidän kulttuuritaustastaan, sillä jotkin asiat, jotka ovat sallittuja heidän kotimaassaan,

ovatkin täällä rikoksia. Haastateltavat näkivät, että maahanmuuttajien mukana Suomeen on tullut aivan uudenlaisia rikollisuuden muotoja kuten esimerkiksi kunniaväkivalta, naisten silpomiset ja pakkoavioliitot. Viime vuosina tällaiset väkivaltatapaukset ovat saaneet paljon huomiota niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa. Näiden väkivaltatapausten diskurssit, jotka liittyvät niin sukupuoleen kuin etnisyyteenkin, ovat suoraan vaikuttaneet sosiaalipoliittisiin käytäntöihin (Keskinen 2009a, 257). Esimerkiksi naisten ympärileikkaus on kriminalisoitu Suomessa ja Sosiaali- ja terveysministeriön Internet-sivuilla on tietoa ympärileikkauksista ja siitä, kuinka maahanmuuttajat eivät välttämättä edes tiedä joidenkin kulttuuristen käytäntöjen olevan kiellettyä Suomessa (<http://www.stm.fi/>). Näin yksi haastateltava pohti erilaisia kulttuurikäytäntöjä:

SV: Nääksie sitte, että niinku, et se on keskimääräisesti sitte enemmän niinku, maahanmuuttajien keskuudessa tätä rikollisuutta?

H2: Joo on.

SV: Ja onks sulla jotain ajatusta, et mistä se johtuu?

H2: No se voi olla niitten kulttuurissa se, että ollaan vähän villimpiä. Mut sit kuitenkin myös se niitten turhautuminen, jos ne ei koe olevansa tervetulleita Suomeen, että niillä on asiat huonosti Suomessa, kun ei esimerkiksi sopeudu näihin suomalaisiin käytäntöihin. Mut nii se on vähän ilkeesti sanottu, että niitten kulttuurissa kuuluu olla rikollisia, mut joskus se voi olla niinkin. Sit on noit ihan uudenlaisia rikostapoja esim. kunniaväkivalta, sitä tehään sen takia että suvun tai perheen kunnia säilyis.

Edellisessä lainauksessa haastateltava puhuu maahanmuuttajien kulttuurisista ominaisuuksista luonnollisina ominaisuuksina ja asettaa ne myös alempiarvoisiksi mainitsemalla, että ”niitten kulttuurissa kuuluu olla rikollisia”. Kyse on jälleen rodullistamisesta, sillä yhteen ihmisryhmään liitetään tiettyjä, oletettuja piirteitä ja nämä piirteet esitetään sitten alempiarvoisina ja halventavina, kuten esimerkiksi väittämällä jonkin tietyn kulttuurinryhmän edustajien olevan ”vähän villimpiä”. Tällaiset rodullistavat stereotypiat esittävät maahanmuuttajat homogeenisenä ryhmänä ja pyyhkivät näkyvistä kaiken sen moninaisuuden, joka tähän väestöryhmään tosiasiaassa sisältyy (Hall 2005, 189). Toisaalta osa haastateltavista näki maahanmuuttajien rikollisuudesta uutisoitaessa myös leimautumisen mahdollisuuden. Uutisoinnin uskottiin voivan aiheuttaa yhden kansanryhmän leimautumisen, jos uutisoinnin yhteydessä mainitaan erikseen rikollisen etninen tai kansallinen tausta.

Sama haastateltava, joka pohti erilaisia kulttuurikäytäntöjä, puhui myös siitä, kuinka kokonaisen vähemmistöryhmän maine voi kärsiä, jos yksi sen jäsenistä syyllistyy rikokseen. Rikollisuuden korostuminen maahanmuuttajissa voikin johtua heidän prosentuaalisesti vähäisestä määrästä, kuten haastateltava jatkoi pohdintaa:

H2: Mut se sit on siin ongelma, että jos joku ryhmä tekee enemmän rikoksia kun esim. me kantasuomalaiset, niin sitten jotkut kantasuomalaisest voi oppia sen, että ei oo olemassa muita maahanmuuttajia ku pelkästään rikollisia, ni se on huono juttu. Elikkä, niin koska maahanmuuttajia on Suomessa vähän, nii jos aina kun maahanmuuttaja tekee rikoksen niin, se prosentti on siinä suuri, koska niit on niin vähän niit maahanmuuttajia.

Maahanmuuttokriitikoiden keskuudessa rikokseen syyllistyneen maahanmuuttajan karkotusta pidetään oikeana ratkaisuna. Karkotuskäytäntö onkin jo olemassa Suomessa, mutta maahanmuuttokriitikoiden mielestä sitä ei käytetä tarpeeksi usein, vaikka tilanne sallisikin sen. Esimerkkinä yksi haastateltava mainitsi vuonna 2009 Espoon Sellossa tapahtuneen ampumavälikohtauksen, jonka seurauksena oli neljä uhria (<http://www.hs.fi/>). Sen aiheuttanut Ibrahim Shkupolli oli jo aiemmin tuomittu muun muassa pahoinpitelyistä ja laittomista uhkauksista. Siitä huolimatta häntä ei karkotettu pois Suomesta (<http://www.hs.fi/>). Haastateltavien mukaan maahanmuuttajataustaisten rikollisten karkottamisesta hyötyisivät myös itse maahanmuuttajat, sillä silloin heidän ei tarvitsisi pelätä maineensa puolesta.

H3: Joskus tietysti tulee tämmösiä kuvia, ku Afrikasta tullu ihminen raiskaa, nii sitte siinä netissä tietysti hetken aikaa kuohutaan ja sitä sun tätä, mutta ennen pitkää se sitten menee siihen, että ruvetaan kritisoimaan sitä järjestelmää, että miksi tämmöstä ihmistä ei niinku karkoteta, että ei se niinko loppupeleissä sitte enää kohdistukaan siihen ihmiseen tai ihmisryhmään, vaan tähän niinko suht poliittiseen järjestelmään.

Rodullistamista esiintyy edellisessä lainauksessa maininnassa seksuaalirikoksesta, joka on liitetty afrikkalaiseen mieheen. Kyseessä on hyvin tyypillinen rasistinen ja stereotyyppinen kuva yliseksuaalisesta, mustasta miehestä (Hall 2005, 147-149).

Rikollisten maastakarkotuksen uskottiin olevan kaikkien yhteinen etu. Syntyperäisiä suomalaisia rikollisia ei kuitenkaan tarvitse poistaa maasta, vaikka he syyllistyisivät mihin tahansa rikokseen. Tämä on oikeus, joka on peritty syntymällä tänne. Juridisesti

oleskeluun liittyviä oikeuksia on jaettu sen mukaan, onko henkilö Suomen kansalainen vai ei (Lepola 2000, 166). Uuden, vuonna 1993 tulleen perusoikeusuudistuksen myötä tietyt oikeudet ulotettiin koskemaan myös maassa asuvia ulkomaalaisia. Tämä siksi, että niiden rajoittamisen katsottiin rikkovan kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia. (Lepola 2000, 166-168.) Ulkomaankansalaisten karkottamista vakavissa rikostapauksissa pidetään kuitenkin juridisesti oikeutettuna toimintamallina.

Väkivaltarikosten lisäksi maahanmuuttajien rikollisuudeksi miellettiin erilaisten sosiaalietuuksien hyväksikäyttö. Ulkomaalaisia, jotka huijaavat itselleen ylimääräisiä tukia, ei pitäisi sietää Suomessa, kuten yksi haastateltava asian ilmaisi:

H6: Eikä sit taas ehkä, mä en ainakaan itse, että tehään, niitähän on niin vähän, että jos nyt muutama huijaa niin huijatkoon, koska yksikin on sit tietysti liikaa aina, vaikka millään ei pysty kitkemään pois ja sitte, jos vedotaan aina siihen, että huijaahan suomalaisetki sosiaalitukia ja muuta niin, sille taas vielä vähemmän mahtaa, koska omia syntyperäisiä kansalaisia ei oikein voi mihinkään karkottaa.

Lainauksessa kuvastuu se, miten rajanvetoja vedetään syntyperäisten suomalaisten ja muiden välillä. Esimerkin mukaisesti täysivaltainen, yhteisöön hyväksytty suomalainen voisi olla vain täällä syntynyt henkilö. Rajanvedot muodostuvat siinä, miten oikeuksien nähtiin kuuluvan vain syntyperäisille kansalaisille.

Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan hyväksikäyttöyrityksiksi listattiin myös alaikäisiksi tekeytyvät turvapaikanhakijat. Maahanmuuttokriitikot uskovat, että teeskentelemällä olevansa alaikäisiä, turvapaikanhakijat voivat saman tien saada oleskeluluvan Suomeen. Luvan myöntämisen jälkeen he voivat haastateltavien mukaan tuoda perheen yhdistämisen kautta useita perheenjäseniään Suomeen. Alaikäisiä turvapaikanhakijoita maahanmuuttokriitikot kutsuvat ”ankkurilapsiksi”. Termi kuvaa maahanmuuttokriitikoiden näkemyksiä siitä, että alaikäisillä turvapaikanhakijoilla ei uskota olevan todellista tarvetta humanitaariseen suojeluun, vaan Suomeen saapumisen syyksi nähdään suvun tahto päästä asumaan johonkin länsimaahan. Tällöin alaikäinen turvapaikanhakija toimisi ikään kuin Suomeen laskettuna ankkurina, jonka myötä koko suku saadaan tuotua tänne. Tällainen

yksipuolistava näkemys alaikäisistä turvapaikanhakijoista jättää huomiotta sen, että suurin osa alaikäisistä turvapaikanhakijoista tulee maista, joissa yhteiskunnalliset olosuhteet ovat täysin kaoottiset ja missä vallitsee kansainväliseen suojeluun oikeuttava sotatila (Muhammed 2009, 138). Tällaisia näkemyksiä ala-ikäisistä turvapaikanhakijoista esiintyi:

H8: Et tuota noin, toi et, sanotaan et ja samoin esimerkiksi, niin kun nää ankkurilapsiks kutsutut, tota noin tai rumemmin jopa karva-ankkureiks kutsutut niin kun sillai, tota noin niin sanotut alaikäset turvapaikanhakijat, joiden kohdalla sitten niin kun erilaiset ikätestit sun muut on usein osottanu, et se alaikäisyys on lähinnä vitsi, että..

SV: Mm-m.

H8: ..voi olla joku kolkytaseittemän-vuotias joka väittää olevansa seittemäntoista-vuotias ja tota noin, toi nää, nää niin sanotut alaikäset turvapaikanhakijat niiden kohdalla mä en usko että edes prosentti on niinku aidosti hätää, et niillon, et edes prosentilla on niinku aidosti hätä tai tarve saada turvapaikka.

Vaikka haastateltavat kielsivät olevansa rasisteja, silti vastauksissa esiintyy rassistisia ilmauksia. Edellä olevassa lainauksessa haastateltava sanoo, että alaikäisiä turvapaikanhakijoita kutsutaan jopa ”karva-ankkureiksi”. Sillä ilmaistaan oletus turvapaikanhakijan tietynlaisesta ulkonäöstä. Näin ollen turvapaikanhakijoiden ulkoisia piirteitä pyritään rodullistamaan ja sen myötä määritetty hänen yhteiskunnallinen asemansa (Puuronen 2011, 20). Tässä tapauksessa hänet määritellään kehitysmaasta paenneeksi, joka valehtelun avulla yrittää hyötyä länsimaisesta rikkaudesta. Esimerkistä voidaan huomata myös se, että maahanmuuttokriittisessä diskurssissa kiistetään turvapaikanhakijoiden todellinen tarve humanitaariseen suojeluun.

Kustannukset

Esitetyt tukien huijaamiset ja virkavallalle valehtelemiset liittyvät suoraan kolmanteen ongelmaan, eli maahanmuutosta aiheutuviin kustannuksiin. Maahanmuuttokriittisyys on kasvanut erityisesti juuri talouskriisin aikaan, vaikka lama ei ole ainoa selitys sille (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 16). Silloin kun menoja leikataan ja työttömyys

lisääntyä, ihmisten tyytymättömyys alkaa näkyä. Haastateltujen mukaan meillä ei ole varaa elättää muualta tulleita varsinkaan taloudellisesti tiukkoina aikoina. Monien oli vaikea hyväksyä, että samaan aikaan kun 'oma' väki on työttömänä ja sosiaalietuuksia leikataan, tänne tuodaan 'ulkomaalaisia', joita elätetään verorahoilla. Tämä jako 'meidän' ja näiden 'muiden' välillä on erittäin oleellinen, sillä kansalliset identiteetit rakentuvat erottautuessa muista. Nämä eronteot ovat myös diskursiivisia käytäntöjä, joissa todentuu kulttuurisen vallan rakenne (Hall 2005, 77). Palaan myöhemmin luvussa *Suomi ja suomalaiset* tähän jakoon, jossa tietyt oikeudet nähdään kuuluvan vain syntyperäisille ja etnisesti valtaväestöön kuuluville suomalaisille.

Kustannuskysymyksessä ongelmana nähtiin se, että maahanmuuttajista prosentuaalisesti suurempi osa on työttöminä verrattuna kantasuomalaisiin. Näin ollen heidän elantonsa on sosiaaliturvan varassa.

H1: Noh elämähän on kallista Suomessa ja pakolaisten auttaminen on kallista Suomessa ja turvapaikkaturismi on kallista Suomessa, et mitä enemmän tänne tulee sosiaalisilla perusteilla tai pakolaisperusteilla ihmisiä niin sitä, sitä kalliimmaksihan se tulee, et se nyt on taas siitä kiinni, et onko meillä varaa vai eikö meillä oo varaa, et jos ajattelee ihan vaan pelkästään rahallisesta lähtökohdasta, et se auttaminenhan maksaa joka tapauksessa, tarkotettiin niitä sitten tällä tai ei.

Käsitykset maahanmuuttajien korkeasta työttömyysasteesta ovat kuitenkin kärjistettyjä. Suurin osa kaikista maahanmuuttajista käy töissä ja elättää itsensä. On totta, että maahanmuuttajat työllistyvät syntyperäisiä suomalaisia huonommin, mutta se voi johtua monista eri syistä kuten esimerkiksi koulutuseroista. (Forsander 2002, 136-137.)

Maahanmuutosta aiheutuneista kustannuksista puhuttaessa esille tulivat myös kehitysyhteistyövarat. Pari haasteltavaa kuitenkin totesi, että kehitysyhteistyön kustannuksilla ei ole mitään tekemistä maahanmuuttopolitiikan kanssa. Silti kehitysyhteistyö nousi esille melkein kaikissa haastatteluissa, mikä johtuu siitä, että maahanmuuttajista puhuttaessa heidän oletetaan olevan kotoisin köyhistä kehitysmaista ja näin ollen kehitysyhteistyöstä puhuminen nähdään luontaisena osana keskustelua. Eronteko tässä muodostuu rikkaan pohjoisen ja köyhän etelän välille, joka jälkikolonialististen teorioiden mukaisesti on osa puhetta 'meistä' ja 'muista'

(Tuori 2007, 157). Kehitysyhteistyö aiheena jakoi mielipiteitä. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että kehitysyhteistyövaroja tulisi ehdottomasti lisätä. Toiset taas olivat sitä mieltä, että kehitysapu tulisi lopettaa kokonaan, sillä kyseiset varat menevät muualle kuin mihin ne on tarkoitettu. Kehitysmaiden poliitikkojen oletettiin olevan korruptoituneita, eli heidän luontaisena piirteenään esitettiin epärehellisyys. Parempana keinona auttaa kehitysmaiden köyhiä pidettiin suorien mikrolainojen rahoittamista, joilla pienyrittäjät voivat perustaa omia yrityksiä.

H2: Ja sit toi kehitysapu, nii siitä ei oo ollu todellista apua, että se yleensä menee ihan väärään paikkaan, semmoseen mihin sen ei kuuluis mennä. Esim. se voi mennä jonkun korruptoituneen poliitikon käsiin siellä lähtömaassa, että mää itse suosittelen mikrolainoja käyttämään. Elikkä siis se on semmone pesämuna, jota voi netin välityksellä antaa rahallisesti kehitysmaiden yrittäjille ja sen saa sitten myöhemmin takaskin sen rahan ja sen voi sitte taas laittaa seuraavalle menemään ni.

Kustannusongelmaksi nähtiin myös se, että maahanmuuttajien perherakenteet ovat erilaisia verrattuina suomalaisiin. Heillä on keskimääräisesti enemmän lapsia kuin kantaväestöllä. Haastateltavat näkivät, että sen vuoksi maahanmuuttajat saavat myös enemmän sosiaalitukia ja näin ollen he kuormittaisivat suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää. Esille nousivat erityisesti muslimiperheet, sillä niissä perhekoot ovat haastateltavien mukaan suurimpia. Merkittävää on islaminuskon korostaminen uhkakuvista puhuttaessa. Islam-kuvaan liittyikin paljon stereotyyppisiä käsityksiä, joita ovat sen näkeminen totalisoivana uskontona, sen yhteys konflikteihin sekä sen esittäminen kehittymättömämpänä suhteessa 'meihin' (Raittila & Maasilta 2008, 225). Tällainen kuva on kuitenkin hyvin kaukana todellisuudesta, sillä ei ole olemassa vain yhtä monoliittista islamia. Perhekooista huolestumisen lisäksi haastateltavat uskoivat, että maahanmuuttajat ja turvapaikanhakijat saavat kantaväestöä enemmän tukia.

H4: Ja sitte tietysti, aikana tietysti oli tämmönen, sanottiin, että, että näille maahanmuuttajille, humanitäärisille maahanmuuttajille annettiin täsmälleen sama sosiaaliturva ku suomalaisille, et se tietysti, monet osotti sen väitteen niinku siinä harhaanjohtavaksi varsin paljon, esimerkiksi henkilöt, jotka asuu vastaanottokeskuksissa, niin ne sai täys, täyden ylläpidon, et sen lisäksi vielä täyden sosiaaliturvan päälle, että se oli vähän, varsin erikoinen tilanne, että. Että tällaset tietysti ku suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä suosii isoja lapsiperheitä, ja sit ku ne tulee tänne yhdeksän lapsen kanssa, ja sitten

vanhemmat muuttaa niin sanotusti erilleen, ja sitten se isä ei kuitenkaan kykene maksamaan näit elatusmaksuja, sitte yhteiskunta maksaa sen isän puolesta, niin ne, helposti neljään viiteentuhanteen euroon nousee nettososiaalituot kuukaudessa.

Haastateltavat uskoivat Suomeen myönnetyistä oleskeluluvista automaattisesti seuraava useita perheenyhdistämishakemuksia. Suomessa hyväksytyt perheenyhdistämishakemuksen myönnetyille matkat tänne maksaa valtio. Näin siksi, että köyhistä oloista tulevilla ei muuten olisi mahdollisuutta päästä yhteen perheensä kanssa. Haastateltavien mukaan perheenyhdistämisiä ei pitäisi myöntää sellaisten henkilöiden perheenjäsenille, jotka eivät pysty elättämään itseään työnteolla. Vertailukohdaksi Suomen politiikalle esitettiin Etelä-Eurooppa, missä turvapaikanhakijoilla ei ole minkäänlaista turvaverkostoa, vaan heidän on itse selviydyttävä omin avuin. Tämä oli ainakin yhden haastateltavan mielestä oikea tapa toimia. Näkemys oli, että jos Suomeen haluaa jäädä, niin täällä on myös tehtävä töitä.

H4: Se on semmosta sinisilmästä maahanmuuttopolitiikkaa, että se maahanmuuttopolitiikka on tällä hetkellä kaikkein leväperäisintä Suomessa Euroopan mittakaavassa. Täällä maksetaan perheenyhdistämisten lentomatkat ja esimerkiksi tuolla Italiassa ja Kreikassa ei minkäänlaista sosiaaliturvaa määrätä, anneta ihmisille, että heidän on elätettävä työllä itsensä eli tää, eli pitäisi Suomessaki olla myös humanitäärisellä maahanmuutolla olla semmonen velvollisuus, että heidän pitäisi työllään, työllään elättää itsensä, koska totuus, että mitä historia kertoo näistä muista maista sanotaan niin, eee, se on erittäin alhainen suhteessa kantaväestöön tää työllisyysaste.

Maahanmuuttokriitikot olivat huolestuneita maahanmuutosta aiheutuneiden kulujen kasvusta. He esittivät, että jos maahanmuutto lisääntyy jatkossakin, maahanmuutosta aiheutuvat kustannukset kasvavat jopa niin suuriksi, etteivät suomalaiset pysty niitä maksamaan. Nykyinenkään tilanne ei miellyttänyt, sillä haastateltavien mukaan jokainen euro, joka menee maahanmuuttajien elättämiseen, on pois kantasuomalaisten peruspalveluista.

H9: Ja sit ku ajattelee jotain Suomen kantokyky, tää on viidenmiljoonan, viiden ja puolen miljoonan ihmisen kansa, niin eihän me voida niinku yksinkertaisesti ottaa sitä väkee tänne. Että se niinku tälle ihan yleisenä ilmiönä. Ja sit toisaalta jos ajatellaan sitä niinku ihan rahallisesti, niin se on. Mä en, onks sulle semmonen termi ku pareton optimi, että ku jolleki annetaan, niin se on joltakin pois.

SV: Mm-m.

H9: Että mitä enemmän Suomeen tulee lisää elätettäviä, niin sen vähemmän meillä on niinku mahdollisuuksia elättää niitä suomalaisia, jotka jostain syystä tarvii sitä elättämistä, vanhuksia, lapsia, sairaita, vammaisia, työttömiä.

Haastateltavat käyttivät vastauksissaan tieteellisiä termejä, kuten esimerkiksi pareto-optimi edellisessä lainauksessa. Maahanmuuttokriittisessä puhetyylissä pyritäänkin luomaan auktoriteettiasemaa perustelemalla näkemyksiä tieteellisin käsittein.

Kasvavat ongelmat

Vaikka haastateltavien mielestä maahanmuutto aiheuttaa jo nyt ongelmia, nämä ongelmat nähtiin vielä suhteellisen pieniksi. Suurempi pelko on kuitenkin siinä, että jos maahanmuuttosäädöksiä ei heti tiukenneta, nämä ongelmat muuttuvat yhä suuremmiksi. Tulevaisuuden uhkakuvina nähtiin muun muassa muut Euroopan maat, joissa maahanmuuttajien määrä on huomattavasti suurempi kuin Suomessa. Suomea verrataan usein Ruotsiin. Haastateltavat luettelivat joitakin ongelmia, joita Ruotsi nyt joutuu kohtaamaan hallitsemattoman maahanmuuton seurauksena. Näitä olivat muun muassa terrorismi, koulujen poltot ja suurien ulkomaalaisgettojen synty tiettyihin kaupunginosiin. Suomen tilanteen pelättiin ajan kuluessa kehittyvän samanlaiseksi. Uhkakuvien luonti on hyvin tyypillistä yleiseurooppalaisessa uusnationalistisessa keskustelussa (Schain, Zolberg & Hossay 2002, 11-12).

H2: Joo, määhän koen sen, että, tietysti tällä hetkellä Suomessa maahanmuuton aiheuttamat ongelmat on varsin pieniä, mutta sittei tarvi mennä kun Ruotsiin tai Ranskaan, niin siellä ne on sitte noussu paljon niinko suuremmiksi, ja tavallaan määhän pelkäsinkin sitä, että se sama kehitys tulee Suomeen, niin mun mielestä siinä pitäis niinko, piti alkaa keskustelemaan nytte eikä sitte vasta kymmenen vuoden päästä, ko ollaan samassa tilanteessa.

Toisaalta Suomen tilanteen ei uskottu muuttuvan samanlaiseksi, kuin se haastateltavien mukaan on muualla. Meillä kaupunkirakenteet ovat melko erilaisia, eikä meillä ole suurkaupunkeja samassa mittakaavassa kuin muualla Euroopassa. Siitä huolimatta maahanmuuttopolitiikkaa tulisi haastateltavien mukaan kiristää. Haastateltavien mielestä muutaman vuoden tai vuosikymmenen päästä voi olla liian

myöhäistä tehdä enää mitään. He uskoivat, että maahanmuutto kasvaa eksponentiaalisesti ja se vaikeuttaa ongelmiin puuttumista jatkossa. Tietyt ryhmät nähtiin suurempana uhkana, sillä haastateltavien mukaan niillä on suurempia ongelmia sopeutua.

H8: Et se, jos katotaan koko maapalloa ja sen historiaa niin, niin on hyvin paljon näyttöä siitä, että niin kun et, et satojen vuosien ajan jaksoilla joku ku, tietty kulttuurillinen sopeutuminen ja yhteensulautuminen on ollut varsin niukkaa. Ja, ja mitä voimakkaampia niinku eri etniset ryhmät on niin, niin sitä niukempaa se usein on se, sellanen kulttuurillinen sopeutuminen. Ja, ja esimerkiksi niin kun länsimaisissa yhteiskunnissa on mun käsittääkseni aika paljon näyttöä siitä, että niin kun es-esimerkiksi islamilaisista maista tulevien maahanmuuttajien kanssa usein nimenomaan toinen ja kolmas sukupolvi ovat kaikkein ongelmallisimpia.

Kriitikot pelkäsivät, että jatkossa vähemmistöyhteisöt kasvavat niin suuriksi, ettei niitten jäsenillä ole enää mahdollisuuksia sopeutua Suomeen. Kun esimerkiksi somaliyhteisö kasvaa tarpeeksi suureksi, somaleilla ei ole enää tarvetta oppia suomen kieltä, sillä kriitikoiden mukaan heillä on silloin ympäristössään tarpeeksi omakielisiä ihmisiä ja palveluita. Vähemmistöyhteisöjen mahdollinen paisuminen nähtiin ongelmalliseksi myös itse maahanmuuttajien kannalta. Silloin, jos maahanmuuttajat eivät integroidu Suomeen eivätkä opi suomen kieltä, heillä on suurempi riski syrjäytyä. Jos näin pääsee käymään, he eivät hakeudu koulutukseen ja seurauksena on, etteivät he myöskään pysty työskentelemään koulutusta vaativissa tehtävissä. Tällaisen kehityksen myötä kielitaidottoman ja kouluttautumattoman väestöryhmän osaksi voivat jäädä sellaiset matalapalkkaiset ja epämiellyttävät työt, joita muu väestönosa ei halua tehdä. Yksi haastateltava esitti Suomessa olevan tulevaisuudessa yhteisöjä, jotka ovat eristyneitä muusta yhteiskunnasta:

H9: Se mikä on niin kun mun näkemys, en mä ny puhu kauhuskenaarioista, mutta kyl hyvin vahvoja merkkejä on tosta somaliyhteisön kasvamisesta siellä Helsingissä. Että niitä on nyt perheenyhdistämisen kautta tulossa, somaleita tulossa kymmenentuhatta ainaki tässä parin kolmen vuoden aikana. Siihen liittyy, jo nytkin on ihan viranomaistaholta sanottu, että liittyy esimerkiksi tämmöstä niinku, että tuodaan näitä nuoria tyttöjä vaimoiks tänne taikka kodinhoitajiks, ku niitä sanotaan hienosti, että tulee, siis tulee oleen tavallaan tämmöstä niinku, en mä nyt sanois että kahden kerroksen väkee, mutta tulee oleen tämmöstä gettoa, missä puhutaan jotain tiettyä kieltä.

Haastateltavien näkemyksissä erityisesti somalit ja muslimit kuvataan ryhmänä, joka ei sopeudu Suomeen. Näin haastateltava muodostavat homogenisoidun kuvan ”islamilaisista maista” tulevista maahanmuuttajista, ikään kuin he kaikki olisivat samanlaisia. ”Islamilaiset maat” eivät kuitenkaan muodosta mitään yhtenäistä ryhmää, jolla olisi yksi yhtenäinen kulttuuritausta. Islaminuskoisia myös uskonnollistetaan eli heitä tarkastellaan vain heidän uskonnollisen taustansa kautta eikä esimerkiksi sosiaalisen asemansa tai koulutuksensa kautta (Martikainen 2008, 66-67). Muslimit esitettiin siis huonosti sopeutuneena ryhmänä. Johtuuko tämä siitä, etteivät he yleensä juo olutta eivätkä syö makkaraa? Toisin sanoen eivät toteuta suomalaisuutta sen arkisuudessaan. Myös Englannissa esiintyy väitteitä siitä, että muslimit eivät sopeudu yhteiskuntaan (Grillo 2007, 982). Vaikka muslimit kävisivät töissä ja maksaisivat veroa, heitä ei siltikään nähdä yhteiskuntaan sopeutuneena. Tämä voi johtua assimilaatiovaatimuksesta. Monikulttuurisuudesta onkin virallisena politiikkana liikuttu kohti assimilaatiovaatimuksia. (Mt. 2007, 979-980.) Sopeutumisella vaaditaan siis assimilaatiota, jotta jäljelle jäisi vain yhdenlaista suomalaisuutta.

4.1.3. Loputon virta

Haastatelluilla maahanmuuttokriitikoilla oli hyvin selkeä näkemys siitä, että maahanmuutto on ilmiö, joka ei tule hidastumaan. Kun muut maat kiristävät maahanmuuttopolitiikkaa, ihmiset menevät niihin maihin, joihin vielä pääsee. Haastateltavien mukaan Suomeen on vielä helppo päästä, joten täällä tulijoita riittää jatkossakin. Maahanmuuttokriitikoiden keskuudessa tästä ilmiöstä puhutaan loputtomana virtana. Maailmalla katastrofit ja sodat eivät lopu, joten siirtolaisvirrat eivät tule tyrehtymään. Heidän mukaansa Suomi ei pysty vastaanottamaan loputtomasti ihmisiä. Uhkakuvat ruokkivat pelkoa siitä, että Suomi täyttyy maahanmuuttajista, jolloin kantasuomalaiset jäävät vähemmistöksi ’omassa’ maassaan.

H8: Niin, niin ne on täysin niinku verrattavissa, jopa ylittävät monin kertasestikin, niin kun sellasia muuttajamääriä, joita historiassa puhutaan kansainvaellusten aikana tai vastaavaa. Et kun mun, mun mielestä kans jos, jos maahanmuuttopolitiikka niin kun, miten mä sen kauniisti sanosin? Sanotaan et

jos on hirveän niin kun Suomi-perspektiivilähtöistä, niin silloin ollaan tekemässä päätöksiä aivan väärästä asiasta, koska hyvin pitkälle on kyse siitä, että niin kun on maita, joista on yhteensä satoja miljoonia halukkaita ja potentiaalisia lähtijöitä elintason, todellisuuden kuvitelmien, minkä vaan perässä.

Haastateltavien mukaan Suomeen on siis helppo päästä, sillä täällä ei ole samalla tavalla kiristetty maahanmuuton kriteereitä kuin muualla. Tämä on kuva jota maahanmuuttokriitikot pitävät yllä aktiivisesti, vaikka todellisuudessa maahanmuuttoa rajoitetaan hyvinkin tarkasti. Suomessa turvapaikanhakijoita houkuttaa haastateltavien mukaan myös se, että täällä on kattava sosiaaliturva, jonka piiriin he pääsevät. Tässä kritiikki ei kuitenkaan kohdistu itse maahanmuuttajiin vaan liian löysäksi nähtyyn maahanmuuttopolitiikkaan, kuten yksi haastateltava asian ilmaisi:

H5: Se joka pyytää rahaa ei ole tyhmä, vaan se joka sitä antaa.

Kriitikoiden mielestä jokainen uusi maahan saapunut turvapaikanhakija tarkoittaa useampaa uutta elätettävää, sillä oleskeluluvan saatuaan he voivat anoa perheenyhdistämistä. Perheenyhdistämisten maksukäytäntö lisäsi haastateltavien mukaan Suomen houkuttelevuutta humanitaaristen maahanmuuttajien silmissä.

H2: Joissain mais on nii, että ei makseta etuja tai rahaa käteen turvapaikanhakijalle, mut annetaan ruoka ja majoitus. Et Suomessahan on niin, että annetaan rahaa, että ne voi itse ostaa ruokaa. Nii maailmassa, ni Suomi maksaa eniten rahallisesti noita etuja turvapaikanhakijoille. Niitä kyl alennettiin, olikse se ny viime vuoden lopulla, ku niit alennettiin joitain kymppejä, mut se on sen jälkeenki maailman suurin, mitä niille annetaan turvapaikanhakijoille. Sit Suomi on myös ainoo maa, jossa maksetaan noi perheenyhdistämismatkat Suomeen.

Kriitikot uskoivat, että osa turvapaikanhakijoista tulee Suomeen vain paremman elintason perässä eikä niinkään paetakseen henkilökohtaista vainoa. Paremman elintason etsimistä pidettiin pyrkyrytenä. Sen sijaan, että nämä turvapaikanhakijat olisivat jääneet niille ongelma-alueille, mistä he ovat kotoisin ja yrittäneet jälleenrakentaa omaa maataan, he ovat haastateltavien mukaan lähteneet karkuun. He siis kritisoivat maahanmuuttajien moraalista laatua. Haastateltavat kuitenkin myönsivät, että Suomestakin on lähdetty maailmalle leveämmän leivän perässä. Ero

suomalaisten ja näitten nykysiirtolaisten välillä on kriitikoiden mukaan se, että suomalaiset lähtivät muualle tekemään töitä, kun taas Suomeen tullaan nauttimaan korkeasta elintasosta, joka kustannetaan verovaroilla. Toisin sanoen turvapaikanhakijoiden todellista tarvetta turvapaikkaan epäiltiin vahvasti, kuten yksi haastateltava pohti:

SV: Mm-m. Joo. Mites sitte ku puhuttiin näistä pakolaisista, ku Suomeen tulee pakolaisia ja..

H3: Mm-m.

SV: ..turvapaikanhakijoita niin, uskoksie että niinku, tai että se on todellista hätää, mitä ne tulee tänne?

H3: Se, osaltaan se on varmaan todellista hätää, mutta sitte taas, osa taas ei ole, että varmaan, varmaan suomalaisekki tekis niin jos olis jossain tämmönen sata kertaa rikkaampi maa ku Suomi, jonne vaan lentäis lentokoneella ja sitte jos esittäis pakolaista niin vois hyvällä tuurilla päästä sinne tuo noin nii onnenpäiviä viettelemään, että kyllä mää uskon, että ja tiedänkin että tuo noin nii et Suomeen tulee ihan aitoja pakolaisia, mutta iso osa tästä muuttovirrasta kuitenkin koostuu tällaisista niin sanotuista onnenonkijoista ja tämä on taas yks tämmönen kritiikin aihe, että moni kokee, että jos Suomi ottaa ihmisiä Suomeen, niin niitten pitäis sitte olla semmosia todellisia pakolaisia.

Myös todellisessa hädässä olevia uskottiin olevan, eikä heidän auttamistaan vastustettu niin hanakasti. Myös Jaakkolan (2009) tutkimuksen mukaan, joka kylläkin käsittelee yleisesti suomalaisten suhtautumista maahanmuuttajiin, pakolaisuuden syillä oli vaikutusta ihmisten asenteisiin. Ihmiset suhtautuivat myönteisemmin niihin, jotka olivat lähteneet pakoon sotaa tai luonnonkatastrofia kuin niihin, jotka pakenivat poliittista tai uskonnollista vainoa. (Jaakkola 2009, 32.) Pohdinta jatkui vielä näin:

H3: Tällasta sitte, tällasta onnenonkijuutta tavallaan niin ei koeta maahanmuuttokriittisissä piireissä tietysti hyvänä, mutta semmosta aitoa pakolaisuutta, mitkä täyttää nämä YK:n kriteerit, niin sellasta aika harvoin mun, mun kokemusteni mukaan vastustaa.

Osa haastateltavista taas oli sitä mieltä, että vaikka maailmassa olisi kuinka paljon hätää kärsiviä ja nälkää näkeviä, niin Suomi ei kerta kaikkiaan voi toimia koko maailman sosiaalihuoltona. Kriitikoiden mielestä emme voi auttaa kaikkia apua tarvitsevia, ja tämä onkin yksi argumentti, jolla perustellaan maahanmuuttopolitiikan tiukentamista. Kyse on myös ihmisten erilaisista moraalikäsitteistä ja siitä, mikä

nähdään inhimilliseksi velvollisuudeksi ja mitä taas. Vain yksi haastateltava esitti asian suoraan, sitä sen enempää kaunistelematta:

H5: Meillä ei ole minkäänlaista velvollisuutta auttaa kehitysmaiden ihmisiä.

Humanitaarista maahanmuuttoa kritisoitiin myös siitä, että usein kriisialueilta pakolaisiksi lähtevät haastateltavien mukaan vain ne, joilla on varaa lähteä. Tämä väite perusteltiin sillä, että matkustaminen on kallista ja kaikkiin matkan eri vaiheiden järjestämiseen tarvitaan rahaa. Ne taas, joilla ei ole minkäänlaista varallisuutta ja jotka kärsivät eniten, joutuvat jäämään kriisialueille. Tämän näkemyksen mukaan vain kaikista kykenevimmat ja varakkaimmat päätyisivät kriisialueilta Suomeen. Nämä taas olisivat haastateltavien mukaan juuri sitä väestönosaa, joka parhaiten pystyisi jälleenrakentamaan sodan tai muun katastrofin raunioittamaa maata. Vaikka kykenevimmat ja varakkaimmat olisivatkin Suomen kannalta parhaimpia maahanmuuttajia, sitä kritisoitiin, sillä sitä pidettiin moraalisesti vääränä.

SV: Aivan. No, sit ku sie puhuit täst et, et niinku et pakolaiset on yks osa näit maahanmuuttaji; niin, niin, mitä mieltä sie oot siitä, onks niinku, et se todellinen, onks se hätä niinku todellista tai?

H1: On pyritty rakentamaan semmonen järjestelmä, mikä auttais niitä hädässä olevia, niinku laitettu semmosen järjestelmän, mikä tällä hetkellä lähinnä, jos puhutaan pelkästään siit auttamisesta, niin se auttamissektori on tällä hetkellä ainoastaan kohdistuu semmosiin ihmisiin, joilla, joilla niinku on varaa maksaa siel lähtömaassa jopa tuhansii tai kymmeniituhansii euroja siitä, et ne saa lipun tuolta ihmisalakuljettajalta, et ne sit pääsee Euroopan läpi, missä nyt, sanotaan nyt vaik semmonen perus kymmenen maata kuljetetaan läpi ja sit päätyy loppujen lopuks Suomeen, et rahalla pääsee Suomeen, ni et onks se sitten hätä vai ei, nii ainakaa tilastojen mukaan ei oo tuommone todellista hätää.

Sen sijaan, että kuluttaisimme suuria summia pakolaisten auttamiseen täällä Suomessa, haastateltavat näkivät parempana vaihtoehtona auttaa ihmisiä kriisi- ja ongelma-alueiden lähimaissa. Suomessa elintaso on korkea ja elämä on kallista täällä. Ihmisten auttamiseen käytettävät rahan tulisi kanavoida toisin, kuten tämä haastateltava mainitsi puhuttaessa humanitaarisesta maahanmuutosta:

H7: Tuota, humanitaarisessa maahanmuutossa on se ongelma, että me ostetaan hyvää omaatuntoa tuomalla tänne kiintiöpakolaisia, joiden kotouttaminen, kielitaidon opettaminen, no uuden elämän alkuun auttaminen käytännössä niin

maksaa ja paljon. Ja sillä samalla rahalla me voitais auttaa kriisialueilla, siellä lähtöalueilla niitä ihmisiä paljon paremmin, eikä tulis mitään kulttuurishokkiakaan, ei tarttis lähteä minnekään maapallon toiselle puolelle että. Sillä rahalla mikä kuluu yhden, yhden elin.. äh, yhden pakolaisen tuota alkuun auttamiseen täällä niin sillä sais paljon lääkkeitä, ruokaa, koulutusta, niin edelleen jossain köyhällä alueella.

Haastateltava puhui tässä humanitaarisista pakolaisista, mutta oli sanomaisillaan ”elin”-tasopakolaisia. On mielenkiintoista, miten hän pyrki itseään korjaten salonkikelpoiseen ilmaisuun. ”Elintasopakolainen” on epävirallinen termi, jonka käytöllä pyritään viestimään, että pakolainen tai turvapaikanhakija ei olisi kansainvälisen suojelun tarpeessa.

Kustannusten lisäksi haastateltavat pitivät järjettömänä sitä, että ihmisiä siirretään pois kotimaastaan kaukaisiin maihin, joissa kulttuuri on hyvin erilainen verrattuna heidän lähtömaansa kulttuuriin. Ihmisten siirto maapallon toiselta puolelta toiselle aiheuttaa kriitikoiden mukaan suuria sopeutumisongelmia. Osa haastateltavista puhui erilaisista kulttuuripiireistä viitaten tieteellisiin julkaisuihin kuten Samuel P. Huntingtonin teokseen. Samuel P. Huntington (1996) näkee maailman jakautuvan seitsemään tai kahdeksaan eri kulttuuripiiriin. Yhteiskunnalliset ongelmat hänen mukaansa syntyvät niissä kohdissa, joissa nämä kulttuurit kohtaavat. Väitteensä hän perustelee sillä, että ihmiskunnan pitkän historian aikana kosketukset eri kulttuuripiirien välillä ovat olleet lähes olemattomat ennen modernin ajan alkua. (Emt. 1996, 19-29.) Jotta kulttuurit eivät törmäisi haastateltavat ehdottivat, että hätää kärsivät ihmiset sijoitettaisiin heidän alkuperäisten lähtömaidensa lähialueille, sillä siellä paikallinen kulttuuri olisi lähempänä heidän omaa kulttuuriaan ja näin sopeutuminenkin olisi nopeampaa.

4.1.4. Poliitiikka ja yhteiskunta

Seuraava teema kuvaa maahanmuuttokriitikoiden näkemyksiä maahanmuuttopolitiikasta ja sen kytkeytymisestä muihin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Useimmat haastateltavista maahanmuuttokriitikoista olivat poliittisesti tai yhteiskunnallisesti aktiivisia. He toivat esille maahanmuuttokysymysten lisäksi

muitakin suomalaisessa yhteiskunnassa esiintyviä ongelmia. Tässä alaluvussa tulkitseen sitä, miten heidän puheessaan nämä muut yhteiskunnalliset ongelmat kytkeytyvät niihin, joita maahanmuuton uskottiin aiheuttavan.

Maahanmuuttokriitikoiden mielestä Suomen maahanmuuttopolitiikka on liian löysää ja siksi maahanmuuttosäädöksiä tulisi kiristää. Suomessa oli aiemmin yksi Euroopan tiukimmista maahanmuuttolaista, kun taas muualla Euroopassa oli paljon löysempää. Tämä johtui siitä, että läntisessä Euroopassa tarvittiin työvoimaa aloille, joihin ei riittänyt työntekijöitä omien maiden kansalaisista (Doty 2003, 14). Viimeisten kymmenen vuoden aikana muualla Euroopassa ihmisten näkemykset ovat muuttuneet ja maahanmuuttajat onkin alettu nähdä yhteiskuntaa kuormittavana väestöosana. Läntisessä Euroopassa suuntaus on ollut se, että maahanmuuttosäädöksiä on kiristetty. (Doty 2003, 15-17.) Haastateltavien mukaan Suomessa rajoituksia on löysennetty samaan aikaan, kun kehitys Euroopassa on ollut päinvastaista. Sen sijaan, että oppisimme näiden maiden kohtaamista ongelmista, olemme kriitikoiden mukaan päättäneet uusia ne.

Maahanmuutosta aiheutuvista ongelmista keskusteltaessa haastateltavat painottivat sitä, että nämä ongelmat eivät ole maahanmuuttajien syytä, vaan syy on poliittisten päätöksentekijöiden. He ovat säätäneet vallitsevat lait ja päättäneet hankkia Suomeen lisää maahanmuuttajia, niin humanitaarisia kuin työperäisiäkin. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että kaikki maahanmuuttokriitikot eivät välttämättä ymmärrä osoittaa syyttävää sormea oikeaan paikkaan. Myös kriitikoiden keskuudessa tehtiin eroja ja haastateltavat koettivatkin erottautua vähemmän koulutetuista maahanmuuttokriitikoista tai niistä, jotka eivät osaa pukea kritiikkiään salonkikelpoiseksi. Yksi haastateltava kuvaili sitä, kuinka nykyisen politiikan sivuvaikutusten kohtaajat saattavat suunnata tyytymättömyytensä suoraan maahanmuuttajiin:

H2: Siis mun kritiikkini tietenkin kohdistuu päättäjiin, koska ne tätä yhteiskuntaa pyörittää ja päättää, millon se, millanen se maahanmuuttopolitiikka on. Että niinku kansalaisia, nii ne voi suuttua niistä maahanmuuttajista. Siis emmääkään siit ilonen oo, jos ne tekee rikoksia, mut esimerkiks, no toi turvapaikkajärjestelmä esimerkiks, ni jos ne pääsee tänne helposti ja ilman mittää oikeeta tarvetta siihen, nii se sitte suututtaa sitä veronmaksajaa, vaikka se joka tänne tulee nii ei oo, ei oo syyllinen siihen, että se turvapaikkajärjestelmä

on semmonen ku se on, vaan se on niitten päättäjien syy. Eli tää siin oon ikävää, että se viha kohdistuu maahanmuuttajaan eikä siihen päättäjään.

Edellisen näkemyksen mukaan, jos maahanmuuttajat kohtaavat rasismia tai muunlaisia vihan purkauksia, se voi olla suora seuraus epäonnistuneesta maahanmuuttopolitiikasta. Tällaisten tekojen ja asenteiden estäminen olisi haastateltavien mukaan mahdollista paremmalla poliittisella päätöksenteolla.

Epäonnistuneen maahanmuuttopolitiikan taustalla nähtiin myös erityisiä poliittisia tavoitteita. Kriitikot näkivät suomalaisen oikeiston ja erityisesti Kokoomuksen haluavan Suomeen lisää maahanmuuttajia, jotta tänne saataisiin lisää halpatyövoimaa. Osa haastateltavista uskoi, että kouluttamattomien maahanmuuttajien myötä Suomeen syntyy uusi halpatyövoimaluokka ja silloin, jos nämä ammattitaidottomat maahanmuuttajat suostuvat ottamaan vastaan huonosti palkattuja töitä, myös muiden palkkataso laskee. He uskoivat, että tällaisen kehityksen myötä suomalaiset joutuisivat vastaisuudessa ottamaan vastaan huonosti palkattuja töitä.

H4: Sitte tuos työperässä maahanmuutossa on ongelmana se, et se voi liukua sellaseen tilanteeseen ku tänne tulee hyvin paljon työvoimaa, niin se työllistäminen vaatii palkkojen laskuja, josta tietysti Kokoomuksen yrittäjäsiipi on kovin innoissaan, että.

Haastateltavia ärsytti myös aikaisempien hallituspuolueiden puheet siitä, että Suomeen tarvitaan lisää työperäistä maahanmuuttoa. Heidän oli vaikea ymmärtää, miksi tänne tarvittaisiin lisää työntekijöitä, kun täällä on jo ennestään paljon työttömiä. Tulevaa eläköitymisruuhkaa ei pidetty uskottavana selityksenä. Yksi haastateltava vertasi tilannetta Japaniin, missä on tähänkin asti tultu toimeen paljon pienemmällä huoltosuhteella kuin Suomessa. Huoltosuhte tarkoittaa sitä, minkälainen väestörakenteen suhde on, eli työssäkävien ja yhteiskuntaa pyörittävien ihmisten määrä verrattuna lapsiin, eläkeläisiin, kehitysvammaisiin ja muihin, jotka tarvitsevat yhteiskunnan tukea. Näin yksi haastateltava pohti työllisyystilannetta:

H6: Tosiaan jos tilastoja kattoo niin aika, kuinka työvoimapulaa ja muuta hehkutetaan, niin tota, se on aika huono veruke ottaa täysin kouluttamatonta, kielitaidotonta, ammattitaidotonta väkeä ja vedota, että täällä on kauhea työvoimapula samalla aikaan, ku täällä on hirveä määrä omia työttömiä.

Maahanmuuttokeskustelu ja maahanmuuttoon liittyvien ongelmien vahva esiin nostaminen nähtiin myös keinona siirtää ihmisten huomio pois muista yhteiskunnallisista ongelmista. Varsinkin vuoden 2011 eduskuntavaalien lähestyessä oli helpompi puhua maahanmuutto-ongelmista kuin esimerkiksi valtion velasta, joka on kasvanut hurjasti. Yksi haastateltava puhui siitä, kuinka mediassa käydyllä keskustelulla on saatu ihmiset kiinnittämään huomiota vain maahanmuuttopolitiikkaan.

H9: Suomessa on ihan hirveesti oikeita ongelmia, joihin pitäis puuttua.

SV: Mm-m.

H9: Ja jotta kansa ei rupee niinku kyselee, että kos, että miks me otetaan näin hullun lailla velkaa, että koska nää velat maksetaan. Jotta ihmiset ei puutu oikeisiin asioihin, niin pitää olla tämmönen joku feikki, tämmönen niinku houkutuslintu, joka se kiinnitetään nyt se huomio. Just tämmönen, että ku paasataan jostain maahanmuutosta, niin porukka ei huomaa kysyä, että hei miks meillä on satamiljardia velkaa. (...) Että poliitikkojen ongelma, se on myös tän maahanmuuttokeskustelun ongelma on se, että poliitikot kaivaa tämmötteitä helppoja puheenaiheita, joilla saa ääniä, eikä ne mieti niitä seurauksia. Niin se, itse asiassa siitä vois vielä sanoo tohon nauhallekin, niin kyllähän tässä semmonen ikävä juttu on, että nyt ku poliitikot käyttää vipuvartena tätä maahanmuuttokeskustelua päästäkseen eduskuntaan.

Maahanmuuttokriittistä diskurssia haastetaan siis myös sisältäpäin, mikä osoittaa, että maahanmuuttokriitikot eivät ole homogeeninen ryhmä. Käsityksissä löytyy eroja.

4.1.5. Suvaitsemattomuuden suvaitseminen

Maahanmuuttokriittisillä on näkemys siitä, mitä suvaitseminen on ja miksi se ei ole järkevää. Yksi haastateltava mainitsi suvaitsemisen olevan sietämistä ja erityisesti itselle vieraiden asioiden sietämistä. Hänen mielestään sietämistä ei tarvitse hyväksyä. Toisin kuin maahanmuuttokriitikot, suvaitsevainen kansanosaa eli ”suvaitsevaisto” oli haastateltavien mielestä erityisen valmis suvaitsemaan islaminuskkoa ja siihen liittyviä traditioita. Haastateltavien mielestä islam on kuitenkin suvaitsematon uskonto, mikä ei suvaitse esimerkiksi naisten ja miesten välistä tasa-arvoa, jota taas pidettiin perustavana arvona suomalaisessa yhteiskunnassa. Tässä islamiin liitetään

stereotyyppinen kuva naisia alistavana uskontona. Yksinkertaistukset ovat yleisiä puheessa, kun aihe on puhujalle vieras.

H4: Ja sitte niinku tavallaan nää kaivaa ittelleen hautaa nää vasemmistolaiset kukkahattutädit ja vihreät femakot, feministit. Että ne, niiden jälkeläiset, lapsenlapset tulee kaikkein pahiten kärsimään heidän monikulttuurisuusvouhotuksestaan. Siin ei niinku metsää puilta nähdä, että tuleeko meidän suvaita suvaitsemattomuutta, et se on se kysymys, koska nää on todella suvaitsemattomia uskontoja tai siis islamista puhutaan lähinnä.

Maahanmuuttokriitikot siis puhuvat naisten ja miesten välisestä tasa-arvon tärkeydestä, samalla kun he käyttävät suvaitsevaisista naisista loukkaavia ilmauksia kuten ”femakko”. Tällaisten ilmausten käyttö ei missään nimessä edistä tasa-arvoa. ”Suvaitsevaistosta” puhuttaessa haastateltavat sanoivat heidän olevan suvaitsevaisia vain monikulttuurisuutta ja maahanmuuttoa kohtaan. Maahanmuuttokriitikoiden mukaan ”suvaitsevaisto” ei kuitenkaan ole valmis suvaitsemaan omista näkemyksistä poikkeavia näkemyksiä, kuten esimerkiksi maahanmuuttokriitikoiden mielipiteitä. Kriitikoiden mukaan ”suvaitsevaisto” pyrkii leimaamaan maahanmuuttokriittiset suvaitsemattomiksi ja rasisteiksi.

H4: Sielläki on sitä samaa porukkaa, semmosta hurmoshenkistä porukkaa kannattaa maahanmuuttoa. Et ne yrittää leimata, leimata suvaitsemattomiksi näitä maahanmuuton vastustajia. Itse he suvaitsevat suvaitsemattomuutta, joka mun mielestä on paljon pahempi asia, koska islam on uskontona hyvin suvaitsematon.

Toinen haastateltava taas sanoi, että suvaitseminen on kaiken monikulttuurisuuden kritiikitöntä ihailua ja elämän realiteeteista irrottautumista. Suvaitseminen antaa hänen mukaansa mahdollisuuden suomalaisten hyväksikäytölle, sillä suvaitsevainen ihminen ei osaa torjua maahanmuuttajan mahdollisia rikollisia tarkoituksia. Hän myös vertasi maahanmuuttajiin suhtautumista lasten kasvatukseen. Kuten lapsille on kasvatuksessa osoitettava rajat, näin on tehtävä myös maahanmuuttajille, jotta he oppisivat ymmärtämään, miten Suomessa toimitaan. Toiseuteen liittyvä yleinen representaatiokäytäntö onkin itseensä nähden erilaisen ’lapsellistaminen’ (Hall 2005, 197). Sitä käytetään sekä sukupuolien välisiin että etnisten erojen representointiin. Yhdysvalloissa orjuuden aikaan mustia orjia kohdeltiin kuin lapsia viemällä heiltä

kaikki vastuulliset ominaisuudet ja nykyäänkin esimerkiksi naisia saatetaan ”tytötellä” työelämässä. (Hall 2005, 197.)

4.2. Suomi ja suomalaiset

Maahanmuuttokriittiseen diskurssiin liittyy vahva käsitys kansojen eroavaisuuksista, jolla tehdään eroa meidän suomalaisten ja muiden välillä. ’Meitä’ ovat Suomessa syntyneet etnisesti yhteneväiset kantasuomalaiset. ’Muita’ taas ovat kaikki muut, jotka eroavat kantasuomalaisista. Muut voivat olla myös Suomen kansalaisia silloin, jos he eivät täytä kriitikoiden käsityksiä suomalaisuuden kriteereistä. Muut saavat osakseen representoida Toiseutta (Hall 2005, 139-140).

4.2.1. Suomalaisuus

Suomalaisuus on tärkeä teema maahanmuuttokriittisessä keskustelussa, sillä se on kaiken lähtökohta. Kantasuomalaisten uskotaan olevan oma erityinen ryhmänsä, jolla on tiettyjä synnynnäisiä oikeuksia. Tätä ryhmää on myös kriitikoiden mukaan suojeltava liiallisilta ulkoisilta vaikutuksilta. Suomalaisuus on jotain ikaikaista ja se on täällä syntymisen ja kasvamisen myötä peritty ominaisuus. Suomalaisuutta voi olla vaikea pukea tarkasti sanoiksi, mutta se tiedetään, mitä se ei ole. Haastateltavien puheessa näkyi selvästi käsitys suomalaisista yhtenä ryhmänä. ’Me’ olemme yksi ryhmä, jota yhdistää yksi kulttuuri. Siinä mielessä Andersonin (2007) tarkastelu kansakunnasta kuviteltuna yhteisönä teoksessa *Kuvitellut yhteisöt* on varsin osuva. Vaikka meitä suomalaisia on kuinka erilaisia, emmekä koskaan tule tapaamaan kaikkia muita suomalaisia, olemme silti yhtä. ’Meitä’ yhdistää ikiaikainen historia ja kieli, joka tulee jatkumaan yli yksilöiden. Yhteisö oli olemassa ennen meidän syntymäämme ja se tulee jatkumaan kuolemamme jälkeenkin. (Anderson 2007, 43-46.) Suomalaisuus on siis jotain hyvin syvää ja perustavanlaatuista, joka nähtiin synnynnäiseksi ominaisuudeksi, vaikka osa haastateltavista olikin sitä mieltä, että suomalaisiksi voi myös tulla.

Suomalaisuutta pohdittaessa, suomalaista kulttuuria ei pidetty muuttumattomana. Vaikka kulttuuri muuttuisikin, sitä täytyy silti jatkuvasti uusintaa ja tuottaa niin rituaalein kuin kertomuksinkin.

H7: Kulttuurihan on vain ja ainoastaan sitä, millaiseksi ihmiset sen tekee, että siinä mielessä kulttuuri eroaa näistä muista kansallisuuden määritteistä oleellisesti, koska syntymäpaikkaansa ihminen ei voi itse vaikuttaa, ei geeniperimäänsä, kansan historia on semmonen, mihin tota ei voi itse vaikuttaa ja niin edelleen, mutta kulttuuri tai siis tuota historia tietysti tuota on sellanen, että kansa voi siihen vaikuttaa, mut siinä usein, varsinki Suomen tapauksessa on suurvallat, jotka sitä sitten käytännössä tekee.

SV: Mm-m.

H7: Sen sijaan kulttuuri on puhtaasti meidän oma aikaansaannos ja se muuttuu ajan myötä, että suomalainen kulttuuri on tasan tarkkaa sitä, millaiseks suomalaiset sen tekee. Eikä se oo tänä päivänä samanlainen kun, kun kolmesataa vuotta sitten. Eikä sen tarvitsekkaan olla, se päinvastoin olis merkki pysähtyneisyydestä.

Kun kulttuuri sitten ymmärretään muokattavana olevaksi, myös maahanmuuttajat voivat osaltaan vaikuttaa siihen. Tästä voivat johtua pelot suomalaisen kulttuurin muuttumisesta pluralistisemmaksi kuin se oli tai sen uskottiin olevan ennen maahanmuuttajien määrän lisääntymistä 1990-luvulla. Toisaalta edellisen lainauksen haastateltava itsekkin myönsi, että jos kulttuuri ei muutu, se on merkki pysähtyneisyydestä. Olisi siis pysähtyneisyyttä ajatella tai toivoa etteivät maahanmuuttajat vaikuttaisi suomalaiseen kulttuuriin.

Maahanmuutosta keskusteltaessa haastateltavat rakensivat selkeitä rajoja suomalaisten ja muiden välillä. Tässä puhettavassa suomalaisuus edustaa 'meitä', jolloin loput rajataan sen ulkopuolelle kategoriaan 'muut'. Tässä diskurssissa suomalaisuus edustaa länsimaalaisuutta ja sivistystä ja muut taas itää ja koulutuksen puutetta. Poikkeuksena ovat tietysti maahanmuuttajat muista länsimaista, mutta kukaan haastateltavista ei vastustanutkaan heitä. Osa haastateltavista mainitsi myös luterilaisuuden olennaisena osana suomalaisuutta, vaikka sitä pidettiin lähinnä tapauskovaisuutena. Länsimaisuus ja sivistys korostuivat tärkeimpinä asioina, joita arvostettiin suomalaisuuden kriteereinä. Jos ulkomaalainen ihminen täyttää enimmältä osin nämä kriteerit hänet voidaan ottaa osaksi 'meitä' suomalaisia.

H8: Jos tulee sveitsiläinen kirurgi Suomeen tai nigeriläinen kirurgi Suomeen, niin niiden mahdollisuus sopeutumiseen, jos on työperäisestä maahanmuutosta kyse, niiden mahdollisuus sopeutua suomalaiseen työskentelykulttuuriin, joka kuitenkin niinku ku toimitaan tiimeinä ja yhteisinä niin, niin ne voi olla hyvin erilaiset, et se nairobilainen yliopisto ei oo antanu ehkä yhtä hyvää koulutusta, joka ois yhtä yhteensopiva suomalaisen työskentelykulttuurin kanssa ku se sveitsiläinen.

Suomalaiseksi voi siis myös tulla haastateltavien mukaan. Tämä nähtiin silloin mahdolliseksi, jos suomalaiseksi haluava täyttää tietyt kriteerit. Ihmisen taustalla tai ulkonäöllä ei sanottu olevan merkitystä suomalaiseksi tulemisessa, kunhan hän täyttää vaaditut kriteerit. Suomalaisuuden kriteereiksi mainittiin Suomessa syntyminen, kielen hallitseminen ja kulttuurin tunteminen. Kaikkia näitä vaatimuksia ei maahanmuuttokriitikoiden mukaan kuitenkaan tarvinnut täyttää, jotta voisi tulla suomalaiseksi. Vaikka ulkomaalainen saisi Suomen kansalaisuuden ja hänestä näin ollen tulisi suomalainen, häntä ei välttämättä edes silloin pidetä suomalaisena, mikä johtuu kapeasta suomalaisuuskäsityksestä (Lepola 2000, 385). Tätä eroa pohti yksi haastateltava:

H3: Mun mielestä pitää erotella niinku suomalaiset ja Suomen kansalaiset eli suomalaiset on mun mielestä tämmösiä niinko etnisesti suomalaisia, suomenkielisiä, suomen, suomalaista kulttuuria noudattavia henkilöitä, mutta sitte taas Suomen kansalaiset on kaikki tällaset, tuo noin nii, kenel nyt on, lukee passissa, että on Suomen, Suomen kansalainen, mutta se on tietysti hankalaa, että jos on vaikka joku afrikkalainen, tuo noin nii, alkaa puhua täydellistä suomen kieltä ja tuo noin nii, käyttämään tuohivirsuja ja väinämöislakkaa niin onko hän sitte, tuo noin nii, suomalainen.

Haastateltava ei ottanut kantaa siihen, onko väinämöislakkaa käyttävä afrikkalainen suomalainen vai ei. Edellinen lainaus kuvastaa kuitenkin sitä, kuinka tilanne koetaan hämmentäväksi, kun etnisesti kantasuomalaisista poikkeava henkilö käyttää perinteisiä suomalaisia symboleita. Silloin kapean suomalaisuuskäsityksen mukaiset selkeät, kategoriset rajat sumenevat.

Suomalaisuuteen liitettiin myös arkisia, jokapäiväisiä asioita. Arkiset käytännöt muodostavat sen ytimen, missä kansallinen identiteetti toteutuu ja mikä jatkuvasti muistuttaa meitä siitä, että elämme kansallisvaltiossa (Billig 2002, 8).

H7: Kun suomalainen vaikkapa tuota käy saunassa ja sen jälkeen juo olutta ja syö makkaraa, niin ei hän todellakaan tiedosta, että hän siinä toteuttaa suomalaista kulttuuriperinnettä, mut siitä on kyse.

Suomalaiseksi tulemisen edellytyksiksi haastateltavat mainitsivat kielen oppimisen ja paikallisten tapojen noudattamisen. He näkivät, että niiden oppimisen ja sisäistämisen myötä maahanmuuttaja voi sopeutua Suomeen ja näin ollen hänestä voi tulla suomalainen. Maahanmuuttajat voidaan siis hyväksyä tänne, jos he käyttäytyvät kuin suomalaiset, eivätkä kuten heidän omassa kulttuurissaan käyttäytyttäisiin. Näin ollen se, että ulkomaalainen voidaan hyväksyä osaksi yhteiskuntaamme, edellyttää häneltä assimilaatiota eli hänen omien kulttuuripiirteidensä häivyttämistä. Tällainen vaade voidaan nähdä pyrkimyksenä pitää suomalainen kulttuuri tai kansakunta 'puhtaana' vieraasta aineksestä (Puuronen 2001, 33-34).

H1: Kaikki ne maahanmuuttajat, jotka on vaikuttanut suomalaisilta käytöstavoiltaan, niin kaikki ne on myös osannu vois sanoa jopa erittäin hyvää suomea. Totta kai sen ny vähän, vähän kuulee sieltä täältä kielioppivirheistä tai aksentista tai jostain, mut tota kyl se, niin, kyl se niinku hyvin, hyvin suomalaiselta kuulostaa.

SV: Ja, sie sanoit, että se on niinku se käytöstavat mistä huomaa, että, et se on tavallaan, et siinä vaiheessa ihminen sopeutuu yhteiskuntaan, ku on ne käytöstavat on.

H1: Joo, koska ohan, ohan niinkun yhteisön yksilöllä aina tietynlainen tapa kommunikoida sekä sanoilla että eleillä keskenään ja sitte taas se kommunikointi on nimenomaan se, mikä sitoo ne yhteisön jäsenet siihen yhteisöön, että jos suomalaiset käytöstavat niin, niin se on, se on se yks tekijä, mikä sitoo sitten sen yksilön siihen suomalaiseen yhteiskuntaan.

Varsin kulunut sanonta 'maassa maan tavalla' oli yleinen näkemys siitä, miten maahanmuuttajien toivottiin toimivan Suomessa. Suomalaisia tapoja oli vaikea luetella, mikä voi johtua siitä, että kyse ei olekaan tapojen noudattamisesta vaan paremminkin suomalaisuuden kriteereiden täyttämisestä. Näitä kriteereitä olivat muun muassa Suomessa syntyminen, kielen hallinta ja länsimaisten arvojen kunnioitus. Maahanmuuttajien velvollisuuksia kuvailtiin näin:

H1: No ihan sen verran, että opiskelis sen kielen ja kulttuurin ja käyttäytyis maassa maan tavalla, jolloin pääsee sisälle tähän suomalaiseen systeemiin silleen, et sä voit opiskella ihan mitä tahansa tehä, tehä niinku itsestäsi ihan mitä tahansa, opiskella minkä tahansa ammatin ja tehä mitä tahansa töitä.

Toisaalta suomalaisuutta myös kyseenalaistettiin:

H2: Suomalainenhan voi tarkoittaa esim. sitä, että on syntynyt Suomessa ja asuu Suomessa tai semmone, joka on tullu muualta, mutta asuu Suomessa tai sellane joka on tullu muualta on asunu Suomessa ja on saanu Suomen kansalaisuuden että. Nii mun mielestä suomalainen voi olla jos saa Suomen kansalaisuuden, se on se semmonen hyvä raja, sei oo häilyvä raja. Mut siis ku on ulkomailla noita suomalaisia paikkoja, nii eihän niillä oo Suomen kansalaisuutta, ni onko ne sit suomalaisia. Ne puhuu suomea, että en tiä. Se on vähän hankala termi, et joku voi itte miettiä mitä se tarkoittaa, mitä suomalaisuus on.

Kyseenalaistaminen tapahtui vain siihen suuntaan, onko ulkomailla syntyneiden suomalaisten jälkeläiset suomalaisia. Sen syvällisempää suomalaisuuden tai ylipäätään kansallisen identiteetin kyseenalaistamista ei esiintynyt.

Toiset taas eivät olleet lainkaan valmiita kyseenalaistamaan suomalaisuutta. Kapea suomalaisuuskäsitys näkyy tämän haastateltavan vastauksissa:

H7: Suomalaisuus ei ole mielipideasia vaan suomalaisuus on erityispiirteitä. Se on ainoa järkevä tapa luokitella tai määrittellä kansallisuudet, etniset ryhmät tarkemmin sanoen. Suomalaisuuden tärkeimpiä määritteitä on varmaanki tota kieli, en sano, että suomen täytyy olla äidinkieli, mutta se että edes puhuis ymmärrettävää suomea. Ei sen tarvi olla äidinkieli. Tota sitten on, sitten on tuota, no historia on tärkeä, vaikka suomalaisilla on tota geenien osalta erilaista perimää lännessä ja idässä, niin meillä on kuitenkin aika yhtä, yhtäläinen historia. Ollaan yhdessä liikuttu, tota samalla porukalla, mitä nyt Karjala, tai itseasiassa karjalaisethan on mukana edelleen, koska väki sit pakkosiirrettiin tänne.

SV: Joo, evakot.

H7: Kaik, kaikki on edelleen mukana. Joo, tuota sitten geeniperimä on tietysti myös. Siit ei pääse yli eikä ympäri. Se ei oo mikään poliittisesti korrekti teema, päinvastoin siinä saa helposti rasismin leiman otsaansa, mutta kyllähän se niin on, että eri alueilla asuvilla ihmisillä on erilaiset geenialleelit. Sitten tota, mitä, mitä tuli mainittua, perimä, kieli, historia, no sitten kulttuuri myös. Voidaan kulttuurin kanssa sitten samaistaa myöskin uskonto, että suomalaiset perinteisesti on joko kristittyjä, ateisteja tai pakanoita.

Kapean suomalaisuuskäsityksen mukaan vain syntyperäiset, etnisesti yhteneväiset suomalaiset eli niin sanotut kantasuomalaiset ovat oikeita suomalaisia. Tällainen näkemys ei sulje ulkopuolelleen vain maahanmuuttajia vaan myös Suomen perinteiset vähemmistöt kuten suomenruotsalaiset, saamelaiset, tataarit ja romanit.

Syntyperäisillä suomalaisilla uskottiin olevan ominaisuuksia, jotka on peritty syntymän myötä. Heille nähtiin kuuluvan tiettyjä oikeuksia, joita ei tarvitse ulottaa koskemaan muita.

Haastateltavat toivoivat maahanmuuttajien tienaaavan elantonsa töitä tekemällä, sillä niin suomalaisetkin tekevät.

H1: Et se on niinku, se velvollisuus, mikä asetetaan maahanmuuttajille niin se on oikeestaan se sama, mikä suomalaiselle tulee niinku siinä niin sanotusti äidinmaidon mukana, elikkä ku suomalainen elää suomalaisessa kulttuurissa, niin siitähän muovautuu suomalainen, elikkä suurin osa suomalaisista opiskelee, tekee töitä ja niist tulee suomalaisiks sitä kautta.

Haastateltavien mukaan 'oman' kansan edusta tulisi huolehtia, ennen kuin mietitään muita yhteishyviä tavoitteita. Puhe 'omasta' kansasta korostaa jälleen kuviteltua yhtenäisyyttä suomalaisten kesken.

H4: Sit mua vähän niinku harmittaa se, et ku Suomessa on sitä omaa köyhyyttä ja muuta. Monilla niillä, niin miksi heidän ne, heistä ei olla kiinnostuneita. Esimerkiks tää vihreä poliitikko Osmo Soininvaara sano blogissaan vähän aikaa sitten, että humanitäärinen maahanmuutto ei ole rahakysymys. Sit kuitenkin vanhustenhuolto ja sitten koulutus ja tällaset on semmosia, josta joutuu, joudutaan tiukkoina aikana-aikoina karsimaan. Sitä on aika monen suomalaisen vaikea hyväksyä.

Suomeen voi siis haastateltavien mukaan muuttaa ja suomalaiseksi voi tulla, kunhan ei kuormita suomalaista sosiaalijärjestelmää. Tämä järjestelmä on maahanmuuttokriitikoiden mukaan rakennettu ja tarkoitettu syntyperäisille suomalaisille.

H9: Suomalaisia on oikeestaan semmottet ihmiset, jotka on niinku täällä siis niinku luvallisesti riippumatta, ovatko he syntyneet täällä. Esimerkiks joku vaikka joku työperänen maahanmuuttaja, joka tulee tänne, omaksuu suunnilleen ne tavat, saa pitää omat tapansaki, jossei niistä oo niinku mitenkään haittaa eikä niitä tarvi niin kun millään lailla niinku yhteiskunnan rahoilla..

SV: Mm-m.

H9: ..rahoittaa.

4.2.2. Meidän tavat

Maahanmuuttokriitikot näkivät, että maahanmuuttajien pitäisi sopeutua Suomeen ja elää kuten suomalaiset noudattaen suomalaisia tapoja. Maahanmuuttokriitikoille oli vaikeaa luetella suomalaisia tapoja, sillä ne vaikuttavat usein itsestään selviltä. On huomattavasti helpompaa huomata, kun joku poikkeaa tutuista tavoista. Silloin käyttäytymisnormin olemassaolo tulee näkyväksi. Tämä tarkoittaa, että normit todentuvat vain silloin, kun huomataan jokin poikkeus eli anomalia. Poikkeava käytös siis todentaa normin. Silloin myös huomataan, että on olemassa muitakin toimintatapoja kuin vain omamme.

Tapojen sijaan haastateltavat luettelivat yleisiä piirteitä, joiden he näkivät kuuluvan suomalaiseen kulttuuriin. Nämä olivat enimmäkseen positiivisia asioita kuten sukupuolten välinen tasa-arvo, rehellisyys ja yritteliäisyys. Niistä oltiin ylpeitä ja niitä haluttiin vaalia.

SV: ..niin mitä sitte on niinku suomalaisuus ja suomalaiset tavat niinku?

H9: Mä oon joskus tuonne omille nettisivuilleni kirjottanu just, et minkäläinen niinku mun näkemykseni mukaan tää meikäläisen Suomi. Eli se on just semmonen, missä kunnioitetaan kaikkien ihmisten oikeuksia, homojen, lesbojen, uskovaisten, niitten jotka ei usko, miesten, naisten, lasten. Kaikille on suunnilleen samat lait, samat käytännöt, samat tavat ja kaikki niitä noudattaa, myös vähemmistöt.

Tasa-arvon illuusio on olennainen osa kuviteltua pohjoismaista hyvinvointivaltion diskurssia. Tämä diskurssi pyrkii muodostamaan kuvan, että pahat epätasa-arvoiset yhteiskunnat sijaitsevat jossain kaukaisissa paikoissa, eivät täällä. (Mulinari, Keskinen, Irni & Tuori 2009, 5.)

H2: No, se että mies ja nainen on tasa-arvosia, jo täähän ei päde monessa maassa muualla. Ja sitte, että no, esimerkiks toi että me ollaan niinku rauhallisempia, että mei huudella pöydästä toiseen että.

Suomalaisia tapoja ja arvoja oli siis vaikea luetella. Haastateltavat sanoivatkin, että tiukkojen normien puuttuessa, suomalaisia on vaikea loukata, toisin kuin täällä asuvia muiden kulttuurien edustajia.

H3: No suomalaisilla yleensä on aika tämmöset niinko kevyet normit, että meillä ei oo niinko semmosta, suomalaisia on hankala loukata, että oikeestaan niinko ehkä pitää vaan muistaa ottaa kengät pois jalasta ku menee kotiin sisään, se on jossain tämmösissä ohjeissa sanottu, mutta suomalaiset normit on mun mielestä se, että käy töissä tai py-pyrkii käymään töissä tai opiskelemaan ja ei aiheuta ongelmia, että mun mielestä ähh, esimerkiks vaatetus, se saa olla suomalaisella ihan millanen tahansa, että, ää mm, ne on oikeestaan ne normit, että ei aiheuta, ei aiheuta ongelmia ja tuo noin nii tällai sopeutuu tämmöseen suomalaiseen yhteiskunnan työn ja vähäisen rikollisuuden muodossa.

Haastateltavien mielestä konflikteja saattaa aiheutua suomalaisten ja maahanmuuttajien erilaisista käyttäytymissäännöistä.

H10: Suomalainen, no mun mielestä se on yllättävän vapaamielistä, mikä sitte aiheuttaa konflikteja varmast niinku, ää joittenkin tiukkojen elämän tapojen noudat, tiukkoja elämäntapoja noudattavien ulkomaalaisten keskuudessa, että tääl Suomessa vedetään viinaa ja pokataan naisia tai miehiä baarista ja sitte ulkomaalaiset tai siis, no jot, tiukemmin asiaan suhtautuvat islamilaiset voi kokee sen niinku ihan täysin kulttuurishokkina ja tota sen takia niinku ei pysty sopeutumaan tänne et.

Maahanmuutosta puhuttaessa keskustelun kohteena ovat yleensä olleet muslimit, vaikka vain vähemmistö maahanmuuttajista on islaminuskoisia. Islamin pelko liittyy maailmanlaajuiseen keskusteluun, jossa on luotu uhkakuvia radikalisoituneesta islamista. Tässä keskustelussa islam on leimattu yksiselitteisesti väkivaltaiseksi ja suvaitsemattomaksi uskonnoksi. Suomessakin muslimiväestöä tarkastellaan Saudi-Arabian sukupuoli-järjestelmän tai Pakistanin kristittyjen kohtelun kautta. (Martikainen 2008, 64-65.) Keskustelu liittyy islamofobiaan, jolla tarkoitetaan islamin rodullistamista ja sen näkemistä alempiarvoisena ja barbaarisena verrattuna länsimaalaisuuteen (EUMC 2006, 63). Islam on kuitenkin sisäisesti useaan eri suuntaukseen jakautunut uskonto ja muslimien kansallinen kirjo on moninainen.

4.2.3. Perinteet uhattuna

Maahanmuuttokriittisten diskurssiin liittyy halu suojella suomalaista kulttuuria vierailta vaikutuksilta. Haastateltavien mielestä maahanmuuttoa täytyykin rajoittaa, sillä he uskoivat, että se voi olla uhka suomalaisuudelle. Maahanmuuttajien myötä Suomeen tulee erilaisia kulttuurivaikutteita. Jotkin näistä vaikutteista koettiin

epämiellyttäväksi ja jopa vaaralliseksi, kuten esimerkiksi kunniaväkivalta ja naisten näkeminen miehiä alempiarvoisina. Tällaiset esimerkit antavat melko yksinkertaistavan kuvan maahanmuuttajien kulttuuritaustoista ja ne liittyvät suoraan uhkakuvien luomiseen.

H7: Tietyt kauheet kerta kaikkiaan liittyy joihinkin kulttuuripiireihin. (...) Mä en missään nimessä hyväksy kulttuurirelativismia, jonka mukaan kaikki kulttuurit on yhteismitallisia. Et jos me lähdetään siitä, että kaikki kulttuuritraditiot pitää arvostella omasta tai sieltä kyseisestä paikallisesta kulttuurista käsin, niin sitten aivan hirvittävätkin traditiot muuttuu makuasioiksi. Että vieraiden kulttuuritraditioiden ymmärtäminen ja niiden hyväksyminen on kaks eri asiaa, ja moni nykyään tekee sen virheen, että niputtaa ne molemmat saman kulttuurirelativismin alle. Totta kai siis me voidaan ymmärtää, miks joku toimii niin ku toimii jossain toisessa kulttuurissa, ja se ei, se ei tarkoita, että meidän pitäis myös hyväksyä se.

Sen lisäksi, että tasa-arvon pelättiin heikentyvän myös yleisen turvattomuuden ajateltiin lisääntyvän. Haastateltavat kokivat, että tällaisessa tilanteessa suomalaisten odotetaan sopeutuvan uuteen tilanteeseen eikä toisin päin.

SV: No onko tai nääksie, että niinku tää yhteiskunta ois sitte muuttunu jotenki tän maahanmuuton, tai ku se on lisääntyny toi maahanmuutto, niin sen myötä?

H4: Sitä on vaikea sanoa, et millä tavalla se ois muuttunu tähän mennessä kyllä. (...) Ja sitte tietysti turvattomuus, öö, ehkä naisten turvattomuus on lisääntynyt Turussa ja Helsingissä aika paljon, että mitä mä näitä naispuolisia kavereita oon jututtanu, niin kyl ne vähän kokee sillä tavalla, et kyl niinku aika aggressiivisesti iskee yleensä. Et mul on kaikkia naispuolisia kavereita on iskenyt tämmönen maahanmuuttaja noin, öö, mies. Musta mies kylläkin. Se on aika tavallista näköjään, et joutuu suomalaiset naiset sopeutumaan siihen, sellaseen. Kyl suomalaiseksi tietysti harrastaa, muttei semmosta tyypil, sillä tavalla tyypillistä. Ja sit tietysti, ku baareista, ku suomalaiset naiset ei tunne näitten tapoja, näitten muitten kulttuureitten tapoja, lähtee baarista matkaan, niin kyl se on aikamoinen riski, että sillä tavalla.

Lisäksi haastateltavat näkivät, että muista kulttuureista Suomeen muuttavat voivat käyttää hyväksi suomalaisten sinisilmäisyyttä. Yksi haastateltava painotti erityisesti sitä, kuinka suomalaiset ovat rehellistä kansaa ja täällä vallitsee niin sanottu rehellisyysolettamus, joka voi kärsiä maahanmuuton myötä. Hän käytti esimerkkinä muslimeja, jotka muuttavat Suomeen. Hänen mukaan Koraaanissa käsketään huijaamaan muiden uskontokuntien edustajia, joita suomalaiset suurimmalta osin

ovat. Tässä esimerkissä rodullistamista tapahtuu liittämällä yhden uskontokunnan edustajiin negatiivisia piirteitä, jotka sitten esitetään luonnollisina.

H8: Et se niin kun, me, me ollaan totuttu tiettyyn rehellisyyteen ja, ja meidän kulttuuri on puolustuskyvytön sellaisessa tilanteessa, joissa niin kun se rehellisysolettama onkin niin kun jo lähtökohtaisesti virheellinen.

Suomalaisuus koettiin uhanalaiseksi vieraiden vaikutusten alla.

H8: ..niin, niin yks on niin kun sellai meidän oman kulttuurin monien niinku kauneimpien, perinteisempien ja, ja niin kun arvokkaimpien asioiden rapistuminen.

Toinen haastateltava kuvaili sitä, miten perinteet katoavat myös siksi, että ne poistetaan suvaitsevaisuuden nimissä.

H4: Et mun mielestä esimerkiksi näit Suvivirttä ei pitäis välttämättä karsia kevätjuhlista pois kokonaan. Kuitenki suvaitaan erittäin hyvin näitten maahanmuuttajaryhmien ja uskonnollisten vähemmistöryhmien oma uskonnon harjoittaminen. Sit meidän niinku sitä omaa kulttuurista uskontoa, sitä pyritään niinku, niinku vaientamaan ja poistamaan niitä erityispiirteitä koko yhteiskunnasta suvaitsevaisuuden nimissä.

Yksi haastateltava toi esille näkemyksen, jonka mukaan keskustelun polarisoituminen on aiheuttanut isänmaallisuuden leimautumisen negatiiviseksi asiaksi, vaikka ennen se oli normaalia. Hänen mukaansa isänmaallisuus ja Suomen lipun kantaminen liitetään nykyään lähestulkoon suoraan rasismiin. Kansallisten symbolien esittämisen merkitykset riippuvat kuitenkin kontekstista. Esimerkiksi urheilutapahtumat yhdistävät ihmisiä kansallisen aatteen taakse ja silloin Suomen lipun heiluttaminen nähdään yleisesti hyväksyttävänä toimintana. Vaatetuksessa viesti on täysin erilainen. Yksi haastateltava kuvaili isänmaallisuuden merkityksen muutosta näin:

H9: Jos joku kertoo olevansa isänmaallinen ihminen, niin silloin ku mä olin nuori niin jos puhuttiin, että on isänmaallinen ihminen, kaikki et ok et se on ihan hyvä, hyvä juttu.

SV: Mm-m.

H9: Ajateltiin, et sää meet varmaan armeijaan. Juu, meen mää, okei. Se nähtiin näin.

SV: Mm-m.

H9: Niin nythän se on jo ihan niinku kirosana, ihan tulee niinku joku Ku Klux Klan mieleen, että äijät varmaan jotain mustia ihmisiä hirtttää, ku ne sanoo olevansa isänmaallisia.

SV: Mm-m.

H9: Tai jos pidät jotain Suomen lippua. Sillon ku mä olin nuori poika niin Suomen lippua pidettiin pöydällä itsenäisyyspäivänä, se oli ihan jees. Mä tiedän paljon ihmisiä, jotka ei enää viitsi Suomen lippua edes pitää missään, ku luullaan et ne on jotain ihme rasisteja.

Kulttuurin uhanalaiseksi kokeminen esiintyi niin implisiittisesti kuin eksplisiittisestikin haastateltavien vastauksissa. Yksi haastateltava esitti suoraan näkemyksen, että vieraiden kulttuurien vähemmistöjen nopea lisääntyminen voi ajan kuluessa lopullisesti syrjäyttää suomalaisen kulttuurin.

H8: Ja silloin jos on kyse niin kun rinnakkaisista kulttuureista tai yhteensopimattomista kulttuureista, jotka, joissa yhteensopivuuden ja yhteismitallisuuden määrä on heikko, niin ei oo mitään mahdollisuutta saada niit toimii. Se, se, ne voi toimia sillon, niinku ne voi toimia pakottamalla, jolloin käytännössä ju, osa henkilöistä tai yhteisöistä tai normeista pakotetaan niinku alistuun toiselle. Ja, ja valitettavasti niin, niin maailman laajuisesti suunnilleen kaikki olemassa oleva näyttö näyttää siltä, että niin kun toi, sillon jos on kyse islamista niin, niin sillon niin kun islam on lähes aina se alistava osapuoli.

Kriitikoiden mukaan maahanmuuton aiheuttamiin uhkiin liittyy myös suomalaisten sivuuttaminen tietyistä oikeuksista. Heidän mielestään silloin, kun vähemmistöille myönnetään etuoikeuksia, kantaväestö joutuu kärsimään. Tämän näkemyksen mukaan vähemmistöjä suosittaessa suomalaiset joutuisivat syrjityiksi. Vähemmistöjä suosivasta politiikasta puhutaan yleensä tietyn ryhmän positiivisena erityiskohteluna. Maahanmuuttokriitikot suhtautuivat tällaiseen käytäntöön hyvin torjuvasti. Lähes kaikki haastateltavat kutsuivat positiivista erityiskohtelua positiiviseksi syrjinnäksi. Haastateltavat eivät ottaneet kantaa, tapahtuuko positiivista erityiskohtelua paljon, mutta yksittäiset tapaukset saavat paljon huomiota Internetin foorumeilla ja silloin niitä kritisoidaan ahkerasti. Yksi haastateltava piti positiivista erityiskohtelua täysin mahdottomana asiana ja vertasi sen mahdottomuutta positiiviseen raiskaukseen. Hänen mukaansa mikään asia tai termi ei voi muuttua hyväksi tai kannatettavaksi asiaksi liittämällä eteen sana positiivinen. Suomalaisten syrjäyttämistä siis pelättiin, ja

tästä nousi esimerkkinä musliminaisten uimahallivuorot. Tämä on puhuttanut Hommaforumilla enemmänkin, ja puolet haastateltavista mainitsi jossain vaiheessa haastattelua tämän saman yksittäisen uutisen. Helsingin Sanomien mukaan muslimien uimahallivuoroissa on kyse Helsingin Jakomäen uimahallista, jossa on vuodesta 2009 lähtien varattu oma uimahallivuoro musliminaisille. Tämä vuoro ei ole kuitenkaan rajoittunut minkään maan kansalaisiin, ja siellä onkin käynyt myös suomalaisia (www.hs.fi).

H3: Ja sitte kolmas syy mikä on aika tärkeä on tämmönen näin sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus, että moni sitte kokee, että maahanmuuttajat ehkä, öö, saa enemmän yhteiskunnassa kuin, kuin sitte vaikka tuo noin nii kantaväestö eli esimerkiksi nää paljon puhutut uimavuorot on tämmönen näin juttu että he saa sitte tämmöstä niinku ekstraa, tämmösiä omia uimahallivuoroja ja vastaavia ja vaikka se on tavallaan pieni asia eikä maksa yhteiskunnalle paljoa tuo noin nii, moni sitte suuttuu tämmösistä epäoikeudenmukasuuksista.

Erityisryhmille varatut kiintiöt tai etuoikeudet sallittiin jonkin fyysisen seikan vuoksi erikoishuomiota vaativille, mutta etnisen tai uskonnollisen taustan takia sellaisia ei oltu valmiita myöntämään.

SV: Aivan. No, mitä mieltä sie oot sitte tämmösestä positiivisesta erityiskohtelusta?

H9: Se on mun mielestä, tietyissä perusteissa sallittu ja tiettyjä perusteita on esimerkiksi raskaus, vammasuus, lapset..

SV: Mm-m.

H9: ..mutta ei, ei joku uskonto taikka etninen tausta. Ei missään tapauksessa. Et kaikille samat pelisäännöt ja that's it.

Ei-länsimaista tulevat maahanmuuttajat koettiin uhaksi suomalaisuudelle ja länsimaisuudelle demografisistakin syistä. Maahanmuuttajataustaiset perheet saavat keskimääräisesti enemmän lapsia kuin suomalaiset. Haastateltavien mukaan, jos asiaa katsotaan useamman sukupolven verran eteenpäin, tämä voi johtaa sellaiseen tilanteeseen, jossa kantasuomalaiset ovat pian vähemmistönä 'omassa' maassaan. Myös Samuel P. Huntington (1996) käsittelee demografisen kehityksen kaarta. Kantaeurooppalaisten väestönkasvu on lähellä nolaa, kun taas maahanmuuttajilla on huomattavasti korkeampi lisääntymisprosentti. Tämä voi Huntingtonin mukaan johtaa Euroopan islamisaatioon, kun kaksi kolmasosa Eurooppaan tulevista

maahanmuuttajista on muslimeja. (Huntington 1996, 200.) Parin haastateltavan mukaan tällainen kehitys on edessä koko Euroopassa ja se merkitsee silloin eurooppalaisen kulttuurin katoamista.

H8: Mutta niin kun sanotaan, et esimerkiksi väestökehitykseen liittyvissä asioissa, samoin niin kuin kaikenlaisiin yhteiskunnallisiin kokeiluihin liittyvissä asioissa, niin mun mielestä oikee perspektiivi, niinku ajallinen perspektiivi asioiden arvioimiseen on noin kolme-viis sukupolvea. Ja jos me ruvetaan kattoon niin kun sillai ihan laskennallisesti, tilastollisesti, numeraalisesti sun muuta, että mitä tapahtuu tai mi-mitä, mitä nykyisen trendin, mihin nykyinen trendi johtas semmosessa ajassa ku kolme-viis sukupolvea, niin, niin eihän Eurooppaa enää olis olemassakaan. Ei, ei eurooppalaisia kulttuureita, ei länsimaista sivistystä Euroopassa, eikä niin kun, eikä mitään, sitä mihin me on totuttu ja mitä me on totuttu pitään hyvänä. Vaan ois olemassa Euraasia, joka ois islamilainen, öö, mahdollisesti fundamentalistinen sellanen ja noin niin kun talouden ja kulttuurin rakenteeltaan niin, niin saattais olla lähellä Afganistania, se nykytilaa.

Tällaiset näkemykset ovat osa yleiseurooppalaista oikeistopopulistista keskustelua (Schain, Zolberg & Hossay 2002, 3). Tämä keskustelu on löytänyt tiensä myös suomalaisten Internet-keskusteluihin.

3.2.4. ”Mokutus”

”Mokutus” on termi, jota maahanmuuttokriittisissä piireissä käytetään kuvaamaan monikulttuurisuuden edistämistä. Tässä alaluvussa käsittelemme maahanmuuttokriitikoiden näkemyksiä monikulttuurisuudesta ja sen toteutumisesta Suomessa. Monikulttuurisuuteen suhtaudutaan maahanmuuttokriittisissä piireissä lähes poikkeuksetta negatiivisesti ja tämä johtuu usein siitä, mitä monikulttuurisuuden ymmärretään tarkoittavan. Termi onkin monitulkintainen. Yksi haastateltava kyseenalaisti käsitteen toimivuutta:

H10: Mun mielestä aika keksitty käsite. Et tota niinku tänään just luin, mä en muista mistä hän oli alun perin kotosin, mut muuttanu Suomeen joskus ykstoista-vuotiaana ja nyt hän on lakimies täällä ja muuta vastaavaa ja kirjottanu just kirjan, että olemme niin kun yhtäläillä erilaisia. Muistaakseni, niin en mä tarkalleen sitä muista, mutta hänki sano sitä, että niinku monikulttuurisuus on niinku täysin keksittyä. En mä, et mitä ihmettä se oikeesti edes tarkoittaa? Et niin sanotut kukkahattutädit vaatii koko ajan sitä

monikulttuurisuutta tänne ja muuta vastaavaa, mut, ja sitte taas maahanmuuttokriittiset taas on sitä mieltä, et kyl meidän pitäis niinku säilyttää suomalainen tavat.

Haastateltavat näkivät monikulttuurisuuden hurmoshenkisenä ideologiana, joka lähentelee jopa uskontoa. Se lähentelee uskontoa heidän mukaansa siksi, että kaikki mikä siihen liittyy, nähdään kritiikittömästi positiivisena.

SV: Mites sitte tuota, mitä mieltä sie oot sitte tästä monikulttuurisuudesta?

H8: Se on vahingollinen, niinku siis siinä mielessä, siinä mielessä missä kyseistä termiä käytetään enimmäkseen. Niin, niin se on vahingollinen, tuota noin utopioihin pohjautuvaa, semmonen, mun on vaikeaa sanoa, et onkse ideologia vai uskonto.

Monikulttuurisuusaate on haastateltavien mukaan ideologia, joka jakanut kansan kahtia. Toiseen leiriin kuuluu ”suvaitsevaisto”, joka kritiikittömästi kannattaa monikulttuurisuutta. Toisella puolella ovat taas tervejärkiset. Maahanmuuttokriitikot kuuluvat mielestään näihin tervejärkisiin, jotka eivät suostu suoralta kädeltä hyväksymään kaikkea ”mokutusta”. Tässä diskursissa vastustajat eli ”suvaitsevaisto” pyritään näyttämään järkensä kadottaneilta, kun taas maahanmuuttokriitikot esitetään rationaalisesti asioita monelta kantilta pohtiviksi. Vastakkain asettelu on retorinen keino, jolla pyritään muodostamaan viholliskuva niistä, jotka eivät kannata oman ryhmän ideologiaa. Yhteistä vihollista vastaan on helpompi luoda tiivis rintama. Näin yksi haastateltava pohti kansan jakautuneisuutta:

H10: Se on enemmän ja enemmän mun mielestä kahtiajakautunu, että joskus kakstuhatta-luvun aikaan viimein, kun ollaan uskallettu puhua niinku maahanmuuttokriittisesti, niin aikasemmin sitä ei uskallettu sanoa, koska kaikkien piti olla jostain kumman syystä hampaat irvessä niinku siis silleen hymyillä vaan maahanmuuttajille ja heidän tekemille toilailuilleen, mut no kahtiajakautunu nykyään, et on nää niin kun maahanmuuttosuvaitsevat ja sitte on maahanmuuttokriittiset ja ne tuntuu tappelevan nyt keskenään ja vääntävän kättä niinku vähän joka asiasta et siin se suurin ero mun mielestä on.

Haastateltavat ymmärsivät monikulttuurisuuden lisääntyvän, kun Suomeen muuttaa ihmisiä muista maista. He näkivät, että elleivät maahanmuuttajat assimiloitu suomalaiseseen kulttuuriin, silloin he jatkavat elämistä oman kulttuurinsa mukaisesti. Näin ollen eri maahanmuuttajaryhmät säilyisivät omina segmentteinään ja tästä

seuraisi gettoutumista, mitä haastateltavien mukaan on jo alkanut esiintyä suurissa kaupungeissa. Yksi haastateltava puhui siitä, kuinka syntyy suuria ongelmia, jos vähemmistöjen väestömäärä ylittää kantaväestön määrän. Ongelmia aiheutuu hänen mukaansa siitä, että silloin yhden valtion alueella ei ole enää hallitsevaa valtakulttuuria. Hän näki, että jokaisessa maassa tulisi olla vain yksi pääkulttuuri. Sen lisäksi maassa voi olla joitain pienempiä kulttuurivähemmistöjä, mutta ne eivät saa kasvaa liian suuriksi. Useiden kulttuurien samanarvoista ja yhtäaikaista olemista yhdessä valtiossa hän vertasi vartaloon, jossa olisi monta mieltä. Näkemys oli se, että jokaisella maalla olkoon oma kulttuurinsa.

H7: Tämä, tuota tämä nyt käynnissä oleva vuosikymmen on ratkaseva sen kannalta, että miten paljon maahanmuutto tulee vaikuttamaan suomalaiseen kulttuuriin. Meillähän on toi, meillähän on perinteisesti ollu melko vähän vieraiden kulttuurien edustajia täällä, mutta nyt on vallalla sellanen käsitys, että kun faktahan on se, että erilaisuus on rikkautta, niin nyt on vallalla sellainen käsitys, että, erilaisuus säilyy, jos nämä erilaisuuden edustajat sekoitetaan keskenään. (...) Erilaisuus säilyy sitä paremmin, mitä tuota paremmat edellytykset ihmisillä on elää tuota omassa kulttuuripiirissään, siinä mikä heille on tuttua, tuttua ja turvallista. Tää koko maahanmuuton perusajatus, se että kulttuuri rikastuu, kun sitä sekoitetaan muihin kulttuureihin, on väärä. Erilaisuus pikemminkin katoaa ja toinen, mikä myöskin on huomattavissa on se, että tulee tämmönen mosaiikki-ilmio, että ei muodostu yhtä yhtenäistä monikulttuuria, vaan muodostuu valtava sirpalemainen mosaiikkikuvio, jossa tuota eri kulttuurien edustajat gettoutuu.

Monikulttuurisuuden lisääntyessä eri kulttuuritaustaisia ihmisiä yritetään saada sopeutumaan tilanteeseen, jossa he eläisivät yhdessä. Haastateltavien mukaan tämä ei välttämättä edesauttaisikaan kulttuurien rikkautta. Lopputulos saattaa heidän mukaansa olla täysin päinvastainen. Kun kulttuurit sekoittuvat ja ne assimiloituvat, se voi johtaa kulttuurien kirjon katoamiseen, kun lopulta on olemassa vain yksi kulttuurien sekoitus. Haastateltavat uskoivat, että jos eri kulttuuripiirien edustajat elävät omissa kulttuuripiireissään, se edesauttaa säilyttämään kulttuurien rikkautta.

Monikulttuurisuus poliittisena agendana ja virallisina käytäntöinä aiheutti vastustusta. Esimerkiksi se, että peruskouluissa järjestetään monikulttuurisuuskasvatusta, koettiin väkinäiseksi. Monikulttuurisuutta pidettiin keksittynä terminä, jota eliitti käyttää perustellakseen päätöksiä. Monikulttuurisuus on kriitikoiden mukaan muutakin kuin

mitä virallinen retoriikka pyrkii näyttämään. Se ei ole vain iloisia asioita, kuten uusia tansseja ja lauluja koulun kevätjuhlissa, vaan siihen liittyy todellisia haasteita.

SV: Aivan. No, mitä mieltä sie oot sitte monikulttuurisuudesta?

H3: Seki on niin monimerkityksellinen sana, että jos jotain koittaa semmosta niinko pakkotuputtamista, että mitenköhän sen sitte parhaiten, parhaiten kuvaais.

Virallinen monikulttuurisuuspolitiikka tuntuu maahanmuuttokriitikoiden mielestä olevan todellisuudesta irrallaan. Heidän mukaansa maahanmuuttajat itsekään eivät kaipaa monikulttuurisuuden jatkuvaa esille tuontia, kuten yksi haastateltava asian ilmaisi:

SV: Aivan. No, mainitsikki äsken tuon monikulttuurisuuden, niin mitä mieltä sie olet siitä?

H9: Turhaa vouhotusta. (...) Sanotaan näin päin, että monikulttuurisuus on varmaan hieno juttu, mutta ei sitä tarvi tuomalla tuoda, että jos joku asia on hieno, niin se siitä ittestään muotoutuu hienoksi. Monikulttuurisuushan tarkoittaa sitä, että on ihmisiä eri kulttuureista, mutta mä puhun ite monikulttuuriuskonnosta, että siitä on tullu vähän tämmönen uskontoon verrattava juttu, että sitä niinku automaattisesti, että sen on pakko olla hyvä, et se on vähän semmonen niinku mania joillaki. Ja mä tunnen ite paljon maahanmuuttajia, ja he kokee ite kans hyvin kiusalliseksi sen, että heidän pitäisi nyt olla jotenki niitä erilaisia ja toiseuden edustajia. He haluis käydä duunissa ja olla kotona ja kattella telkkaria tai mitä tehdäki siellä. (...) Ite mitä oon, itellä on noita maahanmuuttajakavereita, niin he haluais olla hyvin niinku, että he ei erotu millään lailla tästä.

Monikulttuurisuutta vastustettiin myös siksi, että haastateltavat kokivat, että sen myötä suomalaisten pitäisi sopeutua uusiin tapoihin. Heillä oli pelko siitä, että täällä jouduttaisiin luopumaan suvimirren laulusta tai joulun vietosta. Esille tuotiin sellainenkin näkemys, että näiden perinteiden poistoa vaativat eivät yleensä ole maahanmuuttajia vaan suomalaisia niin sanottuja ”ammattiloukkaantuja”. ”Ammattiloukkaantuja” on niin ikään Hommaforumilla esiintyvä termi, joka tarkoittaa suomalaista, joka on ottanut tehtäväkseen loukkaantua kaikesta, joka voisi loukata maahanmuuttajia.

H9: Mä en muista millä paikkakunnalla, jossain tuolla Etelä-Suomessa oli tämmönen tapaus, että uutisoitiin kuinka muslimien takia kielletään joulujuhlat, niin paikallinen muslimineuvosto oli erityisesti pyytänyt, että äläkää nyt herran

jumala menkö kieltään niitä, että ei he halua, se oli tullu joltain vanhempainyhdistyksen joltain hörhöäideiltä.

Vaikka monikulttuurisuuteen suhtauduttiin maahanmuuttokriitikoiden keskuudessa pääasiassa vastahakoisesti, esille nousi myös näkemyksiä, joiden mukaan maahanmuuttajista voitaisiin oppia. Tällaisiksi asioiksi mainittiin muun muassa koulutuksen arvostaminen. Haastateltavien mukaan aasialaiset arvostavat koulutusta huomattavasti enemmän kuin suomalaiset ja siihen Suomessa pitäisikin panostaa enemmän erityisesti korkeakoulutasolla. Myös perheen ja vanhusten kunnioittamista muslimikulttuurissa arvostettiin. Aasialaiset miellettiin hyvin koulutetuiksi ja muslimit taas perhekeskeisiksi. Näin maahanmuuttokriitikot muokkaavat puheillaan hyvin yksiulotteisia ja jopa rodullistavia kuvia maahanmuuttajista.

5. LOPUKSI

5.1. Johtopäätökset

Millaisia käsityksiä maahanmuuttokriitikoilla sitten oli maahanmuutosta? Aineiston perusteella voidaan tulkita, että käsitykset olivat yksinkertaistavia, joilla luotiin stereotyyppinen kuva maahanmuuttajista. Vaikka maahanmuuton taustalla nähtiin olevan erilaisia syitä, maahanmuuttajat esitettiin homogeenisenä ryhmänä, joka peittää alleen kaiken moninaisuuden. Stereotypisointi liittyy vahvasti toiseuteen, jolloin itselle vieraat, useat erilaiset piirteet sulautetaan yhdeksi yksiulotteiseksi hahmoksi, joka sitten edustaa ryhmän ulkopuolisia ' muita' (Hall 2005, 123). Yksinkertaistaminen ja kategorisointi ovat ihmisille luontaista toimintaa, joka auttaa hahmottamaan maailmaa. Kun 'vieraat' saadaan kategorisoitua lokeroon 'muut', ne voidaan rajata 'meidän' ulkopuolelle. Prosessin myötä vieras aines saadaan näyttämään tänne kuulumattomalta. Tämä prosessi ei kuitenkaan ole mikään luonnollinen jako, vaan kyse on niin tiedostamattomista kuin tietoisistakin pyrkimyksistä esittää asiat tietyllä tavalla.

Maahanmuuttokriitikot halusivat korostaa sitä, että maahanmuuttokriittisyydessä ei ole kyse maahanmuuttajien kritisoinnista yksilöinä vaan maahanmuuttopolitiikan kritiikistä. Heidän kritiikkinsä kuitenkin kohdistui käytännössä lähinnä maahanmuuttajiin ja niihin ongelmiin, joita he uskoivat maahanmuutosta aiheutuvan. Maahanmuutto nähtiin siis ongelmia aiheuttavana. Keskustelussa esiintyi islamofobisia piirteitä. Tähän yleiseurooppalaiseen diskurssiin liittyvät oleellisesti uhkakuvat islamisaatiosta ja eurooppalaisen sivilisaation pois pyyhkiytymisestä. Tämä osoittaa eurooppalaista maailmankuvaa, jossa länsimaisuutta peilataan muita yhteiskuntamalleja vastaan, jolloin länsimaalaisuus esiintyy modernina ja hyvänä ja muut taas barbaarisina ja ei-toivottavina (Hall 2005, 80). Kun islam esitetään eurooppalaista sivilisaatiota uhkaavana voimana, sillä pyritään vahvistamaan kuvaa yhteisestä vihollisesta. Uhan diskurssilla yritetään luoda yhteinen rintama, jolloin muut ryhmän sisäiset erimielisyydet unohdetaan.

Kritiikki kohdistui myös maahanmuuttajien moraaliseen laatuun. Keskustelu maahanmuuttajista keskittyi ongelmallisimmaksi nähtyyn maahanmuuttajaryhmään eli turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin. Humanitaarista maahanmuuttoa pidettiin sekä sosiaalihuoltoa kuormittavana, että moraalisesti kyseenalaisena. Käsitys oli, että kriisialueilta turvapaikanhakijoiksi pääsevät vain kaikista varakkaimmat ja kyvykkäimmät, eivätkä ne jotka ovat eniten avun tarpeessa. Turvapaikanhakijoiden humanitaarisen suojelun tarvetta epäiltiin vahvasti. Näin turvapaikanhakijat miellettiin epärehellisiksi. Tämä viittaa rodullistavaan käytäntöön, sillä tässä yhteen väestöryhmään liitetään negatiivinen määre, jota myös liioitellaan (Puuronen 2011, 65). Maahanmuuttoa tarkasteltiin myös hyötynäkökulmasta, jolloin maahanmuuttajista tulisi olla hyötyä suomalaisille, eikä toisinpäin. Tämä osoittaa selkeästi maahanmuuttokriitikoiden käsityksissä jaon 'meidän' suomalaisten ja 'muiden' välillä. Oman kansan etu nähtiin tärkeämpänä kuin moraalinen velvoite auttaa muita. Jako viittaa myös käsitykseen siitä, että suomalaiset olisivat ahkeraa, työtä tekevää kansaa ja 'muut' olisivat laiskoja, vastuun välttelijöitä. Merkitysten ja luonteenpiirteiden kiinnittäminen kulttuuriseen taustaan on osa rodullistetun eron merkityksellisyyttä (Hall 2005, 169). Näin ero muutetaan luonnollisen kaltaiseksi ja silloin se nähdään itsestään selvänä.

Maahanmuuttajilta vaadittiin sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Sopeutuminen ymmärrettiin maahanmuuttajien omien kulttuuripiirteiden häivyttämiseksi ja suomalaisten tapojen omaksumiseksi. Kyse on maahanmuuttajille esitetystä assimilaatiovaatimuksesta. Assimilaatiovaatimus voidaan nähdä haluna suojella suomalaisen kansan puhtautta. Rotuhygieniassa ihmisten erilaiset ulkonäölliset piirteet pyrittiin hävittämään, kun taas kulttuurillisessa uusrasismissa pyritään kulttuurilliseen puhtauteen (Puuronen 2011, 57). Suomalainen kulttuuri halutaan pitää puhtaana vieraista vaikutuksista, jolloin maahanmuuttajien oletetaan luopuva omien kulttuuriensa arvoista sulauduttava eli assimiloitettava kulttuurisesti. Jos assimilaatiota ei tapahdu, maahanmuuttajan ei katsota olevan tervetullut tänne (Puuronen 2011, 57). Kulttuurillinen sulauttaminen onkin osa kansallisvaltion yhtenäisyyden rakennusprosessia, sillä sen myötä moninaisuus saadaan peitettyä yhden, hallitsevan valtakulttuurin alle.

Maahanmuuttoa ei silti haluttu lopettaa kokonaan vaan sitä haluttiin rajoittaa. Näkemysten mukaan humanitaarista maahanmuuttoa voidaan tarkasti valvottuna ottaa Suomeen, niin kauan kun turvapaikanhakijoiden avuntarve pystytään perusteellisesti todistamaan. Suomella ei kuitenkaan nähty olevan velvollisuutta auttaa ketään. Sitä näkemystä, että Suomen ei tarvitse auttaa kehitysmaita tai ottaa vastaan turvapaikanhakijoita, on maahanmuuttokriittisissä piireissä perusteltu sillä, ettei Suomella ole siirtomaa-ajan aiheuttamaa moraalista taakkaa, kuten esimerkiksi Ranskalla tai Englannilla. Suomessa on yleisesti hyväksytty näkemys, jonka mukaan Suomella ei ole koskaan ollut alusmaita, vaan Suomi on itse ollut vieraan vallan alainen (Vuorela 2009, 21). Täten Suomella ei olisi velvollisuutta auttaa konfliktitilanteissa, jotka voivat olla vielä jäänteitä siirtomaa-aikana tehdyistä poliittisista virheistä. Suomella on kuitenkin oma kolonialistinen historiansa. Suomalaiset ovat harjoittaneet sisäistä kolonisaatiota esimerkiksi muuttamalla saamelaisten laidunmaat valtion metsiksi. Tämän lisäksi Suomi on myös osallistunut laajemminkin kolonialismin historiaan toistamalla sen ajan maailmankuvaa. (Vuorela 2009, 21-25.)

Rasismi tuli esille haastatteluissa ja sen nähtiin liittyvän maahanmuuttokriittisyyteen, vaikka kukaan haastatelluista ei itse myöntänyt olevansa rasisti. Rasismin kieltäminen onkin osa suomalaista maahanmuuttokeskustelua (Rastas 2009, 47). Sen kieltäminen johtuu siitä, miten rasismi käsitetään. Maahanmuuttokriitikot mieltävät rasismiksi vain vanhan tai biologisen rasismia, joka viittaa rotuoppeihin. Biologisessa rasismissa ihmisten ulkonäöllisiä eroavaisuuksia pyrittiin selittämään eri 'roduilla', jolloin eroavaisuudet nähtiin luonnollisina ja biologisina (Miles 1994, 51). Näin ihmiskunnan uskottiin jakautuvan eri rotuihin, jotka asettuvat hierarkkisiin suhteisiin, joiden perusteella ihmisryhmät voitiin asettaa arvojärjestykseen (Miles 1994, 52-53). Rasismeja on kuitenkin erilaisia. Uusrasismiksi on rasismia, jossa ihmisten kulttuuriset piirteet pyritään esittämään luonnollisen kaltaisina, ihmisiä määrittävinä faktoina (Puuronen 2011, 57). Nämä ovat rodullistavia käytäntöjä. On siis rassistista esittää etnisistä ryhmistä ennakkoluuloisia näkemyksiä tai käyttää loukkaavia ilmauksia vähemmistöistä (Puuronen 2011, 60). Tällaisia ilmauksia esiintyi haastateltavien vastauksissa, joten voidaan sanoa, että rasismi on osa maahanmuuttokriittisyyttä.

Entä suomalaisuus, mille maahanmuuttokriitikot näkivät kansallisen identiteetin perustuvan? Aineiston mukaan, näkemyksistä muodostui kapea suomalaisuuskäsitys. Se perustuu uskomukseen Suomen kansan homogeenisyydestä. Kuva suomalaisten homogeenisyydestä on kuitenkin rakennettu, sillä Suomi ei ole koskaan ollut yksikulttuurinen (Löytty 2005, 22). Meillä on aina ollut kulttuuri- ja kielivähemmistöjä. Tämän lisäksi eroja ihmisten välillä luovat muun muassa luokka, sukupuoli ja asuinpaikka (Hall 2003, 252-253). Ajatus homogeenisestä kansasta liittyy suoraan ideaan kansallisvaltiosta. Kansallisvaltiot ovat tietoisien ideologisen ja poliittisen prosessin tulosta. Kansallisvaltiot onkin alunperin rakennettu korvaamaan muita historiallisia auktoriteetteja kuten uskonnollisia johtajia tai dynastisia hallitsijoita (Andersson 2007, 47). Kansallisvaltiot eivät siis missään nimessä ole ainoita mahdollisia yhteiskunnallisen järjestäytymisen muotoja, vaikka ne saattavat siltä vaikuttaa. Ihmiset on pitänyt saada uskomaan kulttuurilliseen yhtenäisyyteen, jotta kansallinen organisoituminen on hyväksytty.

Suomalaiseksi miellettiin siis henkilö, joka täyttää ainakin suurimmalta osin kapean suomalaisuuskäsityksen mukaiset kriteerit. Näitä kriteereitä haastatteluissa tuli esille viisi, joita olivat: 1) syntymäpaikka, 2) geeniperimä, 3) yhteinen historia 4) luterilaisuus ja 5) länsimainen sivistys. Kriteerit mahdollistavat vain tietynlaisen suomalaisuuden, joka ei anna paljon kulttuurillista liikkumavaraa. Lisäksi ne korostavat suomalaisuutta periytyvänä ominaisuutena. Periytymättömissä kriteereissä on huomionarvoista se, että ne ovat selkeästi länsimaalaisille maahanmuuttajille helpommin saavutettavissa kuin länsimaiden ulkopuolelta tuleville. Tämä osoittaa sen, että tietyt ryhmät koettiin enemmän tervetulleiksi kuin toiset, sillä kukaan haastateltavista ei halunnut sulkea rajoja kokonaan. Länsimaalaisten kanssa nähtiin olevan enemmän yhteistä kulttuurihistoriaa, kun taas ei-länsimaista tulevat ovat vieraampia 'toisia'. Rajanvedot ovat aiemmin olleet selkeät kansallisen identiteetin ja 'toisien' välillä (Hall 2005, 67). Jos maahanmuuton myötä Suomeen tulee uusia kulttuurivaikutteita, suomalaisen identiteetin vakiintuneet rajat voivat hämärtyä. Kansallisen identiteetin pluralisoituminen voi aiheuttaa epävarmuutta ja muukalaisvastaiset reaktiot voidaan nähdä seurauksena koettuun tulevaisuuden pelkoon.

Suvaitsevaisuudesta keskustellessa esiin tuli näkemys kansan asenteellisesta kahtiajakautumisesta. Toisella puolella ovat maahanmuuttoon kriittisesti tai kielteisesti suhtautuvat, joihin haastateltavat uskoivat kansasta enemmistön kuuluvan. Toisella puolella taas ovat maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen kriittittävästi suhtautuvat. Tähän ryhmään nähtiin kuuluvan niin omaa etuaan ajavaa poliittista eliittiä kuin monikulttuurisuusideologiaa toistavia feministejä. Maahanmuuttokriitikot pyrkivät näillä kuvauksilla konstruoimaan vastustajaansa, joka on todellisuuden tajunsa kadottanut ”suvaitsevaisto”. Yhteisen vastustajan luonti vahvistaa maahanmuuttokriittisen piirin sisäistä yhtenäisyyttä. Monikulttuurisuus kuvattiin maahanmuuttokriitikoiden keskuudessa yrityksenä hävittää suomalaiset tavat. Suomalainen identiteetti nähtiin siis uhanalaiseksi. ”Suvaitsevaistoa” pidettiin kansanpettureina, sillä he mahdollistavat suomalaisen kulttuurin rapautumisen.

Sukupuolten välinen tasa-arvo käsitettiin suomalaiseksi arvoksi, joka on uhattuna monikulttuurisuuden lisääntyessä. Maahanmuuttokriittisyyttä perusteltiin siis tasa-arvon diskurssilla. Tasa-arvon korostaminen perustuu ideaaliseen kuvaan suomalaisesta tasa-arvosta (Lempiäinen 2002, 24). Myös meillä niin kuin muuallakin sukupuolella on väliä ja se muodostaa eroja ihmisten asemassa. Konservatiiviset vaikutukset näkyvät myös suomalaisessa sukupuolijärjestyksessä. (mt. 2002, 25.) Maahanmuuttokriitikissä tuli esille myös tarve suojella naisia lisääntyviltä seksuaalirikoksilta. Naisten suojeleminen liittyy kansalliseen representaatioon, jossa naiset edustavat kansakunnan puhtautta (Gordon 2002, 52-53). Maahanmuuttokriittikkä perusteltiin tasa-arvolla, vaikka suojeleargumentissa naiset näyttäytyvät passiivisina objekteina, jotka eivät itse pysty huolehtimaan itsestään. Lisäksi maahanmuuttokriittisessä diskurssissa esiintyy naisia halventavia ilmauksia kuten ”femakot” tai ”kukkahattutädit”. Miehistä ei juuri käytetä tällaisia ilmauksia.

Puhetapa olikin vahva tekijä, joka yhdisti maahanmuuttokriitikoita. Ahkeran Internet-kirjoittelun myötä maahanmuuttokriitikoille on muodostunut omia termejä ja ilmauksia, jotka eivät välttämättä aukene niille, jotka eivät ole tutustuneet liikkeeseen. Oma puhetapa tai slangi on keino luoda yhtenäisyyttä ryhmän kesken. Yhtenäisyyden tunne on tärkeä ryhmälle, sillä maahanmuuttokriitikot kokevat joutuvansa syrjityiksi ja leimatuiksi muun muassa median taholta. Maahanmuuttokriitikot kokivat puolustavansa sananvapautta esittämällä mielipiteitä, joita suvaitsevainen eliitti ei

heidän mukaansa hyväksy. Tässä esiintyy jälleen vastakkainasettelu eliitin ja tavallisen kansan välillä, mikä on yleistä äärioikeistolaisessa retoriikassa. Sensuurin uhriksi joutumisella voidaan vahvistaa kuvaa marttyyrikohtalosta, jolla sitten oikeutetaan maahanmuuttokriittinen sanoma. Haastateltavat puhuivat usein asiantuntijan asemasta käyttäen tieteellistä termistöä, jolloin he toimivat kansantulkkeina. Myös tilastot olivat tärkeitä perustellessa näkökulmia. Maahanmuuttokriittisyyteen liittyikin oleellisesti pyrkimys rationaalisuuteen ja usko tilastollisen tiedon objektiivisuuteen.

Kaikki näkemykset eivät olleet yhdenmukaisia ja maahanmuuttokriittistä diskurssia pyrittiin haastamaankin. Haastateltavista osan mielestä kehitysyhteistyövaroja tulisi lisätä, vaikka diskurssin mukaisesti kehitysvarat pitäisi suunnata ennen muuta 'oman' kansan tarpeisiin. Yleisesti ottaen suomalaisuus nähtiin perustavanlaatuisena ominaisuutena, jonka omaaminen vaati tiettyjen kriteereiden täytön. Suomalaisuutta myös kyseenalaistettiin, pohtimalla onko ulkomailla syntynyt suomalaisten vanhempien lapsi suomalainen vai ei. Pohdintaa tapahtui kuitenkin vain pinnallisesti, eikä suomalaisuuden kriteereitä varsinaisesti haastettu. Turvapaikanhakijoiden taloudellisia motiiveja pohdittaessa, jotkut mainitsivat, että myös suomalaiset ovat aikoinaan lähteneet maailmalle paremman elintason toivossa. Suomalaiset erosivat näkemysten mukaan nykyisistä turvapaikanhakijoista siinä, että he lähtivät muualle tekemään töitä toisin kuin he, jotka tulevat Suomeen. Diskurssin haastamista tapahtui vain kapealla tasolla, vaikka asioita pyrittiin tarkastelemaan eri näkökulmista. Pohdinnalla ei kuitenkaan pyritty muuttamaan maahanmuuttokriittisyyden vallitsevia näkökantoja.

5.2. Pohdintaa

Maahanmuuttokriittisyys on tällä hetkellä tutkimusaiheena erittäin ajankohtainen. Aiheen tämänhetkinen runsas esilläolo auttoi aineiston hankinnassa. Aineistosta olisi ollut paljon muuhunkin kuin mitä olen tässä tutkielmassa käsitellyt, mutta aiheen tarkastelua oli pakko rajata. Olisi ollut mielenkiintoista perehtyä tarkemmin esimerkiksi siihen, minkälaisia kohtaamisia maahanmuuttokriitikoilla on ollut

maahanmuuttajien kanssa. Kohtaamiset voivat nimittäin vaikuttaa ihmisten asenteiden muodostumiseen. Kaiken kaikkiaan haastattelut antoivat paljon ajattelun aihetta. Ihmisillä on erilaisia mielipiteitä ja näkemyksiä siitä, millainen tämän yhteiskunnan tulisi olla. Ihmisten epävarmuutta ja niitä ristiriitaisia tunteita, joita syntyy, kun kasvavan työttömyyden aikaan maahanmuuttoa perustellaan työvoimapulalla, on helppo ymmärtää. Lisääntyvä työttömyys ei kuitenkaan johdu maahanmuuttajista, vaan muista asioista kuten epävakasta markkinatalousjärjestelmästä. Se on kuitenkin suuri ja kasvoton vastustaja, jolle ei heristetä sormeja, kun läheltä löytyy helpompikin syntipukki.

Suomi on valtiona mukana globaaleissa järjestelmissä, jotka kattavat melkein kaiken taloudesta populaarikulttuuriin asti. Toimimme globaaleilla markkinoilla ja hyödyimme maailman eri kolkkiin laajenevista markkinoista. Globalisaatiolla on kuitenkin myös toinen puoli, johon liittyy erilaiset konfliktit ja niiden aiheuttamat pakolaisvirrat. Jos haluamme jatkossakin hyötyä globalisaation tuomasta vauraudesta, myös tämä asianlaita on oltava valmis kohtaamaan, ja se tarkoittaa muun muassa pakolaisten vastaanottamista. Emme siis voi olla osana globaalia järjestelmää ja poimia siitä vain parhaat palat jättäen sivutuotteet muiden vastuulle. Myös meidän on kannettava osa vastuusta. Siispä toivoisinkin suvaitsevaisuutta sekä eri kulttuurien sisällä että välillä, tarkoittipa kulttuuri sitten niin sanottuja laajoja kulttuuripiirejä tai pienempiä alakulttuureja. Suvaitsevaisuus mainittiin yhdessä haastattelussa sietämiseksi. Elämä on useimmiten sellaista, että erilaisia asioita on siedettävä. Niin kauan kun elämme yhteiskunnassa muiden ihmisten kanssa, meidän on totuttava myös omista tavoistamme poikkeaviin tapoihin. Meidän on siedettävä erilaisuutta, sillä kukaan meistä ei ole samanlainen, jos uskomme yksilöllisyyteen. Yksilöllisyys taas on yksi länsimaisen ja kapitalistisen maailmankuvan perustavista lähtökohdista, joten sietäminen näyttää olevan välttämättömyys.

LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Alasuutari, Pertti (1999) *Laadullinen tutkimus*. 3. uudistettu painos. Vastapaino, Tampere.

Alasuutari, Pertti (1995) *Researching Culture. Qualitative Method and Cultural Studies*. Sage Publication, London.

Alasuutari, Pertti & Ruuska, Petri (1998) Johdanto. Alasuutari, Pertti & Ruuska, Petri (toim.) *Teoksessa Elävänä Euroopassa. Muuttuva suomalainen identiteetti*. Vastapaino, Tampere. s. 5-18.

Anderson, Benedict (2007) *Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua*. Suomentanut Kuortti, Joel. Vastapaino, Tampere.

Banks, Marcus & Gingrich, Andre (2006) Neo-nationalism in Europe and Beyond. Teoksessa Gingrich, Andre & Banks, Markus (toim.) *Neo-nationalism in Europe and Beyond. Perspectives from Social Anthropology*. Berghahn Books, Oxford. s. 1-26.

Billig, Michael (2002) *Banal Nationalism*. 5. painos. Sage Publications, London.

Boty, Roxanne Lynn (2003) *Anti-immigrantism in Western Democracies. Statecraft, desire, and the politics of exclusion*. Routledge, London.

Brah, Avtar (1993) Re-Framing Europe: En-gendered Racism, Ethnicities and Nationalisms in Contemporary Western Europe. *Feminist Review* 45, s. 9-28.

Douglas, Mary (2003) *Puhtaus ja vaara. Ritualistisen rajanvedon analyysi*. Suom. Blom, Virpi & Hazard, Kaarina. 2. painos. Vastapaino, Tampere.

Dummet, Michael (2002) *On Immigration and Refugees*. 2. painos. Thinking in Action. Routledge, London.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana (2010) Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. 3. uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus, Jyväskylä.

EUMC (2006) *Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia*. European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia, Wien.
http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/previous_publications/pub_tr_islamophobia_en.htm (Viitattu 21.5.2011)

Forsander, Annika (2002) *Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla*. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 39/2002. Väestötutkimuslaitos, Väestöliitto. Helsinki.

Franklin, Marianne; Holman, Otto; Marchand, Marianne & Overbeek, Henk (2003) Series editor's preface. Teoksessa Boty, Roxanne Lynn; *Anti-Immigrantism in Western Democracies. Statecraft, desire, and the politics of exclusion*. Routledge, London.

Glassner, Barry & Miller Jody (2004) The "inside" and the "outside". Finding realities in interviews. Teoksessa Silverman, David (toim.) *Qualitative Research. Theory, Method and Practice*. 2. painos. Sage Publications, London. s. 125-139.

Gordon, Tuula; Komulainen, Katri & Lempiäinen Kirsti (2002) Johdanto. Teoksessa Gordon, Tuula; Komulainen, Katri & Lempiäinen Kirsti (toim.) *Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli*. Vastapaino, Tampere. s. 10-16.

Gordon, Tuula (2002) Kansallisuuden sukupuolittuneet tilat. Teoksessa Gordon, Tuula; Komulainen, Katri & Lempiäinen Kirsti (toim.) *Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli*. Vastapaino, Tampere. s. 37-55.

- Grillo, Ralph (2007) An excess of alterity? Debating difference in a multicultural society. *Ethnic and Racial Studies* Vol. 30 No. 6, s. 979-998.
- Hall, Stuart (2005) *Identiteetti*. Suom. & toim. Lehtonen, Mikko & Herkman, Juha. 5. painos. Vastapaino, Tampere.
- Hall, Stuart (2003) Monikulttuurisuus. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) *Erilaisuus*. Vastapaino, Tampere. s. 233-281.
- Hall, Stuart (1997) The Spectacle of the 'Other'. Teoksessa Hall, Stuart (toim.) *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*. Sage Publications & The Open University, London. s. 223-279.
- Hannula, Milla (2011) *Maassa maan tavalla. Maahanmuuttokritiikin lyhyt historia*. Otava, Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2010) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Huntington, Samuel P. (1996) *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. Simon & Schuster, New York.
- Huttunen, Laura (2005) Etnisyys. Luokittelusysteemejä ja elettyä yhteisöllisyyttä. Teoksessa Rastas, Anna; Huttunen, Laura & Löytty, Olli (toim.) *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Vastapaino, Tampere. s. 117-160.
- Huttunen, Laura; Löytty, Olli & Rastas, Anna (2005) Suomalainen monikulttuurisuus. Paikallisia ja ylijäisiä suhteita. Teoksessa Rastas, Anna; Huttunen, Laura & Löytty, Olli (toim.) *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Vastapaino, Tampere. s. 16-40.
- Hänninen, Jera & Hänninen Jyri (2010) *Tuhansien aatteiden maa. Ääriajattelua nyky-Suomessa*. Johnny Kniga kustannus. Werner Söderström osakeyhtiö, Helsinki.

Jaakkola, Magdalena (2009) *Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta. Asennemuutokset 1987-2007*. Helsingin kaupungin tietokeskus. Edita Prima Oy, Helsinki.

http://www.hel2.fi/Tietokeskus/julkaisut/pdf/09_02_19_Tutkimus_Jaakkola.pdf
(Viitattu 18.3.2011)

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2004) *Diskurssianalyysin aakkoset*. 3. painos. Vastapaino, Tampere.

Kannisto, Päivi (2008) *Suolatut säkeet. Suomen ja suomalaisten diskursiivinen muotoutuminen 1600-luvulta Topeliukseen*. Tampereen yliopisto. Väitöskirja.
<http://kirjatohtori.blogspot.com/2007/06/suolatut-sakeet.html> (Viitattu 18.1.2011)

Keskinen, Suvi (2009a) 'Honor-Related Violence' and Nordic Nation-Building. Teoksessa Keskinen, Suvi; Tuori, Salla; Irni, Sari & Mulinari, Diana (toim.) *Complying with Colonialism. Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region*. Ashgate, Farnham. s. 257-272.

Keskinen, Suvi (2009b) Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena. Teoksessa Keskinen, Suvi; Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, Tampere. s. 33-45.

Keskinen, Suvi; Rastas, Anna & Tuori, Salla (2009) Johdanto: Suomalainen maahanmuuttokeskustelu tienhaarassa. Teoksessa Keskinen, Suvi; Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, Tampere. s. 7-21.

Kivisto, Peter (2007) *Multiculturalism in a Global Society*. 3. painos. Blackwell Publishing, Malden.

Kvale, Steinar (1996) *InterViews. An Introduction to Qualitative Research Interviewing*. Sage Publications, London.

Lehtonen, Mikko (2009) Olen suomalainen (Io sono finlandese). Teoksessa Keskinen, Suvi; Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, Tampere. s. 109-115.

Lehtonen, Mikko (2004) Johdanto: Säiliöstä suhdekimppuun. Teoksessa Lehtonen, Mikko; Löytty, Olli & Ruuska, Petri (toim.) *Suomi toisin sanoen*. Vastapaino, Tampere. s. 9-27.

Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (2003) Miksi erilaisuus? Teoksessa Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) *Erilaisuus*. Vastapaino, Tampere. s. 7-17.

Lempiäinen, Kirsti (2002) Kansallisuuden tekeminen ja toisto. Teoksessa Gordon, Tuula; Komulainen, Katri & Lempiäinen Kirsti (toim.) *Suomineiton hei! Kansallisuuden sukupuoli*. Vastapaino, Tampere. s. 19-36.

Lepola, Outi (2002) *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttoliittisessä keskustelussa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 787. Helsingin yliopisto. Väitöskirja.

Löytty, Olli (2005) Toiseus. Kuinka tutkia kohtaamisia ja valtaa. Teoksessa Rastas, Anna; Huttunen, Laura & Löytty, Olli (toim.) *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Vastapaino, Tampere. s. 161-189.

Löytty, Olli (2004) Erikoisen tavallinen suomalaisuus. Teoksessa Lehtonen, Mikko; Löytty, Olli & Ruuska, Petri (toim.) *Suomi toisin sanoen*. Vastapaino, Tampere. s. 31-54.

Martikainen, Tuomas (2008) Muslimit suomalaisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Martikainen, Tuomas; Sakaranaho, Tuula & Juntunen, Marko (toim.) *Islam Suomessa. Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki. s. 62-84.

Miles, Robert (1994) *Rasismi*. Suom. Tiusanen, Antero & Koivisto, Juha. Vastapaino, Tampere.

Muhammed, Husein (2009) Alaikäiset turvapaikanhakijat mediakeskusteluissa. Teoksessa Keskinen, Suvi; Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, Tampere. s. 135-139.

Mulinari, Diana; Keskinen, Suvi; Irni, Sari & Tuori, Salla (2009) Introduction: Postcolonialism and the Nordic Models of Welfare and Gender. Teoksessa Keskinen, Suvi; Tuori, Salla; Irni, Sari & Mulinari, Diana (toim.) *Complying with Colonialism. Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region*. Ashgate, Farnham. s. 1-16.

Nätkin, Ritva (2002) Hyvinvointia Perheille – Väestöpolitiikka ja naisten toimijuus. Teoksessa Gordon, Tuula; Komulainen, Katri & Lempiäinen Kirsti (toim.) *Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli*. Vastapaino, Tampere. s. 176-194.

Pakkasvirta, Jussi & Saukkonen, Pasi (2004) Nationalismi teoreettisen tutkimuksen kohteena. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Saukkonen, Pasi (toim.) *Nationalismit*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki. s. 14-45.

Puuronen, Vesa (2011) *Rasistinen Suomi*. Gaudeamus Helsinki University Press, Helsinki.

Puuronen, Vesa (2001) ”Puhdas valkoinen rotu”. Skinien ideologia ja symbolit. Teoksessa Puuronen, Vesa (toim.) *Valkoisen vallan lähettiläät*. Vastapaino, Tampere. s. 33-46.

Pyylampi, Sanni (2006) *Suomalaisuuskäsitykset ja kansallistunne osana maahanmuuttoa ja maahanmuuttajiin liittyvää asennoitumista*. Turun yliopisto. Sosiologian laitos. Pro gradu –tutkielma.

Raittila, Pentti (2009) Journalismin maahanmuuttokeskustelu. Teoksessa Keskinen, Suvi; Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, Tampere. s. 67-75.

Raittila, Pentti (2007) Etnisyyttä koskevien tekstien tulkintaa kouluissa ja keskusteluryhmissä. Teoksessa Raittila, Pentti (toim.) *Keskusteluja etnisyydestä. Suomalaisen, maahanmuuttajien ja tutkijoiden tulkintoja*. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos, Sarja A 102. Tampere. s. 11-52.
<http://tampub.uta.fi/tulos.php?tiedot=167> (Viitattu 16.5.2011)

Raittila, Pentti (2002) Etniset aiheet, vähemmistöt ja niiden suhteet suomalaisessa journalismissa vuonna 2000. Teoksessa Raittila, Pentti (toim.) *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Suomen Journalistiliitto, Mediakriittinen julkaisusarja 6. Tampere. s. 31-108.
<http://www.uta.fi/laitokset/tiedotus/jourttutkimus/tutkimus/rasismi.php> (Viitattu 16.5.2011)

Raittila, Pentti & Maasilta, Mari (2008) Silmäyksiä islamin esittämiseen suomalaisessa journalismissa. Teoksessa Martikainen, Tuomas; Sakaranaho, Tuula & Juntunen, Marko (toim.) *Islam Suomessa. Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki. s. 225-243.

Raittila, Pentti; Kaarina, Nikunen; Pöyhtäri, Reerra & Hiltunen Anna-Kaisa (2007) Yhteenvetoa – miten eteenpäin etnisyyttä koskevien mediatekstien vastaanoton tutkimisessa. Teoksessa Raittila, Pentti (toim.) *Keskusteluja etnisyydestä. Suomalaisen, maahanmuuttajien ja tutkijoiden tulkintoja*. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos, Sarja A 102. Tampere. s. 131-142.
<http://tampub.uta.fi/tulos.php?tiedot=167> (Viitattu 16.5.2011)

Rastas, Anna (2009) Rasismin kiistäminen suomalaisessa maahanmuuttokeskustelussa. Teoksessa Keskinen, Suvi; Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.) *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, Tampere. s. 47-64.

Rastas, Anna (2005) Rasismi. Oppeja, asenteita, toimintaa ja seurauksia. Teoksessa Rasta, Anna; Huttunen, Laura & Löytty, Olli (toim.) *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Vastapaino, Tampere. s. 69-115.

Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (2010) Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Vastapaino, Tampere. s. 9-36.

Saukkonen, Pasi (2004) Kansallinen identiteetti. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Saukkonen, Pasi (toim.) *Nationalismit*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki. s. 90-105.

Schain, Martin; Zolberg, Aristide & Hossay, Patrick (2002) The Development of Radical Right Parties in Western Europe. Teoksessa Schain, Martin; Zolberg, Aristide & Hossay, Patrick (toim.) *Shadows over Europe: The Development and Impact of the Extreme Right in Western Europe*. Palgrave Macmillan, New York. s. 3-17.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 6. uudistettu laitos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Tuori, Salla (2007) Erontekoja. Rodullistetun sukupuolen rakentuminen monikulttuurisessa naispolitiikassa. Teoksessa Kuortti, Joel; Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) *Kolonialismin jäljet*. Gaudeamus, Helsinki. s. 156-174.

UNHCR Statistical Yearbook 2009. Trends in displacement, protection and solutions (2010) United Nations High Commissioner for Refugees, Geneva.
<http://www.unhcr.org/4ce532ff9.html> (Viitattu 17.5.2011)

Ukkonen, Heli (2008) *Rasismien ja Toiseuden ongelma. Maahanmuuttaja-aiheisen internet keskustelun antropologista tarkastelua*. Jyväskylän yliopisto. Historian ja etnologian laitos. Pro gradu –tutkielma.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19737/URN_NBN_fi_jyu-200903161137.pdf?sequence=1 (Viitattu 27.1.2011)

Vertovec, Steven & Wessendorf, Susanne (2010) Introduction: assessing the backlash against multiculturalism in Europe. Teoksessa Vertovec, Steven & Wessendorf, Susanne (toim.) *The Multicultural Backlash. European discourses, policies and practices*. Routledge, Abingdon. s. 1-31.

Vuorela, Ulla (2009) Colonial Complicity: The 'Postcolonial' in a Nordic Context. Teoksessa Keskinen, Suvi; Tuori, Salla; Irni, Sari & Mulinari, Diana (toim.) *Complying with Colonialism. Gender, Race and Ethnicity in the Nordic Region*. Ashgate, Farnham. s. 19-33.

Weiss, Holger (2005) Panafrikkalainen liike – älymyöstä ja nationalismi Afrikassa. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Saukkonen, Pasi (toim.) *Nationalismit*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki. s. 396-416.

VIITATUT WWW-SIVUT

Euroopan unionin tilastotoimisto:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics (Viitattu 10.5.2011)

Helsingin Sanomien Digilehden arkisto:

<http://www.hs.fi/verkkolehti/kotimaa/artikkeli/1135251882929> (Viitattu 13.3.2011)

<http://www.hs.fi/arkisto/artikkeli/Uimahallien+muslimivuorot+eiv%C3%A4t+katso+kansallisuutta/HS20090619SI1KA02vz4?free=muslimi%20uimahalli&date=1990&advancedSearch=&> (Viitattu 30.3.2011)

Homma ry:

<http://cms.hommaforum.org/>

Jussi Halla-ahon blogi:

<http://www.halla-aho.com/scripta/vieraskirja.html> (Viitattu 1.11.2010)

Sosiaali- ja terveysministeriö:

http://www.stm.fi/julkaisut/maahanmuuttajat/naisten_sukuelinten_silpominen

(Viitattu 31.3.2011)

Tilastokeskus:

http://www.stat.fi/til/syyttr/2009/syyttr_2009_2010-12-16_tie_001_fi.html (Viitattu

28.3.2011)

http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-07-09_001.html (Viitattu 16.5.2011)

Liite 1

Haastattelupyynnö, joka julkaistiin 15.11.2010 Hommaforumin Tupa-osion ilmoituksissa.

Haastattelupyynnö

Olen sosiologian opiskelija Turun yliopistosta ja olen tekemässä pro gradu - tutkielmaani maahanmuuttokriittisyydestä.

Toivoisin saavani haastatella maahanmuuttokriitikoita ja kuulla heidän näkemyksiään maahanmuutosta Suomessa. Olen kiinnostunut mm. seuraavista asioista:

- * Mitä maahanmuutto tarkoittaa?
- * Mitä vaikutuksia sillä on Suomessa?
- * Mitkä ovat kritiikin syyt?

Haastattelut on tarkoitus suorittaa kasvokkain ja sen vuoksi toivoisin löytäväni haastateltavia Turun seudulta. Kaikki haastattelumateriaali käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti ja nimettömästi.

Jos olet kiinnostunut, ota yhteyttä minuun yksityisviestillä.

Sini Väisänen

Liite 2

Haastattelurunko

Taustoittavat kysymykset: ikä, sukupuoli, koulutus/ammatti, paikkakunta

Osallistuminen julkiseen keskusteluun

- * Mikä alun perin sai kiinnostumaan maahanmuuttokeskustelusta > Oliko kyseessä jokin yksittäinen kokemus tai uutinen, joka vaikutti?
- * Hommaforum
- * Media: yleinen linja

Maahanmuuttajat

- * Keitä he ovat?
- * Mistä he tulevat?
- * Miksi he tulevat?

Kritiikki – miksi?

- * Pakolaiset > todellinen hätä? > auttaako Suomeen tulo?
- * Kustannukset > koulutus, työllistyminen, sosiaaliturva
- * Sopeutuminen yhteiskuntaan > kulttuuri, uskonto
- * Ongelmat > positiivinen erityiskohtelu, vievät työpaikat, rikollisuus
- * Suomen maahanmuuttopolitiikka > vertaa muut maat

Kansallinen identiteetti

- * Ketkä ovat suomalaisia? > onko taustalla väliä?
- * Mitä on suomalaisuus? > suomalaiset tavat
- * Suomalainen yhteiskunta > mitä ongelmia, esim. työttömyys, eriarvoisuus > miten muuttunut maahanmuuttajien myötä?
- * Monikulttuurisuus vs. ”monoilu” eli monokulttuurisuus

Kokemukset

- * Tuttuja maahanmuuttajia
- * Kohtaamisia